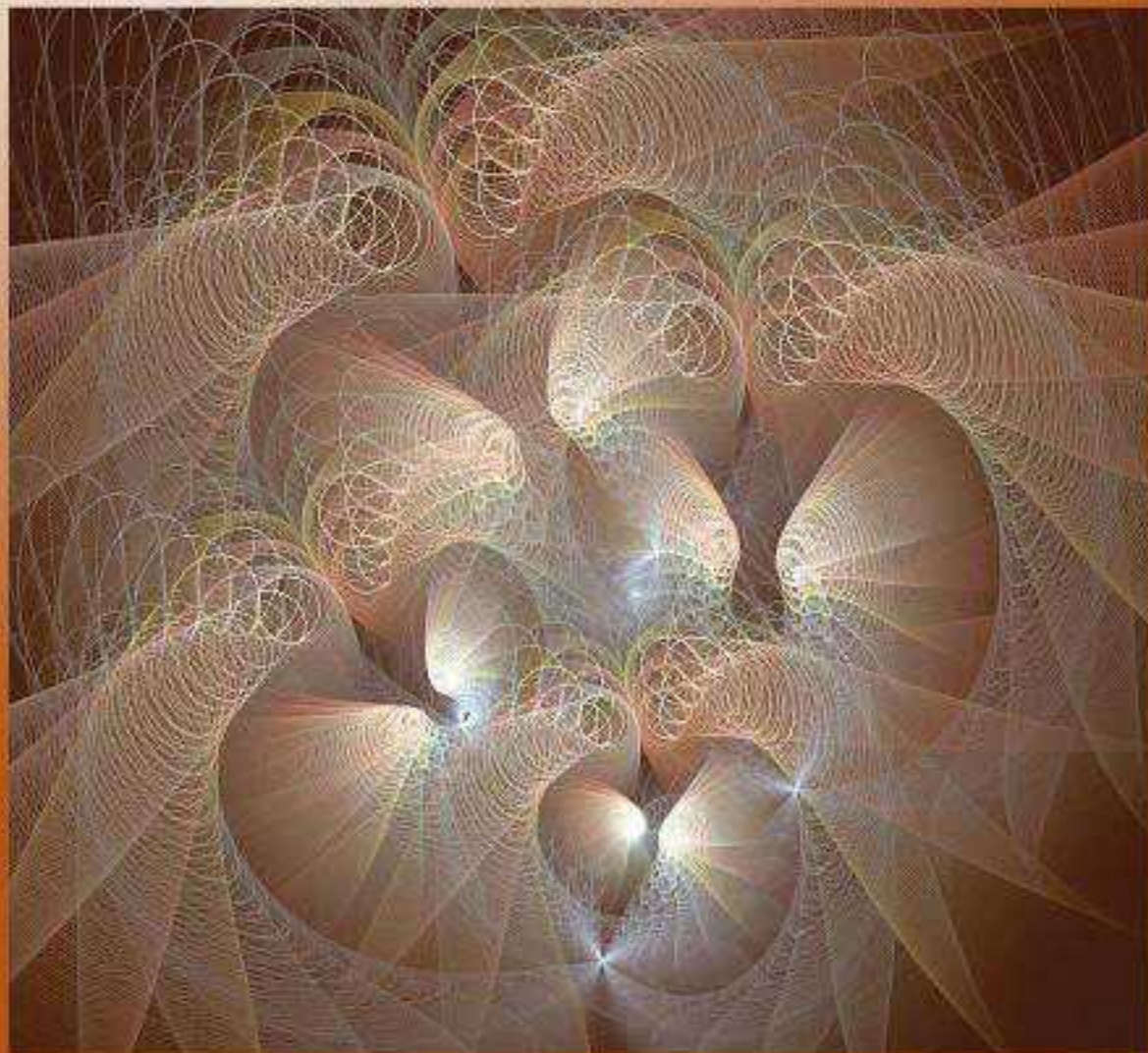

సాహిత్య
ప్రస్థానం
నవంబర్ 2011

వెల్యూ 10

సాహితీ ప్రపంచం

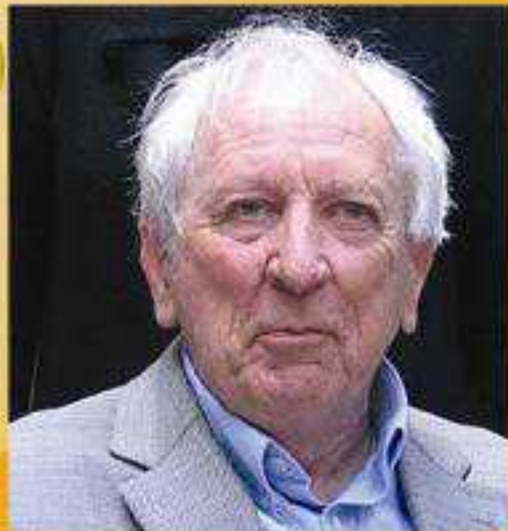

ట్రాన్స్ ట్రామర్కు

సాహిత్యంలో నోబెల్

సాహిత్యంలో 2011 సంవత్సరపు నోబెల్ బహుమతిని స్వీడన్ కు చెందిన కవి థామస్ ట్రాన్స్ ట్రామర్కు ప్రకటించారు. రెండు ప్రపంచ యుద్ధకాలం నుంచి ఆయన చేసిన అభివాదనాత్మక రచనలు ఆయనను అతి ముఖ్యమైన స్కాండినేవియన్ రచయితల్లో ఒకరిగా చేశాయి. తన ఘనీభవించిన, పారదర్శక దీక్షల ద్వారా థామస్ మాకు వాస్తవికతల వల్ల తాళా పరిశీలనకు అవకాశాన్ని కల్పించినందునే 80 ఏళ్ల థామస్ కు నోబెల్ బహుమతి ఇచ్చినట్లు స్వీడిష్ అకాడమీ పేర్కొంది. 1990లో తీవ్ర గుండెపోటుకు గురైన ట్రాన్స్ ట్రామర్కు పాక్షిక పక్షవాతం కూడా వచ్చింది. గొంతు మూగబోయింది. అయినా తన రచనలు కొనసాగించడం గమనార్హం. 2004లో ప్రచురించిన కవితా సంకలనం 'ది గ్రేట్ ఎనిగ్మా' ఆయన ప్రసిద్ధ గ్రంథం.

జాబియస్ బర్న్స్ కు మ్యూన్ బుకర్ అవార్డు

ఇంగ్లీషు కాలనీక సాహిత్యంలో ప్రతిష్టాత్మకమైన మ్యూన్ బుకర్ పురస్కారం 2011 ట్రీటిప్ రచయిత జాబియస్ బర్న్స్ కు కల్పించబడుతుంది. గతంలో మూడు సార్లు మ్యూన్ బుకర్ జూరీలలో చోటుచేసుకున్నప్పటికీ ఈ ఏడాది పురస్కారం దక్కింది. 'ద సెన్స్ ఆఫ్ ఎన్ ఎండింగ్ వుస్తానీకి ఈ అవార్డు ప్రకటించారు. మ్యూన్ బుకర్ బహుమతి పొందిన రచయిత ప్రపంచవ్యాప్తంగా వున్నాభిమానుల దృష్టిని ఆకర్షిస్తారు. అవార్డు ప్రకటించిన వస్త్రకంలో పాటు రచయిత ఇతర రచనల వల్ల కూడా ఆసక్తి పెరుగుతుంది. ఇంగ్లీషు కాలనీక సాహిత్యాన్ని ప్రోత్సహించాలనే లక్ష్యంతో లండన్ కు చెందిన మ్యూన్ బుకర్ సంస్థ ప్రతి ఏడాది ఈ అవార్డును ప్రకటిస్తుంది.

ప్రజాశక్తి

ప్రతి అక్షరం - ప్రజల పక్షం

సంక్రాంతి కథల పోటీ

సంక్రాంతి సందర్భంగా ప్రజాశక్తి సాహితీ సంస్థ కథల పోటీ నిర్వహించనుంది. రూ. 10,000 (ప్రథమ), రూ. 5,000 (ద్వితీయ), రూ. 3,000 (తృతీయ) పారితోషికం వుంటుంది.

కథలు చేరాల్సిన ఆఖరు తేదీ డిసెంబర్ 15, 2011

పోటీలో రచయితలకు నూతనవిధాలు: ► కథలకు నవకాలీన పరిణామాలు, పరిస్థితులు నేపథ్యంగా ఉండాలి. ► ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో వివిధ రంగాల్లో లోటు చేసుకున్న వేనకుంటున్న వివిధ తరాలకు తూరంగా తీసుకోవచ్చు. ► ప్రాంతీయ రైత్యాన్ని, ఆర్థిక విలాసాన్ని పెంపొందించే కథనే ప్రారాధ్యం ఉంటుంది. ► మానవత్వాలను పెంపొందించే, ఏ సామాజిక తరగతిని ప్రత్యేకంగా బోధించేలా కాలే వుండకూడదు. ► మానవత్వాలను ఉపయోగించే కథనైతే అందరికీ లోభమేలా వుండాలి. ► సమైక్య, ప్రయోగం చేసిన అద్భుతవలన స్ఫూరించిన లోకాలను ప్రకటించేలా కథలకు ప్రత్యేక అవకాశం.

విలువలు: ► 10 ఏడవ థియేటర్ మారు A4 కాగితం వుండాలి. తెలుగులో అయితే 10 మంది 12 వేలకు వుండాలి. ► ప్రతిమాట, పేరాకుంటూ కాగితం ఉన్నట్లు చూడవచ్చు.

► రచయితలకు కథలు వచ్చినప్పుడు ఉండవలసింది. ► పేరు, పూర్తి చిరునామా, ఫోన్ నెంబరు, ఈ మొదటి ఐదే పోటీ కాగితం పేరు కాని అవసరం. ► పోటీ ఉత్తరం పేరుగా అవసరం. ► కథలు ఏదైనా ప్రజాశక్తి కథల పోటీలో అని స్పష్టంగా స్పష్టం చేస్తే ప్రజాశక్తి దరఖాస్తు, అభిమాని అందరియినా పేరు, చిరునామా - 500020

బహుమతి పొందిన కథలలో పాటు సాధారణ వ్యయాలను కూడా తీర్చి ఇచ్చే స్వీకరించవచ్చు. ఈ కథల ప్రజాశక్తి అభిమాని అందుబాటులో వుంటే ప్రయోజనకరమవుతాయి. అలా ప్రయోజనం కలిగించే పాఠాలను పాఠాభివృద్ధి కలిగించుంది. అభివృద్ధి కలిగించే ప్రజాశక్తి రచయితలకు వ్యాపక విస్తృతంగా వుండవచ్చు. ఈ విధంగా వ్యాపారం, విలువలను అన్ని అంశాలను ప్రజాశక్తి సాహితీ సంస్థలో ఉంచు ద్వారం.

పి. కృష్ణయ్య, చైర్మన్, ప్రజాశక్తి సాహితీ సంస్థ

తెలుగు పీఠమా? పాఠమా?

అయిదేళ్ల కిందట తెలుగు భాషకు ప్రాచీన హోదా కోసం పెద్ద ఉద్యమమే అవసరమైంది. తమిళానికి మాత్రమే ప్రత్యేక గుర్తింపును ప్రకటించిన కేంద్రం ఒక అకారణ వివాదాన్ని సృష్టించి ఆలస్యంగా సవరించుకుంది. అప్పట్లోనే ప్రాచీన హోదా వల్ల ప్రయోజనమేమిటి, ఆధునికత అవసరం వంటి చర్చలు నడిచాయి. ఏమైనా భాషావికాసానికి కొంతైనా మేలు జరుగుతుందనే ఆశతో అందరూ ఆ నినాదాన్ని బలపర్చారు. ఎట్టకేలకు ప్రాచీన హోదా ప్రకటించి చాలా కాలం గడిచిపోయింది గాని వొరిగింది శూన్యం. వస్త్రాయన్న వంద కోట్లు రాలేదు గాని వాటికోసం అనేక శక్తులు వల వేసి కూచున్నాయి. తెలుగు భాషకు సంబంధించిన సంస్థల్లో హడావుడి మార్పులు జరిగిపోతున్నాయి. ఇంతలో తెలుగు భాషాధ్యయన పీఠం మైసూరులో ప్రారంభిస్తారన్న వార్త మరో పిడుగు పాటులా వచ్చి పడింది. అక్కడ పీఠం పెడితే మంచిదే గాని తెలుగు నాట ఏర్పాటు చేయకపోవడమేమిటనేది పెద్ద ప్రశ్నగా నిలిచింది. రాజకీయ పక్షాలు, వివిధ సంఘాల విమర్శల తర్వాత ముఖ్యమంత్రి కూడా ఇందుకు ప్రయత్నిస్తున్నట్టు ప్రకటించారు. లాంఛనంగా ప్రకటించడం గాక సత్వరం దాన్ని సాకారం చేసేందుకు ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకోవాలి. అసలు ఈ విషయమై జరుగుతున్నదేమిటో ఒక శ్వేత పత్రం ద్వారా వివరాలు వెల్లడించాలి. అన్నిటికన్నా ముఖ్యం ఇది పైరవీ దారుల పలుకుబడి గల పండితుల పరమై పోకుండా జాగ్రత్త వహించాలి. ప్రాచీన మూలాలను పరిశోధించుకుంటూ ఆధునిక అవసరాలకు అనుగుణంగా తెలుగును అభివృద్ధి చేసుకోవడమే ఏకైక లక్ష్యంగా వుండాలి.

బొమ్మలు : శివాజి, వెంకటేష్

ఈ సంచికలో...

లోకమారాణి (కథ).....	2
కవిత	6
'యజ్ఞంపై మరోసారి'	7
కవిత	15
ఆర్తి (కథ).....	16
కవిత	19
తెలుగు కథ - వలస జీవిత చిత్రణ.....	20
కవిత	23
విన్‌సెంజో కార్డారెల్లి ఆధునిక ఇటలీ కవులు (సాభాగ్య) ..	24
పాట నా ప్రాణం : సుద్దాల అశోక్‌తేజ.....	26
కవిత	29
వారం రోజులకే (కథ).....	30
అరుదైన ప్రపంచ కవి గురజాడ.....	34
రాష్ట్ర గొంగళి - కేంద్ర కంబళి.....	36
కవిత	38
కార్పొరేట్ కళాశాలల 'పడగనీడ'	39
అంతులేని కరుణకు నిలువెత్తు సాక్ష్యం చేగువేరా	41
జ్వాల నుంచి "తెరలు" దాకా	43
కవిత	43
కొత్త పుస్తకాలు	44
డైరీ	46

సంపాదకవర్గం
తెలకపల్లి రవి (సంపాదకుడు)
కె.ఆనందాచారి
వొరప్రసాద్
వల్లభాపురం జనార్దన

కె. లక్ష్మయ్య, మేనేజర్

చిరునామా
సాహిత్య ప్రస్థానం
ఎం. హెచ్. భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజమాబాద్, ఆర్టిసి
కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్-500 020,
ఫోన్ : 27660013, 9490099059
ఫ్యాక్స్, 040-27635136,
ఇ.మెయిల్ : Prasthanam_ss@yahoo.co.in
ssprasthanam@gmail.com
www.prasthanam.com

లోకమారాణి

- డా॥ పెళ్ళకూరు జయప్రదా సోమిరెడ్డి

“హూలో!”

“హలో! తిలక్! నేను భవ్యని...”

“భవ్యా! వాటే ఫ్లెజంట్ సర్ ప్రైజ్!”

“యుఎస్ నుండి ఎప్పుడు వచ్చారు...?”

“నువ్వు అని పిలవాలా? మీరు అని పిలవాలా? తేల్చుకోలేని తిలక్ తడబాటుకి నవ్వొచ్చింది నాకు.

“ఫర్వాలేదు... మెడికల్ కాలేజీలో పదేళ్ళు కలిసి చదివాం. అప్పుడు పిల్చుకున్నట్టే “నువ్వు” అని పిలువు.”

“అలాగే కానీ... అసలు నీకు నా నెంబర్ ఎలా దొరికింది?” తిలక్ స్వరంలో ఎక్సైట్ మెంట్.

“ఫైవ్ ఇయర్స్ బ్యాక్ ఓల్డ్ స్టూడెంట్స్ డేకి అటెండ్ అయినప్పుడు మన క్లాస్ మేట్స్ నెంబర్స్ ఫీడ్ చేసుకున్నాను. ఇప్పుడు మా కజిన్ డాటర్ మేరీజీకి కడప పచ్చాను. ఇండియన్ మెడికల్ అసోసియేషన్ వాళ్ళు ఫ్లాస్టిక్ సర్జరీ కాన్ఫరెన్స్ కి గెస్ట్ స్పీకర్ గా పిలిచారు. నువ్వు గుర్తొచ్చావు లక్ష్మీ నీ నెంబర్ మారలేదు.”

“నాది ప్రైవేట్ ప్రాక్టీస్ కదా! మా అడ్రెస్, ఫోన్ నెంబర్స్ పర్మినెంట్.. మారవు” అని మరలా నవ్వాడు తిలక్. ఆ నవ్వుతోనే తిలక్ ని గుర్తు పట్టేయొచ్చు.

“నా సెషన్ అయిపోయింది. నిన్ను మీ ఫ్యామిలీని కలవాలి. ఇప్పుడు ఎక్కడ వున్నావు? హాస్పిటల్? ఇల్లా? అడ్రెస్ చెప్తావా?”

“నువ్వు రావాద్దలే... నా పేషెంట్ కొడుక్కి పెళ్ళి. మంజూతో ఆ పెళ్ళి కెళ్తూ డ్రైవ్ చేస్తూ నీతో మాట్లాడుతున్నాను. అటెండ్ సేసి వచ్చేస్తాను. నేను వచ్చి పికప్ చేసుకుంటాను. నీ వెన్యూ ఎక్కడో చెప్పు.”

లంబాడీ వాళ్ళ పెళ్ళి నాకూ ఇంట్రెస్టింగ్ గా అనిపించింది.

“యు కెన్ డూ పన్ థింగ్. ఇలా వచ్చి నన్ను పికప్ చేసుకో. ఇద్దరం పెళ్ళికి వెళ్ళి అక్కడ కాసేపు స్పెండ్ చేశాక నన్ను మరలా ఇక్కడ పదిలేస్తే.. కారులో వెళ్ళిపోతాను.”

“అలాగే.. భవ్యా... వచ్చేస్తున్నాను. మెయిన్ గేట్ దగ్గర వుండు. చాలా కాలమైంది కదా చూసి. ఒకరిని ఒకరం గుర్తు పట్టగలమో లేదో” తిలక్ కంఠంలో సంతోషం.

“ఏం? బాల్డ్ హెడ్డా? నేనూ లావెక్కానులే. మన కాలమా ఇది డ్రెస్ కలర్ తో గుర్తుపట్టడానికి. సెల్ ఫోన్ వున్నాయిగా. మిస్ కాములే...”

“ఇంత రాత్రివేళ ప్రయాణం వద్దు భవ్యా. రాత్రికి మా ఇంట్లో వుండి రేపెళ్ళ వచ్చులే..”

“చూద్దాంలే” అని ఫోన్ పెట్టేశాను.

ఫోన్ పెట్టేసిన పది నిమిషాలకి భార్య మంజులతో వచ్చాడు తిలక్.

“ఆమె ముందుగా వచ్చి చేతులు కలిపింది. చక్కటి చిరునవ్వు, ప్రసన్నమైన ముఖం. స్నేహాన్ని కురిపించే మాటలు.”

“తిలక్! నువ్వు చాలా అదృష్టవంతుడివి” మనస్ఫూర్తిగా అన్నాను కారులో ప్రయాణం చేస్తూ.

“ఇది అన్యాయం... రివర్స్ లో మాట్లాడుతున్నావు భవ్యా...!”

“మంజులా నువ్వు చాలా అదృష్టవంతురాలివి” అని నా భార్యకు చెప్పాలి కానీ...” మంజుల వైపు కవ్వింపుగా చూస్తూ అన్నాడు తిలక్.

చిరునవ్వుతో చూస్తోంది మంజుల. పెళ్ళి మందపం వచ్చేసింది.

“దండాలు దొరా! రాండి మారాజూ. ఇట్లా కూస్తోంది” అన్నాడు మర్యాదగా ఒకతను. బహుశా పెళ్ళికొడుకు తండ్రి అయ్యంటాడు. అక్కడున్న కుర్చీలో కూర్చోబోతున్న నా వైపుకు తిరిగి..

“దండాలు దొరసానమ్మా” అన్నాడు.

తిలక్ చప్పున “లేదు సేవన్ నాయక్. ఈమె నా ఫ్రెండ్. అమెరికా నుండి వచ్చింది” అన్నాడు.

“అయితే దొరసానమ్మ రాలేదా దొరా?”

అతను నిష్కారంగా అడుగుతున్నాడు.

“వెనక వస్తోంది. ఎవరో పలకరించారు. ఆగినట్లుంది.” నవ్వుతూ అతని భుజం మీద చెయ్యివేసి అన్నాడు తిలక్.

వాళ్ళు మాట్లాడుకుంటుంటే కళ్యాణ మందపాన్ని పరికిస్తూ కూర్చున్నాను.

తొమ్మిది మూలలున్న వేదిక. నాలుగు మూలల్లో గుంటలు... అందులో రోకళ్ళు. ఒక్కోమూల ఒక్కొక్క కుండ చొప్పున ఆరు మూలల అందంగా అలంకరించుకున్న ఆరు కుండలు. వాటి పక్కన ఏవో ఆకులు. ఆ దృశ్యాన్ని ఆశ్చర్యంగా చూస్తున్న నా దగ్గరకొచ్చి

“మీరు కాసేపలా కూర్చోండి అంది మంజుల.

“ఏమిటి అంత ఆశ్చర్యంగా చూస్తున్నారు? మన పెళ్ళిళ్ళలా వుండవివి. సుగాలీల సంస్కృతి వేరు, “సుగాలీలంటే..”

“వీళ్ళే... లంబాడీలను కడపలో సుగాలీలంటారు. వీళ్ళు ఆచారాలకు చాలా ఇంపార్టెన్స్ ఇస్తారు.

“అలాగే అన్నిస్తోంది. ఆ ఆకులేమిటో...!”

“అవి జిల్లేడు, మోదుగ, మావిడాకులు, దుష్టశక్తులేమైనా వుంటే అవి నిర్వీర్యం చేస్తాయని వీళ్ళ నమ్మకం.”

“పెళ్ళికూతురు, పెళ్ళికొడుకు ఇంకా రానేలేదు మంజులా... నేను తిరుపతి వెళ్ళడానికి పొద్దుపోతుందో ఏమో...”

“ఫర్వాలేదు... మా ఇల్లుంది కదా! రేపెళ్ళొచ్చు మీరు.”

అప్యాయంగా అంటున్న మంజుల వైపు చూశాను. ఆమె పెదాలు నవ్వుకపోయినా చిరునవ్వును అలంకరించుకునే వున్నాయి. నాకూ వుండాలనే అనిపిస్తోంది. గతంలోకి వెళ్ళి ఒక అరపూటైనా

చిన్నపిల్లనై పోవాలనుంది. తిలక్ తో కాసేపు విద్యార్థి దశలో ముచ్చట్లని షేర్ చేసుకోవాలనుంది. కానీ బాధ్యతలు. జీవితంలో ఎప్పుడూ వెంటాడుతూ... బాల్యంలో కెళ్ళే మనసుని చెదరగొట్టే బాధ్యతలు... ఎవరికీ తప్పని బాధ్యతలు..

“పెళ్ళికూతురు, పెళ్ళికొడుకు వస్తే చూసేసి వెళ్ళిపోతాను మంజులా... ఏమనుకోకు... మరోసారి వస్తాను.”

చిన్నగా నవ్వింది మంజుల. చాలా దగ్గరితనాన్ని కల్పించే నవ్వు అది.

“సాడి కార్యానికి వెళ్ళుంటాడు అబ్బాయి...” అంది మంజుల.

“అంటే”

“సాడి కార్యం అంటే... పెళ్ళికొడుకు ముస్తాబై పెళ్ళికూతురు కట్టాల్సిన చీరను వాళ్ళింటికి ఎత్తుకు పోవాలన్న మాట. అదిగో... పెళ్ళికూతురు, పెళ్ళికొడుకు వస్తున్నారు..”

అటువైపు చూశాను. చాలా చిన్నపిల్ల. ఒళ్ళంతా బరువైన నగలతో.

నాలుగు వైపులా నాలుగు ముంతల ధాన్యాన్ని కుప్పగా పోసి మధ్యలో వధువుని పీటల మీద కూర్చోబెట్టారు. ఆ ధాన్యానికి ఏడు వరుసలు దారం చుట్టి ఏడు ముళ్ళు వేసి ఆ దారాన్ని వరుడు దీవాజ్ నాయక్ చేత వధువు లోకమారాణికి కట్టించారు.

“ఇప్పుడు తాండా పెద్ద కూడా వరుడికి కట్టాడు” అంది మంజుల. ఈ తంతు జరుగుతున్నప్పుడు అక్కడున్న కొందరు స్త్రీలు ఆనందంగా నృత్యం చేస్తున్నారు.

“అలస్యం అయింది విందుకి రండి దొరా”

మంజుల లేచింది. తిలక్ ని అనుసరించింది.

నాకయితే విందు పేరు మీద ఈ పెళ్ళి తంతు మిస్ అవడం ఇష్టం లేదు. కానీ తప్పదు. తిలక్, మంజుల వాళ్ళ గెస్ట్స్. నేను తిలక్ గెస్ట్ ని. తప్పలేదు. అప్యాయత కలిపి వాళ్ళిచ్చిన విందు తీసుకొని వచ్చేసరికి, అక్కడున్న స్త్రీలు పెళ్ళికొడుకుని జిల్లేడు కొమ్ములతో మోదుగ కర్రలతో మా కూతుర్ని బాధిస్తావా? అంటూ కొడుతున్నారు. టీనేజ్ మగపిల్లలు పెళ్ళికొడుకు చెవిలో చిన్న చిన్న రాళ్ళు పెట్టి ఏదో తిడుతున్నారు వాళ్ళ భాషలో.

“కట్నం గొడవలా?” మంజుల వైపు తిరిగి అన్నాను ఆందోళనగా.

పక పక నవ్వింది మంజుల.

“భలేవారండీ ఇది వాళ్ళ ఆచారం. పెళ్ళికూతురి అన్నదమ్ములు బావను, మా చెల్లిని, మా అమ్మను, నాన్నను తిడతారా అని కోప్పడినా, ఎవరు ఎంత బాధించినా, పెళ్ళికొడుకు నొప్పి అనకూడదు. ఇది శరీర దారుణ్య పరీక్ష. ఇలాంటి ఓపిక వున్నవాడే తగిన వరుడని వాళ్ళ నమ్మకం.

“ఇదేమి ఆచారమండీ?” ఇంకా కట్నం గొడవ అనుకున్నాను.”

“మీకో తమాషా చెప్పనా? వీళ్ళలో ఇంకా కన్యాశుల్కం ఆచారం అలాగే వుంది. వధువుకి ఆమె తల్లిదండ్రులకి వరుడు ఏదైనా

ఇవ్వాలి. ఇదివరకు ధాన్యం, పశువులు ఇచ్చేవాళ్ళట. ఇప్పుడు టి.వి.లు కూడా ఇస్తున్నారుట.”

“పేదవాళ్ళయితే, పరికిణి, కాంచలి... అంటే రవిక... లేదా రూపాయల దండను ఒక తొంగిణిలో పెట్టి ఇస్తారట...” అంటున్న మంజుల వైపు అయోమయంగా చూశాను.

“తొంగిణి అంటే...?”

“తొంగిణి అంటే గోనసంచి...”

“చాలా పదాలు తేడాగా వున్నాయి. ఇందాక ఎవరో భోంచేస్తుంటే... ‘వాయిద్ హండి’ చూశారా బావుందా అంది. బావుందన్నట్లు వెర్రిగా తలూపాను. వాయిద్ హండి అంటే ఏమిటి?”

“వాయిద్ హండి అంటే కళ్యాణమండపం...”

“ఓ అదా యింకా ఏదో అనుకున్నాను...”

“మీకు ఇంటరెస్టింగ్ గా వుందా? అయితే ఇంకో విషయం చెప్తాను. వధువు, వరుడు దేన్ని పూజ చేస్తారో తెలుసా?... ఆవుపేదను.

దాన్నే ఒకొల్లి దొకేడ్ అంటారు. ఒకొల్లి అంటే సుగాలీ భాషలో ఆవు పేద. దొకేడ్ అంటే మొక్కుట. బెల్లం, గాజులు, పసుపు, కుంకుమ ఒక చిప్పలో పెట్టి పూజిస్తారు. అలా పూజిస్తే గో సంపద పెరుగుతుందని వాళ్ళ నమ్మకం.

“అలాగా? నిజమే లెండి. ఏదో ఆశలేకపోతే బతకలేం కదా?”

అని ఆ టూపిక్ లో నుండి స్టూడెంట్ డేస్ టూపిక్ లోకి మారి, ఆ రాత్రి మంజుల ఇంట్లో వుండి మర్నాడు వాళ్ళ ఆతిథ్యం తీసుకుని నేను లాస్ ఏంజిల్స్ వచ్చేశాను. ఆ తర్వాత ఎవరి జీవన పోరాటంలో వాళ్ళు పడిపోయి జ్ఞాపకాలు మాసిపోతున్న సమయంలో మంజుల దగ్గర నుండి నాకు ఫోన్ వచ్చింది.

“హాయ్ వాటి ప్లెజంట్ సర్వైజ్! ఎలా వున్నారు మంజులా” తీరిగ్గా తెలుగు పుస్తకం చదువుకుంటున్న నేను పుస్తకాన్ని మూసేసి నిజమైన సంతోషంతో పలకరించాను.

“ఓ విషయం నీతో పంచుకోవాలని ఫోన్ చేశాను భవ్యా...! తీరిగ్గా వున్నారు కదా!”

“అ! చాలా తీరిగ్గా వున్నాను. మీకు పనేం లేకపోతే కాసేపు తీరిగ్గా మాట్లాడుకుందాం.” మా బాబుకి చికెన్ ఫాక్స్ అయితే సెలవు పెట్టాను. వాడు నిద్రపోతున్నాడు.”

“ఇప్పుడు ఎలా వుంది బాబుకి?” మంజుల స్వరంలో సభ్యత కోసం అరువు తెచ్చుకున్న ఆందోళన.

“బాగుందిలెండి. చెప్పండి. నాతో పంచుకోవాలనుకుంటున్న ఆ విషయం ఏమిటి?”

“భవ్యా! మీరు కడపకు వచ్చినప్పుడు ఓ లంబాడీ వాళ్ళ పెళ్ళి చూశారు గుర్తుందా!

నా మెదడు పొరల్లో ఆ పెళ్ళి సజీవంగానే వుంది ఇంకా.

“గుర్తుంది చెప్పండి”

“ఆ అమ్మాయిని అత్తగారు వెళ్ళగొట్టారు”

“ఎందుకు” ఆశ్చర్యపోతూ అడిగాను.

ఆ పిల్ల అత్తగారి మాట వినలేదట. పొరుగువారికి ఇంట్లో దబ్బు తీసి ఇచ్చేదట. ఇంట్లో రహస్యాలు బయట చెప్పేదట...”

“ఇవి వదిలి పెట్టేసేంత తప్పులా?”

“లంబాడీ వాళ్ళలో ఇవే చాలా పెద్ద తప్పులంట.”

“అంతమాత్రానికే ఇన్ని సంప్రదాయాల్ని అధిగమించి పంపించేశారా?”

“సంప్రదాయాలా? పాదా? ఎవరికి నచ్చినట్లు వాళ్ళు బ్రతికే రోజులివి. “రిజిస్టర్డ్ మేరేజెస్, గుళ్ళో జరిగే పెళ్ళిళ్ళలాగా ఇవే అంతే అయినప్పుడు ఇటు ఏడు తరాలు, అటు ఏడు తరాలు చూసి పెళ్ళికోడుకు పెళ్ళికూతురు మనసులతో ప్రమేయం లేకుండా కోట్లు ఖర్చుపెట్టి ఎందుకు ఈ పెళ్ళిళ్ళు చేయడం? నమ్మకం లేని ఈ రోజుల్లో పెళ్ళిళ్ళకు ఇన్ని మంత్రాలు, ప్రామిస్లు అవసరమా?” నేను ఆవేశపడ్డాను.

నవ్వేసింది మంజుల.

“మంజూ! వారి వారి సంప్రదాయాలలో జరిగిన, ఏ పెళ్ళిళ్ళయినా కానీ ఇలా ఫిజిల్ అయ్యే పక్షంలో పెళ్ళికి అర్హ రాత్రి ముహూర్తాలు, జాతక చక్రాలు ఇంతమంది ఆశీస్సులు ఎందుకు?”

“ఎందుకంటే మనకి అలా జరగదనే నమ్మకం. పెద్దవాళ్ళు చెప్పారు కాబట్టి ఇలాగే చేయాలనే బానిస మనస్తత్వం” అంది మంజుల.

“ఒకరిని చూసేనా మరొకరు ఎలాటి హామీ ఇవ్వని సంప్రదాయాల్ని పాటించే అలవాటుని మానవచ్చు కదా.”

“భలేదానివే భవ్యా! మనలో కోటి భయాలు. ఆ భయాల వెంట మనం.. అంతే దీనికి పరిష్కారం లేదు.

నేను ఆవేశపడ్డాను.

“వుండాలి.”

“వుంది ఆ విషయమే నీతో చెప్పి ఆ సంతోషాన్ని పంచుకోవాలని ఫోన్ చేశాను.

“సంతోషమా? వెళ్ళగొట్టారంటున్నారు. మరలా సంతోషమంటున్నారు... ఏమిటి విషయం చెప్పండి మంజులా.

మంజుల ఫోన్ లోనే అంతా చెప్పింది. అమెరికాకి ఫోన్ బిల్ ఈ రోజుల్లో పెద్ద విషయం కాదు.

...

ఆ రోజు లోకమారాణి చేసిన తప్పుల్ని తండా నాయకుడి దగ్గర వివరించి, కోడలు తప్పు చేసిందా లేదా అనే పరీక్ష నిమిత్తం పంచాయతీకి తీసుకెళ్ళింది అత్తగారు.

భూమిలో పూడ్చిన గడ్డపారను బాగా కాల్చి దానిని గట్టిగా పట్టుకొమ్మని శాసించాడు తాండా నాయకుడు. గూడెం జనం మధ్యలో దానిని తాకితే చెయ్యి కాలకపోతే తప్పు చేయనట్లు, కాలితే తప్పు చేసినట్లు లెక్క. కాలితే అత్తగారు నిరభ్యంతరంగా కోడలిని వదిలేయవచ్చు.

ఇక్కడ ఎన్నడూ జరగని చిత్రం ఒకటి జరిగింది. “నేను పట్టుకోను” అంది ఖచ్చితంగా లోకమారాణి.

“ఎందుకు పట్టుకోవు? పట్టుకోవడం లేదంటే తప్పు చేశావన్నమాటే” అన్నాడు నాయకుడు.

“నేను తప్పు చేయలేదు. ఇదివరకు చానామంది అమ్మాయిలు కాలుతుందనే భయంతో, దోషం చేయకపోయినా తప్పు నెత్తినేసుకుని తప్పుకున్నారు దొరా. కానీ కాలిన ఇనుపకడ్డీని తాకితే

తప్పకుండా మనకి కాల్చింది. సీతమ్మోరు దేవత కాబట్టి ఆమె మంటల్లో నుండొచ్చింది బతికి.. నేను మడిసిని... నాకు కాల్చింది. నేను తప్పు చేయలేదు. నేను తాకను.”

ఆ పదహారేళ్ళ పిల్లలో ఎంత సాహసం!
 “మరి ఈ ఆచారాలన్నీ ఎందుకు?” అని కొందరన్నారు.
 “మేముండేదిక్కడెందుకు అని తాండా నాయకుడన్నాడు.
 దేనికీ ఆమె చలించలేదు.

న్యాయానికి సుగాలీలలో అడవాళ్ళదే డామినేషన్. భర్త వేరే స్త్రీతో గడిపాడని తెలిస్తే భార్య అతన్ని క్షమించదు. ఆమెతోనే వెళ్ళిపోవాలంటుంది. అతను వెళ్ళను అంటే అప్పుడు క్షమిస్తుంది. వీళ్ళు అనార్యులు కదా వీళ్ళకి ఆడదేవతలే ఎక్కువ.

మరలా అన్నాడు తండా నాయకుడు.
 “పట్టుకుంటావా? పట్టుకోవా? నేను తీర్పు చెప్పాలి.”
 “పట్టుకోను. నేను న్యాయం కోసం కోర్టుకి పోతాను.”

అందరూ బెదిరారు. రాయచోటిలో రిమోట్ గ్రామమైన సుండుపల్లిలో పుట్టి పెరిగిన లోకమారాణి ఇలా మైదానవాసుల్లాగా కూర్చుని మారాం చేస్తుందని ఎవ్వరూ కలగనలేదు.

“నేను సుగాలీల అడవడుమని మీకు తెలుసు. నేను అందంగా వుంటాను. మరెవరినైనా పెళ్ళి చేసుకుంటాను. కానీ నేను తప్పు చేయలేదని నిరూపించుకుంటాను.”

అందరూ నోళ్ళు వెళ్ళబెట్టారు. వాళ్ళకూ తెలుసు. గూడెంలో ఒక అడవిపిల్లకు ఎంత ఎక్కువమంది భర్తలుంటే ఆ స్త్రీకి అంత రక్షణ ఎక్కువ. ఎక్కువ మగాళ్ళని ఆకర్షించి పెళ్ళి చేసుకున్న ఆ స్త్రీని ఆ గూడెం నాయకి అంటారు.

ఇంకెవరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. వయోజన విద్య నేర్చిన లోకమారాణి ఉమన్ ప్రాటెక్షన్ సెల్ లని ఆశ్రయించిందే గాని ఆమెలో చిక్కటి దిగులు.

ఇలా ఎందుకు జరుగుతుంది? తాను తీజ్ పండగను అందరికంటే నిష్ఠతో చేసింది. మేరామ దేవతకు పూజలు చేసింది. ఆనాడు వేసుకున్న కాళ్ళగజ్జెల్ని పెళ్ళి రోజుదాకా వుంచుకుంది. అయినా ఎందుకిలా జరిగింది? లోకమారాణి కళ్ళముందు ఆ తాజ్ పండగ తొమ్మిది దినాలు కదలాడాయి.

మంగళవారంతో మొదలయ్యే ఈ పండుగ తొమ్మిది రోజులు సంబరంగా జరుగుతుంది. స్నేహితురాళ్ళతో, అన్నదమ్ములతో కలిసి జరుపుకున్న పండగ ఇది.

తొలి మంగళవారం, శెనగలు, గోధుమలు నానవేసి, బుధవారం చిన్న చిన్న మేదర బుట్టలు కొని వాటిలో అడుగున ఎరువు వేసి ఒక్కొక్క ఇంటికి ఒక్కొక్కటి చొప్పున మొత్తం ఎన్ని గడపలుంటే అందరు తండా నాయకుడి ఇంటి ముందు వేసిన అటకల్లాంటి పందిరి మీద పెడ్తారు. ఇంటికోకరు చొప్పున పాడుకుంటూ బావి దగ్గరకెళ్ళి కుండలతో నీళ్ళు తెచ్చి, గోధుమలు, శెనగల మీద ధారగా మూడు పూట్ల నీరు పోస్తారు. అలా తొమ్మిది రోజులు కోలాటాలు నృత్యాలు

మధ్య మొలకలు 15-30 సెంటీమీటర్లు పెరుగుతాయి. అవి ఎంత ఎత్తుదాకా ఎదిగితే అంత బాగా జీవితం ఎదుగుతుందని వాళ్ళ నమ్మకం. తనవి పొడవు ఎదిగాయి.

అందరూ తనని అదృష్టవంతురాలివన్నారు. మరిలా ఎందుకు జరుగుతోంది. తనేం తప్పు చేయలేదే? నింద ఎందుకు పడాల్సి వస్తోంది?

...
 పోలీసులొచ్చారు. గూడెం గుండె దడదడలాడింది. అత్త వెంటనే ఒప్పేసుకుంది.

“అందంగా వుంది కదాని నా కొడుకు దాని కొంగు పట్టుకొని నన్ను ఏమారుస్తుంటే నేను అసూయ పెంచుకొని అలా చెప్పాను. లోకమారాణిది ఏ తప్పు లేదు” అని.

“పోనీలేవే వేడుకుంటున్నారు కదా వదిలెయ్” స్నేహితురాలు రూపమారాణి అంది.

“ఊహూ”
 “అంటే మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకుంటావా?”
 “ఊహూ! నేను తాజ్ పండగరోజు మూడు కావిళ్ళకు తెచ్చాను నీళ్ళు. నా మొలకలు ఎత్తుగా పెరిగాయి. అయినా నా బతుకిట్లా అయింది. ఎందుకని?”

అవన్నీ అబద్ధం కనుక. మైదానంలో సుగాలీలలా మనమూ బతకాలి. ఈ ఛండాలపు చాదస్తాలు పోవాలి. తప్పు చేయకుండా తప్పొప్పుకోకూడదు. మనకీ కోర్టులు, చట్టాలు వుండాలి. మనమూ అందరిలా బతకాలి.

“అంటే? మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకుంటావా?”
 రూపమారాణి దిగులుగా మరల అడిగింది సావాసగత్తె వెళ్ళిపోద్దేమోనని ఆ పిల్ల భయం.

“లేదు. మా ఆయన నేనే కావాలనుకుంటే నాకూ అతను కావాలి. నేను వద్దనుకొని వాళ్ళమ్మ చెప్పినట్టు నన్ను అనుమానిస్తే నాకూ అతనొద్దు.

ఓ మారుమూల ఏ వసతులు, ఎలాంటి వార్తా విశేషాలూ అందని పల్లెలో పుట్టిన లోకమారాణి ఆత్మవిశ్వాసానికి అందరూ ఆశ్చర్యపోయారు.

...
 మంజుల చెప్పింది ఫోన్ లో పూర్తిగా విన్న నేను ఆశ్చర్యపోయాను. లోకమారాణి ఆత్మవిశ్వాసానికి మిగతా వాళ్ళతో పాటు మంజుల ఆశ్చర్యపోయింది. ఆమె సాహసానికి, ఆత్మస్థైర్యానికి మనసులోనే జోహార్లు చెప్పుకున్నాను.

“భవ్యా! ఇప్పుడు లోకమారాణికి ఒక పాప. ఇప్పుడా కుటుంబం చాలా హేపీగా వుంది. తాండా నాయకుడి తీర్పుల్ని మంచివైతే తప్ప యాక్సెప్ట్ చేయడం లేదు ఎవ్వరూ...”

నాకు సంతోషం అనించింది.
 “ఊరికే విడిపోవడం కాదు. సమస్యల్ని విడగొట్టి జీవితాన్ని ఇలా మలుచుకోవడమే చైతన్యం” ఫోన్ లోనే గట్టిగా అరిచాను.

సెల్ : 9440279594

కవిత

గతమంతా భాగించిన చరిత్ర
నడుస్తున్న వర్తమానం రోడ్డు మీద
పొడుగాటి తాతాగారి
లావాటి చేతి వేళ్ళ మధ్య
చిట్టి పొట్టి మనవడి అరచెయ్యి

“నదావత్సలే మాతృభూమి” అంటూ
ప్రతి రోజూ పొద్దున్నే పార్కులో
వందనం చేస్తున్న వృద్ధాప్యం
అమెరికన్ టీ షర్టుతో
జాగింగ్ చేస్తున్న మధ్యవయస్కుడు
పక్కనే పార్కు గోడ అంచులపై
గువ్వల్లా ఒదిగి
ప్రేమ చిగురాకుల నడుమ
నిప్పు పూలు పూయిస్తున్న కౌమార్యం!

వర్తమానం

- నిఖిలేశ్వర్

సెల్ : 9177881201

వేల వత్సరాల
సంప్రదాయ సంకెళ్ళను
విదిలించే సమాంతర సంఘర్షణ
నెత్తురోడుతూ
కొత్త ఊపిరితో నినదిస్తూ
నిలదీస్తున్న యువతరంగం
మరోవైపు కెరీర్ పరుగు పందెంలో
స్వార్థమే పరమార్థమనే
సుఖలాలసలో
కూలుతున్న విలువల చెట్లను
నిర్లక్ష్యంగా చూస్తున్న హైటెక్ ప్రపంచం
అనేక తరాల అలుపెరగని పోరులో
ఆశనిరాశల సంక్లిష్ట చిత్రం
ఈ వర్తమానం...!

కొండ లోయల్లో

తెలుగు అనువాదం : ఆర్. శాంతసుందరి

హిందీ మూలం : రమేష్ గోస్వామి

పదండి బైటికి అలా తిరిగి వద్దాం
ప్రపంచాన్ని అలా ఒకసారి చుట్టి వద్దాం
గోడలు మన గోడు వినకుంటే
విశాలమైన లోయలని నిద్ర లేపి వినిపిద్దాం
సంతోషం తోడు రాదు
దుఃఖమూ ఓదార్చదు
ఇంకా అలా ఎన్నాళ్ళూ దూరాలని పెంచుకుంటూ పోతాం
కోపతాపాలని మనకి కాకుండా చేసిన వాళ్ళ ఇళ్ళ తలుపులని
రండి తట్టి వద్దాం
భరించలేని వేసవి తాపం ఇక్కడ
పదండి కొండల దగ్గరకెళ్ళి ఫిర్యాదు చేద్దాం
కొండ లోయలో వాన కురుస్తోంది
ముసుగులన్నీ తీసేసి
రండి నగ్నంగా స్నానం చేద్దాం
పచ్చని మైదానాల్లో ఏడుస్తున్నాయి.
కూలుతున్న చెట్లు
మన భావాలని ఆసరా చేసి
రండి ఎక్కడైనా నాటి వద్దాం
చెట్టు ఉండిన చోటనే ఇప్పటికీ నీడ వుంది
ఓ నాలుగు క్షణాలు ఆ నీడలో కూర్చుని
ఏడ్చి వద్దాం

మన్నించు

- జంధ్యాల రఘుబాబు

సెల్ : 9849753298

మన్నించు నా చిట్టితల్లీ
మా బాసు విధించిన
'టార్గెట్' అధిగమించే పరుగుల్లో పడి
నీ బుడి బుడి నడకల్ని
చూడటం అలక్ష్యం చేశాను

ఆయన మెచ్చుకోలుకై అరులు చాచి
నీ చిన్ని చిన్ని అడుగుల్ని
అభినందించలేకపోయాను
పెద్ద నేరం చేశాను

నీవు నిద్రలేపకముందే
నేను జీవితం నుండి బయటపడి
జీవం లేని మార్కెట్లో
కొట్టుమిట్టాడుతున్నాను

జీవిస్తున్నాననుకునే
ఓ నిర్జీవ పదార్థాన్ని నేను

భౌతికంగా నీకు
అన్నీ సమకూర్చాలన్న మిషన్ పడి
నీ పసి ప్యూదయానికి
దూరమయ్యానన్న విషయం
నా గాజుకళ్ళకు కనబడలేదు

ఇంట్లో సమాజంలో
మార్పు రావాలన్న ఆలోచన
అంతర్దీనంగా నాలో
ఎప్పుడూ ఉంది
అది నేను చేయాలన్న
తపన కూడా ఉంది

కానీ నన్ను నేను మార్చుకోలేని
ఆశక్తత ఒకవైపు
ఈ బహుళ సేవ ఇంకో వైపు
అందుకే
నా జీవితాన్నంతా ఇలా
'బజారు'పాలు చేస్తున్నాను
నన్ను మన్నించు

'యజ్ఞంపై మరోసారి'

- ఎస్.ఎ. విద్యాసాగర్

1802లో బ్రిటిష్ వలస పాలకులు ప్రవేశపెట్టిన శాశ్వత శిస్తు, నిర్ణయ పద్ధతి వలన భూమి మీద అంతవరకూ ఎవరికీ హక్కులు లేని స్థితి నుంచి భూమి మీద హక్కులు ఏర్పడిన జమిందారీ వర్గం ఉనికిలోకి వచ్చింది. ఈ ప్రాంతంలో అంతవరకు ప్రజలకు, రాజుకు మధ్య శిస్తు వసూలు చేసే హక్కులు కల్గి ఉన్న వర్గం జమిందారీ వర్గంగా భూమిపై హక్కులున్న వారిగా మారారు. ఇది తొలి 'అసహజ పరివర్తన'. ఈ ప్రాంతానికొచ్చేసరికి వెలమలు, క్షత్రియులు, కొండరాజులు, జమిందార్లు అయ్యారు. వీళ్ళు దయతో ఇచ్చిన దానాలతో ఇనాందారీలు, ఖండీక యజమానులుగా, శోత్రియ భూములకు యజమానులుగా బ్రాహ్మణులు ఉన్నారు. ఖచ్చితమైన అర్థంలో, బ్రాహ్మణ, వెలమదొర, క్షత్రియ, కొండరాజులు మాత్రమే భూమిపై యజమాన్య హక్కులు కల్గి వున్నారు. ఇది ఉత్తరాంధ్ర సాధారణ స్థితి.

తెలుగునాట విస్తృత చర్చకు తెరతీసిన కథ యజ్ఞం. దానిపైన విమర్శ, విమర్శకు ప్రతి విమర్శ, వ్యాసాల పరంపర సాగింది. అయితే కథ రాసిన 50 ఏళ్ళ తర్వాత ఆ కథని ఎలా చూడాలనే దానితో ఆ కథని గురించి చర్చించడమే ఈ వ్యాసం ఉద్దేశ్యం.

సాధారణంగానే 'కథ' అనగానే మరీ ముఖ్యంగా సామాజిక సంఘర్షణలను చిత్రించే కథలయితే వాటికొక స్థలం, కాలం ఉంటాయి. అలాగే ఈ కథలో రవయిత కథ జరిగిన స్థలం గురించి మొదటి పేరాల్లోనే వివరించారు. ఇక కథ సాగేకొద్దీ కథాకాలం తెలుస్తుంది. అలా కథ విస్తరించిన కాలం కూడా తెలుస్తుంది. కథా కాలం 1910 నుంచి మొదలై 1962 వరకు సాగుతుంది. 1910 నుంచి 1947 వరకు గత జీవితాన్ని, గత కాలాన్ని చెప్పేదిగా మొదలైతే, 1947 నుంచి 1962 వరకూ వర్తమాన పరిణామాలుగా మనకు అర్థమవు తాయి. కాబట్టి 'కథ' స్థల, కాలాలను బట్టి నా వ్యాసం సాగుతుంది.

ఇలాంటి కథలు సమాజంలో 'సాధారణంగా' నెలకొన్న స్థితిని, అందుకు కారణమైన పరిస్థితులను చర్చించాల్సి ఉంటుంది. నిర్దిష్ట పరిస్థితులను దృష్టిలో పెట్టుకొని, వాటిమీదే వక్కాణిస్తూ సాధారణ నిర్ధారణలకు వస్తారని నేననుకోను. కాబట్టి కథలో స్థితి సాధారణంగా ఈ ప్రాంతంలో నెలకొన్న స్థితిగతులనే నేను భావిస్తాను.

ప్రాథమికంగా ఈ కథ జరిగిన కాలంలో ఈ ప్రాంతం (నేటి ఉత్తరాంధ్ర) గంజాం, విశాఖపట్నం (వైజాగుపట్నం) జిల్లాలుగా ఉంది. కథ జరుగుతున్న కాలంలోనే గంజాం నుండి విడివడి పూర్తిగా విశాఖ జిల్లాగా ఏర్పడింది. అప్పట్లో నేటి శ్రీకాకుళం జిల్లాను ఉత్తర విశాఖ అని పిలిచేవారు. తరువాత 1950 నాటికి శ్రీకాకుళం జిల్లాగా ఏర్పడింది.

ఈ కథ భూసంబంధాలను గురించి చాలా ఎక్కువగా చర్చిస్తుంది. భూములున్న వర్గంగా ఈ కాలం అంటే 1910 నుంచి 1948 వరకు ఎవరున్నారనేది అర్థం చేసుకోవాల్సి వుంది. 1802లో బ్రిటిష్ వలస పాలకులు ప్రవేశపెట్టిన శాశ్వత శిస్తు, నిర్ణయ పద్ధతి వలన భూమి మీద అంతవరకూ ఎవరికీ హక్కులు లేని స్థితి నుంచి భూమి మీద హక్కులు ఏర్పడిన జమిందారీ వర్గం ఉనికిలోకి వచ్చింది. ఈ ప్రాంతంలో అంతవరకు ప్రజలకు, రాజుకు మధ్య శిస్తు వసూలు చేసే హక్కులు కల్గి ఉన్న వర్గం జమిందారీ వర్గంగా భూమిపై హక్కులున్న వారిగా మారారు. ఇది తొలి 'అసహజ పరివర్తన'. ఈ ప్రాంతాని కొచ్చేసరికి వెలమలు, క్షత్రియులు, కొండరాజులు, జమిందార్లు అయ్యారు. వీళ్ళు దయతో ఇచ్చిన దానాలతో ఇనాందారీలు, ఖండీక యజమానులుగా, శోత్రియ భూములకు యజమానులుగా బ్రాహ్మణులు ఉన్నారు. ఖచ్చితమైన అర్థంలో, బ్రాహ్మణ, వెలమదొర, క్షత్రియ, కొండరాజులు మాత్రమే భూమిపై యజమాన్య హక్కులు కల్గి వున్నారు. ఇది ఉత్తరాంధ్ర సాధారణ స్థితి.

క్షేత్ర స్థాయిలో భూమిపైన ఎటువంటి హక్కులు లేకుండా, తాము సాగు చేస్తున్న భూములకు శిస్తు కట్టే వారుగా రైతాంగం, వాళ్ళ దగ్గర కూలీలుగా దళిత, పేదవారు ఉండేవారు.

మొత్తంగా ఈ అంశంలో నిర్ధారించవలసినదేమంటే 1948కి ముందు ఎవరికీ భూమిపై హక్కు లేదు. అందునా దళితులకు భూమిపై హక్కు అనేది అసంభవం (కాకుంటే కథలో ఏమి రాయవలసిందంటే దళితులు శిస్తు కడుతూ సాగు చేస్తున్న భూమి అని రాయాలి. అయినా ఇది కూడా వాస్తవ దూరమే). ఎక్కడైనా

ఆహార పంటలలో మిగులు ఉందనే ఈ సూత్రీకరణ వలన వ్యాపార పంటలోచ్చి మొత్తం నాశనం చేసాయనే మరో సూత్రీకరణకు అప్పలావుడు వెళ్ళాడు. అందువల్లనే వ్యవసాయంలో వచ్చిన మిగులుతో “మెడ తిరగని బంగారంతో” పెద్ద నాయురాళ్ళు, చిన్న నాయురాళ్ళు ఉండివారని చెప్పాడు. కనీసం ‘నాను’ ‘పట్టిడ’లతో అందరూ తలతుగేరు అని చెప్పాడు. ఇదే ఊపులో దళితులంతా రెండేసి యీసెలు, మూడేసి యీసెలు (అంటే 3 నుండి 4 1/2 కేజీలు) వెండిని మోసేవారని చెప్పు రకరకాల ఆభరణాల పేర్లను వల్లెస్తాడు.

జమిందారులు శిస్తులు కట్టలేక పోతే (ఇది ప్రధానంగా కొండ జమిందారీ ప్రాంతాలలో జరిగింది). వాటిని రైత్యుల గ్రామాలుగా ప్రకటించి రైతుల చేతే సాగు చేయించి, వాళ్ళకు హక్కులు కల్పించిన ఉదాహరణలు ఉన్నాయి.

చిత్రంగా ఈ కథ ‘దళిత రైతు’ కేంద్రంగా సాగుతుంది. దళిత రైతు అప్పలావుడు మాటల్లో నా కారెకరాలు, మా తమ్ముడి కారెకరాలు, మొత్తం ఐదెకరాల పల్లం యేదెకరాల మెట్ట ఇడిసిపెట్టి ఎల్లిపోనాడు. మాం ఇద్దరం అన్నదమ్ములం. “ఇలా చెప్పడానికి ముందే ఇది యాభై ఏళ్ళ నాటి మాట అన్నాడు! అంటే ప్రస్తుత కథాకాలం 1962 అయితే 50 ఏళ్ళ క్రితం అంటే 1910లో ఆ వూరిలో ఒక దళితునికి 12 ఎకరాల భూమున్నదన్నమాట! అంతేకాక దళితుల్లో చాలామందికి ఇలా భూమిపై హక్కులున్నాయని, అసలు భూమేలేని దళితులు కంబార్లుగా ఉన్నారని చెప్పాడు. అంటే సాధారణ స్థితిలో రైతాంగ కులాలకు సహితం భూమిపైన హక్కులు లేని కాలంలో దళితునికి భూమిపై హక్కు ఉందనే ప్రతిపాదనతో కథ ప్రారంభమైంది. (భూమికి సంబంధించిన ఈ వాస్తవాల పై ఇంకా వివరణ కావాలంటే కార్మెయిజి కౌన్సిల్ The Vizagapatnam District Manual కానీ, ప్రకాశం కమిటీ రిపోర్టు కానీ చూడగలరు).

అప్పలాముడు, అతని తమ్ముడు 5 సంవత్సరాల దాకా కలిసే వ్యవసాయం చేశారు. అంటే 1915 వరకు అన్నమాట! 1915 నాటి పరిస్థితులను వివరిస్తూ, దానికి కొనసాగింపుగా చేతి వృత్తుల వారి గురించి ఇలా చెప్పారు. “బాబయ్య సెప్పకేం ఒక్క జగ్గారాయుడు గార్కి... అంటే యీ సూరిబాబు తండ్రికి, ఆరి బాగార్లలో కొందరికే తప్ప... అప్పట్లో ఈ ఊరి సాలోల్ల ఎవ్వరికి జరుగు బాటుండేది కాదు! సీఠవ నూలోచ్చాక ఆల మగ్గాలు మూలబడి పోయాయి. అల్ల రాట్నాలు అటకలెక్కేసి నాయి. ఆలు తిండికి సానా కష్టపడివోరు.”

రచయిత 1915 నాటికే ఈ నిర్ధారణకు ఎలా వచ్చారన్నది ప్రశ్నార్థకమే! జిల్లాలో చేనేత గ్రామాలను పరిశీలించినప్పుడు వాళ్ళకి గడ్డు రోజులు వలన పాలనానంతర కాలంలోనే ఎక్కువగా ప్రారంభం అయ్యాయని అర్థమవుతుంది. నిజానికి 1975-76 నాటికి కూడా 87 సంఘాలతోనూ, 10వేల సభ్యులతోనూ ఈ జిల్లాలో చేనేత రంగం ఉంది. అంటే శ్రీకాకుళం నుంచి నెల్లూరు వరకూ ఈ జిల్లాదే ప్రథమ స్థానం. చేనేత గురించి ఇలా చెప్పిన రచయిత గ్రామంలో పంటల స్థితి గురించి ఇలా చెప్పారు.

“అంతవరకూ యీదున్న రైతులంతా పరి, గంటి, చోడి, జొన్న... ఇలాంటి తిండి గింజలే పండించేవారు. అందరికీ తిండుండేది.” అందరికీ తిండుండేది అనే ప్రకటనను చాలా జాగ్రత్తగా పరిశీలించాలి. బహుశా భూమి కలిగిన దళిత రైతు కాబట్టి అందరికీ తిండి అందుబాటులో ఉందని ప్రకటించగలిగాడు! అయితే నిజం దీనికి చాలా దూరంగా ఉంది! నిజానికి 1978లో తొలిసారిగా హైబ్రీడ్ పరి విత్తనం ఇక్కడ ప్రవేశ పెట్టారు. అంతవరకు ఈ జిల్లాలో ఆహార ధాన్యాల ఉత్పాదకత చాలా తక్కువ. 1977-78 నాటికి శ్రీకాకుళం జిల్లాలో 2.6 లక్షల హెక్టార్లలో పరి పండిస్తే 2.3 లక్షల టన్నులు మాత్రమే దిగుబడి అయ్యింది!

అదే పశ్చిమ గోదావరి, తూర్పు గోదావరి జిల్లాలలో 7.6 లక్షల హెక్టార్లకి 16 లక్షల టన్నులు ఉత్పత్తి అయింది! ఇక్కడ భూమి కన్న ఉత్పత్తి తక్కువ ఉంటే గోదావరి జిల్లాలో ఉత్పాదకత రెట్టింపు కన్నా ఎక్కువ ఉంది! ఉత్పాదకత పెరిగిందనుకొన్న 1978లో ఉత్పత్తి లెక్కలు ఇలా ఉన్నాయి. ఇక కథాకాలం నాటికి మౌఖిక ఆధారాలను బట్టి చూస్తే ఎకరాకు 6 బస్తాలు (4.80 క్వింటాళ్ళు) దిగుబడి రావడం కష్టం. ఆనాటి రైతుసంఘాల కరపత్రాల ప్రకారం చూసినా పంట దిగుబడి 6 1/2 కాటా బస్తాలు (5.20కి క్వింటాళ్ళు) మాత్రం వస్తున్నదని తెలుస్తోంది.

నిజానికి సాధారణ రైతులు సహితం ఆహార సమస్యను ఎదుర్కొనేవారు. ఇది ఇలా ఉంచితే భూమిలేని పేదలు, దళితులు కనీసం 6 నెలలు అర్ధాకలితో జీవించేవారు. ఈ దశ 70 దశకం చివరినాళ్ళు, 80వ దశకం మొదటి నాళ్ళ వరకూ సాగింది. వ్యవసాయ కూలీలు తిండిలేని దినాలలో ఆహార ధాన్యాల కోసం గ్రామ ధనిక, పెత్తందారీ రైతాంగ వర్గాల దగ్గర తమ ‘భవిష్యత్ కూలిదినాలను’ సైతం తాకట్టు పెట్టాల్సిన స్థితిలో ఉన్నారు. అందుకనే ఆహార సమస్యను ఎదుర్కోవడానికి తమ పిల్లలను చిన్న పాలెర్లుగా గుక్కెడు గంజి నీళ్ళ కోసం అమర్చే స్థితి ఉండేది. కళ్ళ ముందు మౌఖిక, రాతపూర్వక ఆధారాలు ఇలా ఉండగా గతంలో తిండికి కొదవుండేది కాదన్న సూత్రీకరణ ఏ ప్రయోజనాల కోసం అన్నది ఆలోచించాలి.

కాబట్టి వ్యవసాయంలో పెద్ద ఎత్తున మిగులు గానీ, వ్యవసాయ కూలీలకు రోజంతా ఆహారం గానీ లేకపోవడం ఈ జిల్లాలో సాధారణ చిత్రం. ఆహార పంటలలో మిగులు ఉందనే ఈ సూత్రీకరణ వలన వ్యాపార పంటలోచ్చి మొత్తం

దెయ్యాల తిరిగినట్లుండే ఊరు యిన్నూరు గ్రామాలలో వ్యాపార లావాదేవీలు నడిపే గ్రామంలా ఎలా ఉండగలుగుతున్నది ప్రశ్నార్థకమవుతోంది. ఏక కాలంలో రెండు పూర్తి భిన్న లక్షణాలు కలిగిన గ్రామంగా అది ఎలా మనగలిగిందన్నదొక సమస్య అవుతుంది. ఒక గ్రామం యొక్క మౌలిక స్వభావాన్ని పట్టుకోవడంలో అక్కడి ఉత్పత్తి, వ్యాపార సంబంధాలు ఎలా వున్నాయన్నదే ప్రధానమవుతుంది. అప్పలావుడి వివరణ ప్రకారం అయితే అది ఏనాడూ దెయ్యాలు తిరిగే గ్రామంగా ఉండే అవకాశమే లేదు.

నాశనం చేసాయనే మరో సూత్రీకరణకు అప్పలావుడు వెళ్ళాడు. అందువల్లనే వ్యవసాయంలో వచ్చిన మిగులుతో “మెడ తిరగని బంగారంతో” పెద్ద నాయురాళ్ళు, చిన్న నాయురాళ్ళు ఉండీవారని చెప్పాడు. కనీసం ‘నాను’ పట్టిడలతో అందరూ తలతూగేరు అని చెప్పాడు. ఇదే ఊపులో దళితులంతా రెండేసి యీసెలు, మూడేసి యీసెలు (అంటే 3 నుండి 4 1/2 కేజీలు) వెండిని మోసేవారని చెప్తూ రకరకాల ఆభరణాల పేర్లను వల్లిస్తాడు.

అసలు దళితులలో మెజార్డి భూమిలేని స్థితిలో ఉండగా, వాళ్ళు ఏ ‘మిగులు’ నుంచి ఇంత వెండి మోసారు? తమ కూలి దినాలను సైతం తాకట్టు పెట్టుకుని తిండి గింజలు తెచ్చుకొనే స్థితిలో వాళ్ళున్నారు. వాళ్ళ పిల్లలు ఆహారం కోసమే చిన్న పాలేర్లుగా వున్నారు. దీనినంతటినీ విడిచిపెట్టి గతం బాగుందని చెప్పడం ఏ ప్రయోజనాల కోసం అన్నది ప్రశ్నార్థకమవుతోంది.

అహార పంటల క్రమం వర్తక పంటల క్రమంగా మారడానికి సావుకార్లే ప్రధాన కారణం అని నిర్ధారించిన తర్వాత, వాటిల్లో వచ్చిన ఒడిదుడుకుల గురించి అప్పలావుడి చర్చ మొదలవుతుంది. “ఆ రోజుల్లో రైతులు సానుకార్లకు మదుపు పెట్టేవారు. సావుకార్లు రైతులకు వడ్డీ చెల్లించేవారు.” గ్రామాన్ని ఒక సమతల యూనిట్‌గా లెక్క కట్టి చెప్పిన మాటలు ఇవి. రైతులు అనేది ఒక అవిభాజ్యమైన సమూహం కాదు. అది అనేక దౌంతర్లుగా ఉన్న సమూహం. ఇందులో ధనిక రైతులు, భూస్వాములు మాత్రమే సానుకార్లకు అప్పులిచ్చేవారా లేదా మొత్తం రైతాంగం అంతా అప్పులిచ్చేవారా అన్నది తేలితే తప్ప ఆ గ్రామ వ్యవసాయ మిగులు ఎంత పేరుకుందో పాఠకులకు అర్థం అయ్యే అవకాశం లేదు.

ఇలా చెప్పన్న క్రమంలోనే తొలి దశలోనే ఈ వ్యాపార పంటల వలన పరిస్థితి మెరుగైందనే చెప్పాడు. అలా చెప్తూ “మొదట నా ఆరెకరాలు తొమ్మిది ఎకరాలయ్యింది” అని ప్రకటించాడు. అప్పలావుడు ఈ మూడెకరాలు ఎలా కొనగలిగాడు! ఈ ఊరిలో అంతా బాగున్న ఆ కాలంలో ఎవరి భూమి పరాయికరణ చెందింది. వాళ్ళు ఎందుకు భూములు కోల్పోయారన్నది ఒక సమస్య కాగా ఈ జిల్లాలో సాధారణంగా ఉన్న పరిస్థితులలో దళితులకు భూమి అమ్మడానికి రైతులు సిద్ధపడటం అందునా రొంటిని డబ్బులు పెట్టుకు తిరిగే మనుషులున్న గ్రామంలో అది ఎలా సాధ్యమయ్యిందన్నది ఒక సమస్య అవుతుంది. ఒకవేళ దళితులే ఆ భూమిని కోల్పోయినవారు అయితే వాళ్ళకు ఆ స్థితి ఎందుకొచ్చిందో అప్పలావుడు వివరించాల్సి వుంది. కౌలు వ్యవసాయం పెరిగిపోయిన ఈ కాలంలో సహితం ఈ జిల్లా గ్రామాల్లో ‘దళితులు’ కౌలు చేస్తున్నది చాలా చాలా కనిష్ట భూమి అని గుర్తుంచు కుంటే దళితుల భూమి సమస్య వేరే కోణంలో అర్థమయి ఉండేది.

భూ పరాయికరణకి ‘అప్పు’ అనేది ప్రాథమిక కారణం అని అందరూ అంగీకరించే సూత్రమే. ఈ విషయం కథ అంతటిలోనూ అంతఃసూత్రంగా ఉంటుంది. అయితే అందరూ ఎందుకు మునిగిపోలేదంటే ‘పల్లపు భూములు’ వాళ్ళకి చెరుపు ఆధారం అని ప్రకటిస్తాడు. ఇంత స్పష్టత ఉన్న మనిషి ఆ ఊరికి నికర నీటి జలాల మళ్ళింపు పథకాల అవసరం గురించి చర్చించడు. 1947 తరువాతనేనా శ్రీరాములు నాయుడు ఆ దిశగా ఎందుకు దృష్టి సారించలేదో వివరించడు. “తవరు 15 ఏళ్ళ క్రితం ఈ ఊర్లో కాలు పెట్టిన్నాటికి మా అందరి బతుకులివి” అని చెప్పడం ద్వారా 1947 నాటికే (అంటే 1920 నుండి 1947 మధ్య) ఆ ఊరి రైతాంగం, చేతివృత్తుల వాళ్ళు, వ్యాపార వర్గాలు అన్నీ దివాళా తీసేయని అప్పలావుడు చెప్పాడు. ఇక్కడ ఈ ఊరి గురించి రచయిత, రచయిత ప్రవేశపెట్టిన పాత్రలు చేసిన విరుద్ధ వ్యాఖ్యానాలను గమనించడం చాలా అవసరం.

రచయిత వ్యాఖ్యానంలో “ఆ కోస్తాలో సుందరంపాలెం పలువురు అనాధల నడుమ ఒక సనాధలా కన్పిస్తుంది” (1962 నాటికి). ఆ ఊరును చూస్తే కన్నెర్ర ఇరుగు పొరుగు గ్రామాలకు చాలా కాలం బట్టే ఉంది (ఇది రచయిత వ్యాఖ్య).

రచయిత వాళ్ళ మాటల్లో అని చెప్తూ ఇలా రాస్తారు. “ఒకప్పుడు ఊర్లో దెయ్యాలు తారట్లాడేవి. కట్టుగా ఉండే జనమని ఉద్యోగులు ఆ మారుమూల గ్రామానికి ఒంటరిగా వెళ్ళడానికి జంకేవారు. నేడు ఆ వూరు ప్రభుత్వోద్యోగుల ముద్దుబిడ్డలు కూర్చుంది. ఉద్యోగులు రాత్రింబగళ్ళు జీవుల మీదా, కార్ల మీదా ఆ గ్రామానికి వచ్చిపోతూ అభివృద్ధి పథకాలలో ఏదైనా ఆ గ్రామానికిచ్చాకే తక్కిన వాటి సంగతి ఆలోచిస్తారు” ఇలా అంటూ రచయిత “పదిహేనేళ్ళ క్రితం నాయుడు ఆ వూరు వచ్చిన్నాటికి చుట్టుపట్ల అన్ని గ్రామాల్లానే అదీ నిస్తేజంగా, నిర్వీర్యంగా ఉండేది” అంటారు.

ఇలా అత్యంత నిస్తేజంగా, నిర్వీర్యంగా ఉన్న ఇతర గ్రామాల్లానే ఉన్న ఊరు గురించి అప్పలావుడు ఇలా అంటాడు. “ఆ రోజుల్లో యీ ఊరు ఇప్పట్లానే పది, పదిహేనూళ్ళకి సెంటర్ గుండేది. అయితే ఉన్నట్టు కనబడేది కాదు. మంగళాపురం తంగుడుబిళ్ళి, ఎంకన్నపేట, అగ్గరోరం యీ యిన్నూళ్ళ వర్తక పంటలూ ఈ ఊర్లో సానుకార్ల దోరానే చెలామణి అవుతుండీవి.”

దెయ్యాలు తిరిగినట్లుండే ఊరు యిన్నూరు గ్రామాలలో వ్యాపార లావాదేవీలు నడిపే గ్రామంలా ఎలా ఉండగలుగుతున్నది ప్రశ్నార్థకమవుతోంది. ఏక కాలంలో రెండు పూర్తి భిన్న లక్షణాలు కలిగిన గ్రామంగా అది ఎలా మనగలిగిందన్నదొక సమస్య అవుతుంది. ఒక గ్రామం యొక్క మౌలిక స్వభావాన్ని పట్టుకోవడంలో అక్కడి ఉత్పత్తి, వ్యాపార సంబంధాలు ఎలా వున్నాయన్నదే ప్రధానమవుతుంది.

నూతన సంపన్న వర్గంగా కాపీవోటేల్లు, కిల్లీ బడ్డీల వాలు మారారని చెప్తున్నారు. అంటే వర్గం అనే పదంకి సరైన భాష్యం ఈ కథలో లేదని అర్థం చేసుకోవాల్సి ఉంది. వర్గ విశ్లేషణలో ఇంత తకరారు ఉన్నప్పుడు వర్గ వైరుధ్యాలు కనిపెట్టడం, ఎవరికి వ్యతిరేకంగా ఎవరు పోరాడాలో, ఎలా పోరాడాలో తెలీని సందర్భంలోనే తప్పుడు భాష్యాలకు తప్పుడు పరిష్కారాలు వస్తాయి.

ఆప్యలావుడి వివరణ ప్రకారం అయితే అది ఏనాడూ దెయ్యాలు తిరిగే గ్రామంగా ఉండే అవకాశం లేదు.

ఇక గ్రామం యొక్క వర్గ పొందికను చర్చించేటప్పుడు రచయిత పాత్రల ద్వారా చెప్పిన పరస్పర వైరుధ్యాలను ఒకసారి చూడాల్సి ఉంది. వర్గ పొందికను సరిగ్గా గమనిస్తే తప్ప వైరుధ్యం ఎవరితోనో, పరిష్కారం ఎలానో తెలిసే అవకాశం ఉంటుంది. రుణమిచ్చిన సావుకార్ల గురించి ఇలా చెప్తాడు.

“బాబయ్యా! యిదిగిలాంటి వూపు తోపుల్లోనే కిందనున్న సావుకార్లు పైకి, పైనున్నరైతులు కిందికి తూగిపోనారు. పదేళ్ళు గిర్రున తిరిగేతలికి నాయురాళ్ళు వెడల్లో నగలు సావుకారమ్ములు ఏసుకు తిరగడం మొదలెట్టినారు. సావుకోరి బాబులటు గుంటూరు కొవ్వుకళ్ళ నుండి యిటు బరంపురం బస్తర్ల దాకా ఏపారాలు మీద తిరగడాలు ఎక్కువైనాయి.”

ఇంక నా కథ చెప్తాను అని ప్రారంభించి 26వ పేజీ వచ్చేసరికి

“ముందు రైతోళ్ళు మునిగిపోనారు. తరువాత సావుకోర్లు.”

ఇంకా అతను వర్గ పొందికలు మారిపోవడాన్ని గురించి ఇలా మాట్లాడతాడు.

“..... పెద్ద వర్తకులు..... యీల కన్నా లోకం సూసికోళ్ళు.... యీళ్ళను ముంచీసినారు. అయితే ఆ మిల్లులైన యిప్పుడున్నాయా? ఆటన్నింటికన్నా అంతకన్న పెద్ద మిల్లులు ఆవదాలవలసవి మింగీసినాయి. మరి అవైనా ఉంటాయా? నాకు తెల్లగానీ, ఆట్నీ కూడా మిగులుతున్నవి, మింగబోయేవీ యెక్కడో ఏవో పుట్టి పెరుగుతూనే వుంటాయి.”

శ్రీరాములు నాయుడు ఆ ఊరిలో అడుగు పెట్టేసరికి ఆ గ్రామ వర్గ పొందిక ఇది అని అర్థమవుతుంది.

ఇప్పటికీ గ్రామంలో ‘వర్గం’ ఒకానొక అర్థంలో రద్దయి అంతా శ్రామిక ప్రజానికంగా మారిపోయారు. మరి ఊరిలో భూమి ఎవరి దగ్గర ఉంది. పై గ్రామాల ప్రజానికమో, పై గ్రామాల పెట్టుబడిదారులో వచ్చి భూమిని చాప చుట్టేశారా అనేది అర్థం కాదు. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ‘భూమి’ సమస్త వైరుధ్యాలకు కీలకంగా నిలిచిన ఆ కాలంలో భూమి యాజమాన్యం ఎవరి చేతుల్లో కేంద్రీకృతమైనదో తన దీర్ఘ ఉపన్యాసంలో ఆప్యలావుడు చెప్పాడు.

నేను చేసిన పై ప్రతిపాదన కనుగుణంగా 19వ పేజీలో ఒక పేరా స్పష్టంగా వుంది. “పేదతనంతో ప్రజలు అల్లల్లాడి పోతుండే వారు. మురికి, మురికి గుడ్డలూ, మరమ్మతులు కోరే యిళ్ళతో బరువు నిండిన బతుకులు వెళ్ళమార్చుకుంటూ నాగరికతకి దూరంగా ఆ మూలపడి ఉండీవారు. “అంటే గ్రామంలో వర్గ వైరుధ్యాలు మరొక

అర్థంలో రద్దు అయిపోయి, వాళ్ళకు ‘వర్గ వైరుధ్యం’ తమకు తెలీని శక్తులతో తలపడే స్థితికి ఆ గ్రామం 1947కే చేరుకుంది.

ఈ వర్ణనలు ఇలాంటి విశ్లేషణకు దారి తీసే ప్రమాదముందని అనుకున్నారో ఏమో 28వ పేజీ దగ్గర కొచ్చేసరికి “ఏమీ లేనోళ్ళు ఏడాది తిరిగేసరికి కాంచందులైపోతున్నారు. పదేళ్ళలో, పాతిక, ముప్పైవేలు ఎనకేస్తున్నారు” అన్నాడు. ఇలా వెనకేసిన వర్గం ఎవరు? వాళ్ళెలా ఎనకేస్తున్నారు? ఇదేమీ కథలో కనిపించదు! ఇంకా తరచి చూస్తే దళితుల సంభాషణలో చితికిపోయిన సావుకారు బావుల బిడ్డలు అలా వెనకేస్తున్నారని అర్థం అవుతుంది. వీళ్ళెలా వెనకేసారంటే హైస్కూల్, కరెంట్, రోడ్డు వలన వెనకేసారని అర్థం అవుతుంది. ఇలా వెనకేసిన వాళ్ళలో లక్షుంనాయుడు, సూర్యంబాబు కూడా ఉన్నారు. ఆప్యలావుడి లెక్క ప్రకారమే వాళ్ళిద్దరూ సాంప్రదాయకంగానే ధనికులు. వీళ్ళు బికారులుగా మారిపోయి మళ్ళీ ధనిక వర్గం అయిపోయారను కోవాలి. ఆవుదాలవలస మిల్లులే మూతపడిపోతాయని కనిపెట్టిన ఆప్యలావుడు అతి చిన్న పెట్టుబడితో గ్రామంలో తిరిగి 10 ఏళ్ళలో వర్గాలు ఏర్పడ్డాయని బోధిస్తున్నాడు అని అర్థం చేసుకోవాలి. ఈ నూతన సంపన్న వర్గంగా కాపీవోటేల్లు, కిల్లీ బడ్డీల వాలు మారారని చెప్తున్నారు. అంటే వర్గం అనే పదంకి సరైన భాష్యం ఈ కథలో లేదని అర్థం చేసుకోవాల్సి ఉంది. వర్గ విశ్లేషణలో ఇంత తకరారు ఉన్నప్పుడు వర్గ వైరుధ్యాలు కనిపెట్టడం, ఎవరికి వ్యతిరేకంగా ఎవరు పోరాడాలో, ఎలా పోరాడాలో తెలీని సందర్భంలోనే తప్పుడు భాష్యాలకు తప్పుడు పరిష్కారాలు వస్తాయి.

శ్రీరాములు నాయుడు తీసుకున్న అభివృద్ధి చర్యలను పరిశీలిద్దాం. కథ ప్రకారమే అతను తొలుత హైస్కూల్ అన్నాడు. హైస్కూల్ గురించిన వ్యాఖ్యానాలు చూద్దాం. దళితపేటలో ముందు రోజు రాత్రి జరిగిన చర్చల్లో “సదువుకున్న కూలోళ్ళు కావాల, అందుకనే యిస్కూళ్ళు” అని దళిత పేటకు వచ్చిన ఎర్రయ్య అనే పెద్ద మనిషి అంటాడు. ఇది దళితులు తెలుసుకోలేకపోయిన ఒక ‘చారిత్రక సత్యం’గా కూడా ఆయన చెప్తారు.

ఒక్కసారి ఆలోచిస్తే ఇది ఎంతటి ప్రమాదకర సూత్రీకరణో అర్థం అవుతుంది. నిజానికి ఈ జిల్లాలో స్కూల్ పెట్టే ఆలోచన చేసేనాటికి ఆ జిల్లాలో అక్షరాస్యత శాతం 9.1గా ఉంది. 1951 నాటికి జిల్లాలో అన్ని మేనేజ్ మెంట్ లో హైస్కూళ్ళు 28 మాత్రమే. వీటిలో చదువుకుంటున్న పురుషులు, 9,591 కాగా స్త్రీలు 492. 1960-61 నాటికి వీటి సంఖ్య 90 (స్కూళ్ళు) కి పెరిగింది. అంతేకాక బ్రాహ్మణులకే చదువు మరో అర్థంలో రిజర్వ్ చేయబడింది. ఉన్న ఊళ్ళకు ఏర్లు, గెడ్డలు దాటి కనీసం 15 కి.మీ. వెళ్ళి చదువు కోవడం ఈ జిల్లాలో దళితుల మాటకేమీ 90 శాతం రైతాంగ కులాలకి కూడా సాధ్యం కాలేదు. అసలు ఉద్యోగం చేయడం అంటే రైతాంగ కులాలకు ‘తల అమ్ముకోవడం’ అనే భావన వుంది.

సరిగ్గా 'అభివృద్ధి'ని వ్యతిరేకించే పేరుతో 'విద్య'ను వ్యతిరేకించే అంటే "కూలీలను తయారు చేసే విద్య" అంటూ ఒక సత్యాన్ని ఆవిష్కరిస్తాడు. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో 1990వ దశకం వరకూ ఈ జిల్లాలో సాగిన విచక్షణారహిత దోపిడీకి ఈ 'అవిద్య' కారణంగా ఉంది. అసలు ఉపాధ్యాయ వృత్తిలో ఉన్న ఒక రచయిత మరో గ్రామంలో నుంచి వచ్చిన 'జ్ఞాని' చేత ఈ పలుకులు పలికించడం, దానిపైన అనేక సందర్భాలలో అనేక వ్యాఖ్యలు చేసిన రచయిత ఈ 'జ్ఞాని' మాటలపై ఏ వ్యాఖ్యానం చేయకపోవడం విచిత్రంగా ఉంటుంది. ఇలాంటి 'జ్ఞానుల' మాటల ఫలితంగానే అనేకమంది విప్లవ గేయ రచయితలు 'ఈ బతుకులేని చదువులకు బందీకాకురా' అని తర్వాత కాలంలో రాయగలిగారు.

ఒకవైపు ఇనాందారీ విధానం రద్దు కాగానే బ్రాహ్మణులు చదువుల పేరుతో బ్రతుకు తెరువు పేరుతో పట్టణాలకు వలస ప్రారంభం అయింది. ఈ రోజు వచ్చేసరికి దాదాపుగా గ్రామాల్లో బ్రాహ్మణ కుటుంబాలు అదృశ్యం అయిపోయాయి. వీళ్ళలో అధిక భాగము తొలి దినాలలో చదువు పునాది మీదే ఈ రోజు మెరుగైన జీవితాన్ని నిర్మించుకోగలిగారు ('అందరూ' అని కాకపోయిన అధిక భాగం).

సరిగ్గా 'అభివృద్ధి'ని వ్యతిరేకించే పేరుతో 'విద్య'ను వ్యతిరేకించే అంటే "కూలీలను తయారు చేసే విద్య" అంటూ ఒక సత్యాన్ని ఆవిష్కరిస్తాడు. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో 1990వ దశకం వరకూ ఈ జిల్లాలో సాగిన విచక్షణారహిత దోపిడీకి ఈ 'అవిద్య' కారణంగా ఉంది. అసలు ఉపాధ్యాయ వృత్తిలో ఉన్న ఒక రచయిత మరో గ్రామంలో నుంచి వచ్చిన 'జ్ఞాని' చేత ఈ పలుకులు పలికించడం, దానిపైన అనేక సందర్భాలలో అనేక వ్యాఖ్యలు చేసిన రచయిత ఈ 'జ్ఞాని' మాటలపై ఏ వ్యాఖ్యానం చేయకపోవడం విచిత్రంగా ఉంటుంది. ఇలాంటి 'జ్ఞానుల' మాటల ఫలితంగానే అనేకమంది విప్లవ గేయ రచయితలు 'ఈ బతుకులేని చదువులకు బందీకాకురా' అని తర్వాత కాలంలో రాయగలిగారు. అది వేరే దగ్గర చర్చిద్దాం.

ఇక హైస్కూల్ తర్వాత రోడ్డు. ఈ రోడ్డు గురించి రచయిత వ్యాఖ్యానం కూడా ఉంటుంది. హైస్కూల్ ఉంది కాబట్టి రోడ్డు రావాలన్నాడు ప్రభుత్వం వారితో. 'ప్రభుత్వం వారికిది బాగా బోధపడింది'. ప్రభుత్వం వారికిది ఎలా బోధపడింది? పాఠకుడికి అందదు. ప్రభుత్వానికి బోధపడని విషయం శ్రీరాములునాయుడు బోధించగలిగాడా అన్నదిగా అర్థం అవుతుంది. ఇంతకీ రోడ్డు వలన సమస్య ఏమిటంటే రోడ్డు అనేది "సామాన్య జీవితాన్ని ధ్వంసం చేసే ఒకానొక అంశం"గా మనకర్థమవుతుంది. రోడ్డు రావడం వలన భారీ వాహనాలొచ్చి బళ్ళ బేరాలు పడిపోయాయని, దాదాపు 25 బళ్ళ వాళ్ళు ఆ గ్రామంలో బ్రతికేవారని అర్థం అవుతుంది. దీని ద్వారా రచయిత ఏం చెప్పదలచుకొన్నట్టు? రోడ్డు అనేది బళ్ళ వ్యాపారం దెబ్బతీసింది కాబట్టి భారతీయ గ్రామాలు వేటికీ రహదారుల నిర్మాణం చేయకూడదని సూత్రీకరిస్తున్నాడని అనుకోవచ్చు వుంది. నిరంతరం మోకాలిలోతు బురదలో, భారత గ్రామీణ ప్రజానీకం పొలం గట్లు మీదనో, నదులు, చెరువులు ఈడుకుంటూ ఇతర ప్రాంతాలకు వెళ్ళాలన్నమాట. అసలు సమస్యేమిటంటే ఒక దేశ నమూన ఏ దశల గుండా సాగి తీరుతుందనే సూత్రాల పట్ల అవగాహన లేకపోవడం వలన 'ఉన్న చోటునే ఉంటే సుఖం' అనే స్థితికి చేరుకుంటారు.

ఇక కరెంట్ వచ్చి చేసిన నష్టాలను చూద్దాం. కరెంట్ రావడం వలన ఆ ఊరిలో సూరెంబాబు మిల్లు పెట్టాడు. దానితో దంపుళ్ళ కూలీలు పోయాయి. ఇలా అంటూ కూలివాళ్ళు సహితం దంచుకోకుండా మిల్లుకే పట్టుకెల్తున్నారు అని రాస్తారు. కరెంట్ వలన మరొక నష్టం ఈ ఊరికి 'పంపింగ్ మెషిన్' రావడం. పంపింగ్ మెషిన్ రావడంతో ఏతాం తొక్కేవాళ్ళ 'కూలీలు' పోయాయి. ఇందులో విషయం రీత్యా ఈ జిల్లాలో ఉన్న వాస్తవ పరిస్థితికి భిన్నంగా ఉన్న ఈ వాదన ఏ చివరికి పోయిందో ఇంకా చూడాల్సి వుంది. వ్యవసాయరంగంలో యాంత్రీకరణ 'కూలీలకు' గడ్డు రోజులు అనే దృక్పథంకి ఇది పూర్వరంగంగా భావించాలి. ఎందుకంటే పొరుగుారి "ఎర్రయ్య" తన చారిత్రక సత్యాలు ఆవిష్కరణలో భాగంగా ఇంకా భవిష్యత్ ఇలా ఊహిస్తాడు.

"రేప్నొద్దున దున్నడానికి, ఊడుపులకు, గొప్పులకు, కోతలకు కూడా మిషన్స్ రాబోతున్నాయి. అప్పుడు సూసొమ్మిడి తదాఖా."

గ్రామ సీమల్లో ఎక్కడో అరుదుగా యాంత్రీకరణను చూసి రాబోయే చిత్రాన్ని మాత్రం ఎర్రయ్య బాగానే ఊహించాడు. అయితే ఇది అంతిమంగా 'కూలీలకు' నష్టం చేసిందా, లాభం చేసిందా అనేది చూడాల్సి ఉంది. అలా చూడాలంటే అప్పటి దళిత, ఇతర కులాల పేద వ్యవసాయ కూలీల స్థితిగతులను యాంత్రీకరణకు ముందు నుంచి నేటివరకూ చూడాల్సి వుంటుంది.

సాంఘికంగా వెనుకబాటులోకి నెట్టబడిన 'దళిత' వ్యవసాయ కూలీలపై జులుం సాగించడం కేవలం భూస్వామ్య ధనిక పెత్తందారీలు మాత్రమే చేయలేదు. గ్రామసీమల్లో 'కులం' అదనపు అర్హతగా కల్గిన పేదలు సైతం దళితులు, సేవా కులాల వారు అనేసరికి 'భూస్వామ్య హజం' తలకెక్కి పోతుంది. దీనికి సంబంధించి తగువు సందర్భంగా కథలో లక్షునాయుడు, అన్నమయ్య అనే రైతుల మాటలు, వాళ్ళను వారించని ఇతర రైతుల వైఖరి మనకు అర్థం చేయిస్తుంది.

నిజానికి 1990 దశకం దాకా ఈ జిల్లాలో ఉన్న సాధారణ స్థితిని గురించి మాట్లాడుకోవాలి. గ్రామాల్లో అధికార దౌతరల్లో వచ్చిన మార్పుల గురించి చర్చించాలి. కథలో కూడా ఈ అధికార మార్పిడి గురించి ఒక వాక్యం ప్రత్యక్షమవుతుంది. ఆ వాక్యం జిల్లాలోని సాధారణ స్థితిని పట్టిస్తుంది.

ముందే చెప్పుకున్నట్లు గ్రామీణ ప్రాంతంలో బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వెలమ దొరల అధిపత్య స్థానంలోకి రైతాంగ కులాలు వస్తున్న స్థితి 1948 ఇనాందారీల రద్దుతో ప్రారంభమై 60వ దశకానికి ఒక మోస్తరుగా విస్తరించి 1970వ దశకంకి పూర్తి అయింది. కాగా ఈ

ఈ కథలో శ్రీరాములు నాయుడి మెతకదనం వల్లనే “దళితులు అంత పెట్రేగి పోతున్నారు.” అనే మాటలు కూడా రైతాంగ కులాలకు చెందిన వారు అంటూ ఉంటారు. ప్రస్తుతం ధర్మం మారిపోయింది అని కూడా వాళ్ళు అనుకుంటున్నారన్నది మనకర్థం అవుతూ ఉంటుంది. అయితే దళితుల చైతన్యం ఎక్కడ, ఏ విధంగా ప్రతిఫలిస్తున్నది ఏమీ చెప్పరు. పంచాయతీ మెంబర్ అయినప్పటికీ అప్పలావుడు మండపం మెట్ల దగ్గరే కూర్చుంటాడు. దళితులంతా క్రిందనే ఒదిగి కూర్చుంటారు. వాళ్ళ భాషలో విధేయత ఉట్టిపడుతూనే ఉంటుంది.

కథ మేరకు అది 1947లో మొదలై 1962 నాటి కన్నా ముందే పూర్ణ స్థితికి చేరుకుంది. రైతాంగ కులాలు, దళితులు ఈ ప్రాంతంలో తీవ్రమైన అవిద్య, అజ్ఞానం, భూమిపై హక్కులు లేకపోవడం మూలంగా అగ్ర కులాలు అనబడే వాళ్ళ క్రింద సాంఘిక, ఆర్థిక దోపిడీకి గురయ్యారు. సంస్కరణల ఫలితమేమి, స్థానిక భూస్వామ్య వర్గాల మితిమీరిన హజం వలన గాని, భూ యాజమాన్యంలో వచ్చిన తీవ్రమైన మార్పుల వలన గాని వాళ్ళు తెర వెనక్కు తప్పకొన్నారు. రైతాంగ కులాలలో భూ యాజమాన్యం చేజిక్కించుకున్న శక్తులు ఆధిపత్య స్థానంలోకి వచ్చారు. వీళ్ళకు సామాజికంగా కూడా పెద్ద అండ గ్రామ సీమల్లో ఉంది. వీళ్ళు 1990-2000 వరకు తమ క్రింది కులాలు’ గా చెప్పబడిన వారిపై ‘బ్రాహ్మణీక’ దొరతనాన్ని అంతా ప్రదర్శించారు. అది వేరే సంగతి.

ఈ గ్రామంలో అధికారమార్పిడి 1947లో మొదలై 1962 నాటికి విశ్వరూపం తీసుకుంది. దీనికి నిదర్శనంగా ఉండవలసిన పెద్దలంతా ఉన్నారని వివరించేటప్పుడు “నాయుడు రాక ముందు ఆ ఊరు నేలిన రాఘవయ్య పంతులు గారి పెద్దబ్బాయి హాజరుగా ఉన్నాడు” అని చెప్పారు. రాఘవయ్య ‘పంతులు’ పెద్ద కొడుకు పంచాయతీ పేడితే వెళ్ళాల్సిన పెద్దలు ఇప్పుడు శ్రీరాములు నాయుడు కోసం ఎదురుచూస్తున్నారు.

ఈ కథలో శ్రీరాములు నాయుడి మెతకదనం వల్లనే “దళితులు అంత పెట్రేగి పోతున్నారు.” అనే మాటలు కూడా రైతాంగ కులాలకు చెందిన వారు అంటూ ఉంటారు. ప్రస్తుతం ధర్మం మారిపోయింది అని కూడా వాళ్ళు అనుకుంటున్నారన్నది మనకర్థం అవుతూ ఉంటుంది. అయితే దళితుల చైతన్యం ఎక్కడ, ఏ విధంగా ప్రతిఫలిస్తున్నది ఏమీ చెప్పరు. పంచాయతీ మెంబర్ అయినప్పటికీ అప్పలావుడు మండపం మెట్ల దగ్గరే కూర్చుంటాడు. దళితులంతా క్రిందనే ఒదిగి కూర్చుంటారు. వాళ్ళ భాషలో విధేయత ఉట్టిపడుతూనే ఉంటుంది.

అసలు విషయం ఏమిటంటే జిల్లాలో ఉన్న సాధారణ స్థితి కంటే అక్కడ దళితుల పరిస్థితి భిన్నంగా ఏమీలేదు. పాలేర్లుగా, వ్యవసాయ కూలీలుగా వాళ్ళ జీవితం అత్యంత కనిష్ట స్థితిలో కొనసాగుతూ ఉంది. మరోసారి ‘యాంత్రికరణ’ విషయానికి వస్తే యాంత్రికరణ వలన పనులు దొరక్కండా ఉన్నాయనే వాదన వినిపిస్తూ ఉంటుంది (నేటికీ). దీనికి ప్రత్యామ్నాయంగా యాంత్రికరణ ఆపివేయాలనే డిమాండ్ సర్వత్రా వినపడుతూ ఉంటుంది. వీళ్ళు ఈ వాదనల ద్వారా కూలీల ఉపాధిని నిలబెట్టవచ్చుననే ఊహాగానాలు కూడా చేస్తుంటారు.

కానీ వాస్తవం ఏమిటంటే భూమి మీద ఏ హక్కులు లేని దళితులు 50 పైసలు కూలీ కోసం, గింజల రూపంలో అయితే 1 కేజీ తిండి గింజల కోసం పనిచేసేవారు. ఆహార సమస్యను తీర్చుకోవడానికి

దళితులు పాలేర్లుగా తెల్లవారు రూము 4 గం|| నుంచి రాత్రి 8 గం|| దాకా ఏడాదికి 8 నుంచి 12 బస్తాల ధాన్యం కోసం పనిచేసేవారు. వాళ్ళ బిడ్డలు గంజినీళ్ళ కోసం పశువులు కాసే చిన్న పాలేర్లుగా బ్రతుకులీడ్చారు. వ్యవసాయ రంగంలో ఈ ఆధునికత ప్రవేశించినా కూలీల కూలీ బతుకుల్లో గణనీయ మెరుగు లేదు. ఇందులో వారి వాటా అత్యల్పం. ఒక్కసారి గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ‘పెట్టుబడి’ రోడ్డు వేసిన తర్వాత ఈ ప్రజానీకానికి దారులు తెరుచుకున్నాయి. పెట్టుబడివాళ్ళను పట్టణాలకు, నగరాలకు నడిపించింది. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో వ్యవసాయ కార్మిక సంఘాలు తమకు పట్టున్న గ్రామాలలో కూలీలేట్ల పెంపుదలకు పిలుపు ఇచ్చినప్పుడల్లా పొరుగుూరి కూలీలతో పని చేయించి వీళ్ళ పొట్టలు కొట్టే దుర్మార్గం సాగేది. సమ్మెలను ఎగతాళి చేస్తూ ‘కూడు జల్లితే కాకులు కరువా’ అనే దురహంకారపూరిత స్వరాలు వినిపించేవి. నేటికీ ఈ స్థితి గ్రామాలలో పెట్టుబడి చొరబాటు వలన తీవ్ర మార్పులకు గురి అయ్యింది. ఎర్రయ్య ‘చూడండి తడాఖా’ అన్నది నిజమయింది. కానీ ఈ తడాఖా ఫలితాన్ని అనుభవిస్తున్నది గ్రామాలలో రైతాంగమే కానీ దళిత, ఇతర కులాల వ్యవసాయ కూలీలు కాదు. సాంఘికంగా అవమానాలు తక్కువగానూ, సాపేక్షికంగా ఆర్థిక జీవితం మెరుగుపడిన స్థలాలకు ఈ దళితులు నడిచారు. దీనివల్ల దళితులంతా విముక్తి అయినారని కాదు. సాపేక్షికంగా పుచ్చిపోయిన పూ్యడల్ సంబంధాల కన్నా పెట్టుబడి మెరుగైనదే అని చెప్పడం మాత్రమే.

ఈ కథలో విద్య మీదనే కాదు పట్టణాలకు వలసమీద కూడా వ్యాఖ్యానాలు ఉంటాయి. అప్పలావుడు తన కొడుకు సీతారావుడు గురించి “యూడు పట్నమెళ్ళి గడించుకొస్తానన్నాడు. అక్కడ రెండేళ్ళ పాటు బస్తాలు మోసినాడు. ఏడాది రికసాలు లాగినాడు. ఆడిపెళ్ళాన్ని ఎవడో లేవదీసుకుపోయినాడు. ఆడి ఒక్కగానొక్క కొడుకును వెంటేసుకొని యింటికి పారొచ్చినాడు”.

గ్రామం నుంచి పట్టణాలకు వెళ్ళిన వారిపై ఇది ఒక శరాఘాతం లాంటిది. ఒక నూతన ఉత్పత్తి అన్వేషించడానికి వెళ్ళే ప్రజానీకం భయంలో ముంచే అంశం ఇది. పట్టణాల కెళ్ళిన “మహిళలు” ఇలా వెళ్ళిపోతారని చెప్పడం ఒక నిర్దిష్ట ఘటనగా కనిపించవచ్చు గానీ అది ఒక సాధారణత్వాన్ని ఆపాదించుకొనే ప్రమాదం ఏర్పడుతుంది. బ్రతుకు తెరువుకోసం నూతన మార్గాలను అన్వేషించాలని తలచుకొనే వారికి కూడా అలా తలచుకోకూడదని బోధించే ఒక తిరోగమన అంశం. మహిళలకు నూతన ద్వారాలు తెరిస్తే, వాళ్ళు ‘చెడిపోయే’ అవకాశం ఉందని అర్థం చేయించే అంశంగా పరిణమించే ప్రమాదం ఉంది. 1980లో కూడా జిల్లాలో హైస్కూల్ను దాటి మహిళలు చదువుకోలేకపోవటానికి ప్రధాన అడ్డంకిగా ఈ “శీలం పోవడం” అనే అంశం ఉందని గుర్తించాలి. కథలో లేవనెత్తిన అంశానికి,

పిచ్చకుంచాల కొలతల పైన, పాలేర్ల సమస్యపైన, కూలిరేట్ల పైన తరతమ స్థాయిల్లో పోరాడుతున్న కాలమది. అయితే రచయిత వర్ణించిన గ్రామంకి ఆ వేడి తాకి ఉండకపోవచ్చు. కాని కథలో పై ఊరి నుంచి వచ్చిన పాత్ర కూలీల చైతన్యం గురించి మాట్లాడుతుంది. కానీ కథా రచయిత ఆ వైపుగా ఏమీ ఆలోచించలేకపోవడం ఒక ప్రధానమైన లోపంగా వుంది.

పైన నెలకొన్న పరిస్థితికి భావజాలరీత్యా దగ్గర సంబంధం ఉండటం యాదృశ్చికం కాదు.

అభివృద్ధి కొంతమందికే ఎలా మేలు చేసిందో చెప్పడానికి రచయిత 'రియల్ ఎస్టేట్ బూమ్' చాలాకాలం క్రితమే అంటే 1962 నాటికే కథలో ప్రవేశపెట్టారు.

ఆ గ్రామంలో హైస్కూల్ రావడంతోనే "అయి స్కూలు వొచ్చినాక ఆ సుట్టూ బూవుల ధరలు పెరిగిపోయాయి. ఇల్లు జాగాల కమ్మితే నష్టం పూడి లాభం వచ్చింది"?

నిజానికి రచయితే చెప్పినట్లు " ఆగ్రామం అంతా కలిపి 400 ఇళ్ళు". ఇక ఊరిలోకి 15 ఏండ్ల కాలంలో ఎంతమంది ఉద్యోగులు వచ్చారు? బైటి కుటుంబాలు ఎన్ని వచ్చాయి? ఎందుకు ఇళ్ళ స్థలాలకు అంత డిమాండ్ పెరిగిపోయింది.

అసలు విషయం ఏమిటంటే రచయిత 'నగరం'లో జీవిస్తున్నారు. పల్లె గురించి వివరించేటప్పుడు పట్టణాలలో అప్పటికే జరుగుతున్న ఇళ్ళ స్థలాల లావాదేవీలను చూస్తున్నారు. ఈ లావాదేవీల క్రమాన్ని కృత్రిమంగా పల్లెకు అద్దే ప్రయత్నం చేసేరు. నిజానికి ఆనాటి హైస్కూళ్ళు వెలసిన గ్రామాల్లోనే కాదు, అతను వివరించిన గ్రామం ట్రంకు రోడ్డు కిరుప్రక్కలా కూడా అంత ధర లేదు. ఇంకా చెప్పుకోవాల్సి వస్తే విశాఖనగరంలో క్రిష్ణాకాలేజి చుట్టూ ప్రక్కల 1971-72 నాటికి అంత ధరలు లేవు. నిజానికి అక్కడ స్థలం కొన్నవాళ్ళని 'అడివి'లో కొన్నారని ఎగతాళి చేసిన కాలం. అలాంటిది 1947 -62 మధ్య శ్రీకాకుళం జిల్లాలో ఒక గ్రామంలో 'రియల్ ఎస్టేట్' బూమ్ని చూపించడం ఒక అసాధారణ అంశంగా ఉంటుంది. ఇక గ్రామంలో తీర్పుల గురించి ఆలోచిస్తే ఈ జిల్లాలో ఉన్న సాధారణ స్థితిలోకి వెళ్ళాల్సి ఉంది. మరీ కథలో వివరించినట్లుగా మండపాలు కూల్చేయడం అనే ప్రతిజ్ఞలు లేక పోయినా దాదాపుగా ప్రతీ గ్రామంలో ఊరి పెద్దలు కూర్చోని తగువు చెప్పే సాంప్రదాయం ఉంది. సాధారణంగా ఈ పెద్దలు గ్రామంలో ధనిక శక్తులే అయి ఉంటారు. వాళ్ళకున్న ఆర్థిక, సాంఘిక బలమే వాళ్ళను పెద్దలను చేస్తుంది. వీళ్ళ తీర్పుల్ని ప్రజలు ఇష్టంగానో, భయంగానో, తలదాల్చడం అనేది ఉంది. అందుకు ఈ ఊరు కూడా మినహాయింపు అయితే కాదు అని అనుకోవాల్సి ఉంది.

సాధారణంగా పెద్దల దగ్గరికి కుటుంబంలో వచ్చిన తగాదాలు మొదలుకొని అన్ని తగువులూ పరిష్కారం కోసం వస్తాయి. కథలో గోపన్న తన కుటుంబంలో తనకు జరిగిన మోసం గురించి ఈ పంచాయితీ సందర్భంగా చర్చిస్తాడు. కానీ తనకు జరిగిన ఈ అన్యాయంపై అతను 'మండపం' దగ్గరకు ఆనాడెందుకు రాలేదన్నది ఒక సమస్య.

గోపన్న తనకు కుటుంబంలో జరిగిన అప్పుల పంపిణీ గురించి ఇలా చెప్తాడు. 'ఆ తరువాత వేరులన్నారు. పంచుకోవటానికేం

ఉంది? అయినా అందులోనూ కుతంత్రమే. సులువుగా వసూలయ్యే బాకీలన్నీ వాళ్ళవీ. ముప్పుతిప్పలు పెట్టి మూడు చెరువుల నీళ్ళు తాగించేవి నావీ నా పెద్దకొడుకువీ". ఇలాంటి పంపకాలకు వ్యవహారకర్త, వ్యాపారి అయిన గోపన్న ఎలా ఒప్పుకొన్నాడో అతను ధర్మగంటను ఎందుకు మోగించలేదో అర్థం కాదు. ఎందుకు అలా చేయలేదనిపిస్తున్నదంటే గోపన్నకి వసూలు కాని మొండిబాకి ఉండాలి. పంచాయితీ జరగాలి. మొత్తంగా కథ మొండి బాకి చుట్టే తిరుగుతున్నది కాబట్టి గోపన్న ఇంతకు ముందు విషయంలో 'ధర్మగంట' మ్రోగించలేదనుకోవాలి.

ఇక తీర్పు - దాని ఫలితం మీదనే ఈ కథపై చాలా చర్చ సాగింది. పాలేరుతనం ఉండనివ్వకూడదన్న ఏకైక కారణంతోనే తన కొడుకును చంపి శవాన్ని గోనెమూటలో కట్టి ధర్మమండపం ముందు దొర్లించడమనే కొనమెరుపుతో ఈ కథ ముగుస్తుంది. కథ ముగిసిన సందర్భంగా ఒక వ్యాఖ్యానం, కథలో అనేకసార్లు అనేక వ్యాఖ్యానాలు శ్రీరాములు నాయుడు మీద ఉంటాయి.

1962 నాటికి జిల్లాలో సాధారణ స్థితి ఏమిటన్నది చూడాల్సి ఉంది. జిల్లాలో అత్యంత వెనుకబడిన ఉత్పత్తి సంబంధాలు కొనసాగుతున్నాయి. భూ యాజమాన్యం ధనిక మధ్యతరగతి రైతాంగం చేతుల్లో ఉంది. కులాల పరంగా చూస్తే కళింగ, కొప్పులవెలమ, కాపులకు చెందిన పై స్థాయి పొరల చేతుల్లో భూ యాజమాన్యం ఉంది. గ్రామాల్లో మండపం పెద్దలుగా వీళ్ళే ఉన్నారు. కొన్ని పరిమిత ప్రాంతాలలో భూస్వామ్య శక్తుల పూర్వం ఆధిపత్యం ఉంది. అటవీ ప్రాంతంలో పెత్తందారీ శక్తుల పీడన, దోపిడీ సాగుతుండేది.

దీనికి వ్యతిరేకంగా జిల్లా వ్యాప్తంగా తమ శక్తి మేరకు రైతు సంఘాలు, వ్యవసాయ కార్మిక సంఘాలు, గిరిజన సంఘం పనిచేస్తున్నాయి. గ్రాండ్ ట్రంక్ రోడ్డు కిరువైపులా ఉన్న నరసన్నపేట, టెక్కలి, సోంపేట, చీపురుపల్లి లోని కొన్ని ప్రాంతాలలోనూ రోడ్డు ఎరుగని గిరిజన గ్రామాలలోనూ వ్యవసాయ కూలీలు, సన్నకారు రైతాంగం అనేక సమస్యలపై పోరాటాలు, ప్రజల్ని కదిలిస్తున్న దృశ్యం ఉంది. ఆ నాయకులు పైన ప్రజలపైన భౌతిక దాడులు, హత్యాయత్నాలు, అరెస్టులు సాగుతున్న కాలమిది.

పిచ్చకుంచాల కొలతల పైన, పాలేర్ల సమస్యపైన, కూలిరేట్ల పైన తరతమ స్థాయిల్లో పోరాడుతున్న కాలమది. అయితే రచయిత వర్ణించిన గ్రామంకి ఆ వేడి తాకి ఉండకపోవచ్చు. కాని కథలో పై ఊరి నుంచి వచ్చిన పాత్ర కూలీల చైతన్యం గురించి మాట్లాడుతుంది. కానీ కథా రచయిత ఆ వైపుగా ఏమీ ఆలోచించలేకపోవడం ఒక ప్రధానమైన లోపంగా వుంది.

జిల్లాలో వలస పాలన కాలంలోనూ, వలస పాలన తదనంతర కాలంలోనూ వివిధ ప్రాంతాలలో సాగుతున్న పోరాటపు చైతన్యాన్ని ఇక్కడి ప్రజలకి అందించగలిగితే ముగింపు ఆ రకంగా

ఒక తప్పుడు చైతన్యాన్ని పాత్రలోకి కృత్రిమంగా ప్రవేశపెట్టి “తన కొడుకును తానే హత్య చేసుకోవాలి” అనే తప్పుడు మార్గంలోకి మళ్ళించడం అత్యంత దురదృష్టకరమైన చర్య అవుతుంది. తమ వాళ్ళనే హత్య చేసుకోవడం, తాము ఆత్మహత్యలు చేసుకోవడం అనే ఆత్మ వినాశకర విధ్వంస పంథాకు ఈ కథ దారి చూపించింది. నిజానికి శ్రీకాకుళం జిల్లాలో ఆనాటికీ దళితుల నుంచి నాయకులుగా ఎదిగిన కొత్తపల్లి పున్నయల దగ్గర నుంచి దూసి అప్పలస్వామి, బొడ్డేపల్లి సరిసింహులు దాకా ఉన్నారు. ఇలాంటి పాత్రలను కథలో ప్రవేశపెట్టి ఉంటే సహజత్వానికి దగ్గర అయివుండేది.

ఉండకపోయేది. వాస్తవానికి దగ్గరగానూ ఉండేది. ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయాలు, ప్రత్యామ్నాయ రాజకీయ ఆచరణ లేనప్పుడు రచయిత ఆ స్థితిని ఊహించాలనుకోవడం దురాశ అవుతుంది. అసహజత్వం కూడా అవుతుంది. రచయిత తన స్వంత జిల్లాపై వ్రాయాలనుకొన్నప్పుడు జిల్లాలో జరుగుతున్న పరిణామాలను గమనించి ఉండాలి. అధ్యయనం చేసి ఉండాలి. ఈ వైపుగా ప్రయత్నం చేయకపోవడం వల్లనే ఒక తప్పుడు చైతన్యాన్ని పాత్రలోకి కృత్రిమంగా ప్రవేశపెట్టి “తన కొడుకును తానే హత్య చేసుకోవాలి” అనే తప్పుడు మార్గంలోకి మళ్ళించడం అత్యంత దురదృష్టకరమైన చర్య అవుతుంది. తమ వాళ్ళనే హత్య చేసుకోవడం, తాము ఆత్మహత్యలు చేసుకోవడం అనే ఆత్మ వినాశకర విధ్వంస పంథాకు ఈ కథ దారి చూపించింది. నిజానికి శ్రీకాకుళం జిల్లాలో ఆనాటికీ దళితుల నుంచి నాయకులుగా ఎదిగిన కొత్తపల్లి పున్నయల దగ్గర నుంచి దూసి అప్పలస్వామి, బొడ్డేపల్లి సరిసింహులు దాకా ఉన్నారు. ఇలాంటి పాత్రలను కథలో ప్రవేశపెట్టి ఉంటే సహజత్వానికి దగ్గర అయివుండేది.

ఇక కథలో శ్రీరాములు నాయుడు యజ్ఞఫలం మీద వ్యాఖ్యానాలుంటాయి. అతను చేసిన అభివృద్ధి క్రమం అనుకోకుండా కొందరికి అయోచిత వరం అయిందని, కొన్ని వర్గాలు ఇందులో అనుకోకుండానే సమిధలయ్యారని, పట్టణంలో సౌకర్యాలన్ని వస్తే పల్లెటూర్లో కూడా అక్కడిలాగే ‘అందరూ’ సుఖపడిపోతారని అనుకొన్నాడని... ఇలా ఉంటాయి. చివరిగా శ్రీరాములు నాయుడిని ఉద్దేశించి సీతారావుడు ఇలా అంటాడు. “ బాబూ శ్రీరాములు బాబూ! నువ్వంచే నాకు నుడెక్కని, ఎప్పుడు? ఇంతకు పూర్వం, ఇప్పుడో నేడు, ఎందుసేతో తెలుసా? నువ్వుత్త ఎద్రిపీరువి”

ఇలా చేస్తూనే రాజ్యం అంటేనే మునసబు, కరణాలనీ, రాజ్యం, శ్రీరాములు నాయుడు లాంటి వాళ్ళమీదనే నడుస్తుందనీ చెప్తాడు. రాజ్యం అంటేనే మునసబు, కరణాలు అనుకునే స్థితి గ్రామాల్లో ఉండీదన్న మాట నిజం. వాళ్ళు ప్రజలకు ప్రత్యక్షంగా కనిపించేవారు. అయితే మొత్తం రాజ్యాంగ యంత్రాన్ని నడిపిస్తున్నది వాళ్ళే అనే ఆలోచనకు సీతారావుడాస్తే సరే కానీ అనేక సందర్భాలలో అనేక వ్యాఖ్యానాలు చేసిన రచయిత ఈ అవగాహనపై ఏ వ్యాఖ్యా చేయకపోవడం ఒక లోపమే అవుతుంది.

మొత్తంగా చూసినప్పుడు ‘యజ్ఞఫలం’ గురించి తెలిక శ్రీరాములు నాయుడు లాంటి సాధుస్వభావులు ఈ ‘యజ్ఞం’లోకి దిగిపోయారన్నది అప్పల్రావుడి వర్గంలో నాయుడి పట్ల విమర్శనాత్మకంగా మాట్లాడేవారు సహితం అనుకొంటారన్నది అర్థం అవుతుంది. చివరకు సీతారావుడి మాటలతో ఈ అభిప్రాయంకీ బలం చేకూరుతుంది.

ఈ ప్రతిపాదనలో ఈ కథ ముగియడమంటేనే మొత్తంగా సామాజిక చలన క్రమాన్ని తిరగరాసే ప్రయత్నం అవుతుంది. గ్రామీణ సమాజపు మౌళిక స్వభావాన్ని అర్థం చేసుకోవాలంటే అది ఎలాంటి మార్పులకు లోను అవుతుందో పరిశీలించాలి. సామాజిక చలన సూత్రాలపై అవగాహన కలిగి ఉండాలి ఉంటుంది.

మొత్తంగా రచయిత చూపించిన కాలంలో 1910-1920 ఆదర్శమైన కాలం. అది నిజంగా ఆదర్శ కాలమా అంటే కాదు. ఒకవేళ అది ఆదర్శకాలమే అయినప్పటికీ సమాజం మళ్ళీ అక్కడకు ప్రయాణం చేయజాలదు. విశాల ప్రాంతాల కోసం పెట్టుబడి ఎప్పుడూ వల విసురుతూనే ఉంటుంది. నూతన ఉత్పత్తి సాధనాలు, నూతన ఉత్పత్తి శక్తులు, నూతన ఉత్పత్తి సంబంధాలు పుట్టుకొస్తూనే వుంటాయి. వెనుకబడిన శక్తులకు, పురోగామి శక్తులకు యుద్ధం సాగుతూనే ఉంటుంది. స్వయం పోషక గ్రామీణ వ్యవస్థను విచ్ఛిన్నం చేయకుండా పెట్టుబడి మనుగడ సాగించలేదు. నిస్సంశయంగా ఈ యుద్ధంలో పెట్టుబడిదే విజయం. ఎందుకంటే శక్తి రీత్యా, జ్ఞానం రీత్యా అది ఉన్నతమైనది. కొన్ని ప్రజాస్వామిక విలువల రీత్యా కూడా అది ఉన్నతమైనది.

పెట్టుబడికి స్వయం పోషక వ్యవస్థకు మధ్య జరిగే యుద్ధంలో పెట్టుబడిదీ పై చేయి కావడం జరిగి తీరుతుంది. శ్రీరాములు నాయుడు లాంటి వాళ్ళను వెద్రి పీరులను కోవడం మన వెద్రి పీరుతనం అవుతుంది. పెట్టుబడి చేతుల్లో వాళ్ళు పనిముట్లు మాత్రమే అనుకోవడం కూడా పాక్షిక సత్యం అవుతుంది. పెట్టుబడిని అడ్డుకుని నిలబడ గల్గుతామనీ, తిరిగి వెనక్కు ప్రయాణం చేయగల్గుతామని అనుకొనే ముగింపులేవీ ఆచరణలో ప్రజలకు మేలు చేసేవి కావు. రైతాంగానికి, వ్యవసాయ కార్మికులకు సామాజిక చలన సూత్రాల గురించి సరైన జ్ఞానం అందించడం కోసం రచయితలు పూనుకోవాలి వుంది.

అయితే ఈ క్రమం అత్యంత బాధామయ క్రమం. ప్రజలను అంతకంతకూ బికారులుగా మార్చే క్రమం. అయితే దీనికి పరిష్కారం హత్యలలోనూ, ఆత్మహత్యలలోనూ లేదు.

‘మంచిగతమున కొంచెమేనోయ్ మందగించక ముందుకడుగెయ్’ అన్న గురజాడ ఆదర్శం కావాలి గానీ ‘గత కాలమే మేలు వచ్చు కాలము కంటెన్’ అనే కవి భాష్యం ఆదర్శం కారాదు. రచయిత కథలో చెప్పినట్లు “పాత మంచినసుకొనే వాళ్ళూ, పాత పాతర్లు తప్పుకొనే వాళ్ళూ లేకపోలేదు. వాళ్ళ సంఖ్య తక్కువ.”

అయితే కథ జరిగిన తీరు ఈ వ్యాఖ్యకు అనుగుణంగా లేదు.

కవిత

ఈ నిశీధిలో
నిండుగా నిన్నే స్మరిస్తున్నా
నీ సహచర్యల రసమయ రవధూళిలో
మధుర స్వప్నమై కేరింతలు కొడుతున్నా
నీ వెచ్చని అక్షర స్పర్శతో
తనువును విల్లును చేసి
సూటిగా భావాల బాణాల్ని సంధిస్తున్నా
చీకటిని చిక్కగా నేసిన
అజ్ఞానాంధకారాల్లోకి
నీ సావాసంతో
మెరిసే కాంతిపుంజమై దూసుకొస్తున్నా

కవ్విస్తూ... నవ్విస్తూ....
పదాల పొందికలతో పెనవేసుకుంటూ
పడుచుదనంతో ఉరకలు వేస్తూ -
ప్రేమగా... గోముగా... వయ్యారాలు పోతూ
తరంగిణివై నువ్వొస్తుంటే

ప్రియమైన నీకు...

- కటుకోర్పుల రమేష్
సెల్ : 99490 83327

మనసంతా
ఝంఝూమారుతమై పల్లవిస్తుంది
నా జ్ఞానఝరీ సంగీతంలో
ఆకుపచ్చని వనమై
నన్నెత్తుకునే వెచ్చని కవనమై
నువ్వు పరిధవిల్లుతుంటే
దేహమంతా పరిమళమై పులకరిస్తుంది.

నా చెలివై
సాహిత్య చక్కిలిగిలివై
అభినారికవై... అభినవశ్రీవై
కలలో ఇలలో కనువిందు చేస్తున్న
నా మానస మనోరమవై
నన్ను ఆసాంతం ఆవహిస్తుంటే
మరో స్వర్గంలో విహరిస్తున్న
మరో ప్రపంచాన్ని ఆహ్వానిస్తున్న ...

ఓ సుమధుర సౌందర్య లహరీ...
ఓ నవరసాల సరిగమల శ్రావణీ..
ఓ నా కవితా కన్యకా..
నా కలానికి బలానివై
నాలో చరణమై... రణమై
నా మదిలో ప్రభవై... ప్రభంజనమై
నా హృదిలో అమృతమై... అమరమై
నాలో అణువణువూ ఘూర్ణిల్లుతున్న
నా ప్రియాతి ప్రియమైన నీకు
నిలువెల్లా ప్రణమిల్లుతున్నా...!

శ్రామికులు

హిందీ : రాంస్వరూప్ దీక్షిత్

తెలుగు అనువాదం : పేరిశెట్టి శ్రీనివాసరావు

సెల్ : 9989242343

అర్ధకలితో ఈ శ్రామిక మహిళలు
ఆకలితో పాలను తాగుతున్న తమ బిడ్డలను
చెట్టుకొమ్మకి వ్రేలాడదీసి
రాళ్ళను కొడుతూ ఉన్నారు...
రహదారిపై పరచడానికి!
ఈ దేశపు మహా కర్మయోగులు వీరు
ఫలితం అనుభవించే కోర్కెలేని వారు
దాని కొరకైతే కాంట్రాక్టర్లున్నారు
ఇంజనీర్లున్నారు, అధికార్లున్నారు,
రాజకీయ నాయకులున్నారు

వీరి పని కేవలం 'కర్మ' మాత్రమే
ఫలితంలో కొంత మాత్రమే
వీరికి అందుతుంది
దానితోనే భుక్తి, జీవనం
రాళ్ళను కొట్టే 'కార్యక్రమం' కొనసాగింపు...
వీరి కర్మ ఫలితంగా తయారవుతుంది
మెరుపు తీగలా మెరిసే రహదారి
దానిమీదే పరుగెడతాయి

తళ తళ మెరిసే మోటారు వాహనాలు
ఇదే రోడ్డుపైన
ఎప్పుడైనా ఏదైనా కారుకి ఎదురుగా
శ్రామికులు గానీ, వాళ్ళ బిడ్డలు కానీ ఎదురైతే
అప్పుడు కార్లో కూర్చున్న
'పెద్దవాళ్ళు' అంటారూ...

'రోడ్డు ఏమైనా నీ బాబుదా?
రోడ్డుపైన నడవడం చేతకాని వాళ్ళకి
పడి చావడానికి నా కారే దొరికిందా, దొంగ...?
తిట్టుకుంటూ స్పీడుగా వెళ్ళిపోతాడు

షరా మామూలే
రహదారి నిర్మాణానికి
రాళ్ళని కొట్టే కార్యక్రమం
ఎవరికెరుక?
ఏ రాళ్ళకింద వీరి తిండి దాచబడి ఉందో!

ఎస్సెమ్మెస్సులు

- ఎన్.ఎం. సుభాని

వాస్తవాల ప్రతిబింబం
దర్పణం
అందరికీ నువ్వంటే
భయం..భయం
ఎండిన కొమ్మలు
పండిన బతుకులు
నగ్నంగా...
ఆ(శ)కులు రాలేకాలం!
'ఫల'మివ్వని వ్యవసాయం
ఒక జూదం
'కన్న' కొడుకులు
కాడెద్దులు

ప్రపంచ ప్రగతి
పురోగతి
ఇంకైన శ్రమజీవి
రుధిర స్వేదం
వేలికి మెరుస్తున్న
జాతి రత్నం
చీకట్లో తెల్లవారే
బతుకు దృశ్యం
నాల్గుగోడలు
నల్లబల్ల - తెల్లసుద్ద
అక్షరాలు నేర్పిన
తరగతి గది

కథ

ఆర్టి

- బి. లక్ష్మీనారాయణ

ఎండలూ.... దాహం... కవలలనుకుంటూ... ఎండలు మండేకొద్దీ దాహంతో నాలుక పిడచకట్టుకుపోవడం లావవుతూంటుంది.

అమ్మా.... దాహమే... దాహం... నాలుగేళ్ళ నీరద... కుదుపుతూ... తలపంకిస్తూ పక్కనున్న సీసాలోని ఆఖరి గుక్కెడు నీళ్ళల్లో సగం నోటికి అందించాను.... మిగతావి నా గొంతులో పోసుకుంటూంటే పొడారిన గొంతు చీరుకు పోతుందనిపించింది.... ఆ నీటిధారతో.... మంట..... గొంతుమీద రాశాను... చిన్నగా వేళ్ళతో.....

వెడల్పాటి పొడిరెప్పల మధ్య నేరేడు గింజల్లంటి కళ్ళు.... తేరిపార చూస్తూ... నీరద.
మెల్లగా ముంగురులు వరించి... గుండెలమీద తల ఆనించి భుజం మీద మెల్లగా తట్టాను...
నా మొహంలోకి చూసి.... పల్కగా నవ్వింది.

సమయం 1.30 చూపిస్తోంది, జాతీయరహదారైనా దాదాపు నిర్మానుష్యంగా వుంది. అప్పుడప్పుడు బరువుకు వొంగిపోయిన లారీలేవో భారంగా వెడుతున్నాయి నల్లటి పొగలు చిమ్ముతూ... వాతావరణాన్ని మరింత వేడెక్కిస్తూ... ఎండకు కరిగిన తారు ఆవిర్లు చిమ్ముతోంది.

రోడ్డు పక్కనున్న రైలు చెట్టు ఎండిన ఆకులు పరచిన మట్టంచు చీరపై జారిన బంగారు వుంగరాల్లా మెరుస్తున్నాయి. వేడి గాలులు వీచినప్పుడల్లా ఆ రాలిన అకులన్నీ ప్రోగు పోసుకుని పోయిన నేలపై 'సూర్యుడే' బంగారు ముద్దలా మెరుస్తున్నాడనిపిస్తోంది.

ఇంతక్రితమే కురిసిన 'వర్షం' లా అక్కడక్కడ రోడ్డుమీద 'కనిపించే' 'నీటిచెలమ'లు... వాటికోసం వడివడిగా పరిగెడుతున్న జనంలా.... మేమెక్కిన బస్సు.... అవి కేవలం 'మరీచికల'ని తెలిసినా.... దాహార్తి..... ఆరాటం.....

తలవెనక్కు తిప్పి చూసాను జనంతో రద్దీగావున్న బస్సు... వాయుమేనాలో వూరేగుతున్నట్లుగా... జనం.... దాహం..... పగిలిన పెదవులపై..... దాహార్తి..... వేడికి వళ్ళంతా సెగలు కక్కుతూ ఒక్కొక్కక్కా..... ఒక్కో సూర్యుళ్ళా.... భగ భగమంటూ..... భుగ భుగమంటూ.... నిట్టార్పుల సెగలు కక్కుతూ..... చిమ్ముతూ.... జనాగ్ని గోళాల్లా....

ఇంతకూ నాన్న ఎందుకు అంతర్జంటుగా చూడాలన్నారు... అలా అనుకోవడం ఏ వందవసారో.....
సరిగ్గా రెండున్నర గంటల క్రితం....

“అంటే ఫోనంటూ”..... యింటివాళ్ళమ్మాయి మీనా మేడమీంచి.... మా వాగ్గేవీ.... మీనా... యిద్దరూ వొక యీదువాళ్ళే....

ఆఫీ నునుంచి తను... “నాన్న అర్జంటుగా చూడాలనుకుంటున్నారనీ” .... తనకు అడిట్ తలనొప్పులున్నాయనీ... పైగా... వాగ్గేవికి పరీక్షలు కదా... అంటూ.... నన్నూ... నీరదను తీసుకుని వెళ్ళమన్నారు.”

అన్యమనస్కంగానే..... ‘సరే’ అన్నెప్పి బయల్దేరానన్న మాటేగానీ, ఎందుకంత అర్జంటుగా చూడాలను కున్నారనీ..... మనసును తొలిచేస్తోంది... తమ్ముడేదైనా కొత్త సమస్య తెచ్చి పెట్టాడేమో... అనిపించింది కూడా... అమ్మ ఉన్నంత కాలం... అతగాడు అడింది అటగా సాగిపోయింది కదూ....

బస్సు వేగాన్ని మించిన వేడిగాలుల వేగం... బస్సుని కేవలం తనతో లాక్కుని పోతోందేమో అనిపిస్తోంది. దాహం....తో నాలుక పిడచకట్టుకు పోతోంది. గొంతంతా మంట.....

నీరదకు కాసిన మంచినీళ్ళు తాగించి నేను కూడా మరల కాసినీ నీళ్ళు గొంతులో పోసుకుందామని పైకెత్తాను సీసాని... అందులో... “పీలిక”లా... అవాంఛితమైన పదార్థం... వాంతి అయేట్లనిపించింది యింతవరకూ తను తాగింది.... యీ నీళ్ళనూ.. ఛీ... యిందాకే బస్సు బయల్దేరేముందు కొన్న నీళ్ళ సీసా... యింట్లోంచి తెచ్చినది అంతకుముందే అయిపోయింది.

ఎందుకో చాలా ఆనహనంగా అనిపించింది.... పైగా... ఎండ... చిత్తడి... చెమట... యింత అన్యాయమా...బొత్తిగా డబ్బుకి విలువ లేకుండా పోతోంది..... దేనికుంది... అసలు విలువలనేవి లేని దిశగా... ప్రయాణం.... ఛ్చీ..

ఇంకెంత మరో గంటన్నరలో నాన్న దగ్గరుంటాను.... అనుకుంటేనే గొప్ప రిలీఫ్గా అనిపించింది.

ఇప్పుడంటే నీళ్ళు కొనాల్సి వస్తోంది.... కానీ....మొన్న మొన్నటి వరకూ కాలవ నీళ్ళు తాగిన శరీరాలు కావూ.....తేడా ఏం చేసేదికాదు... అనిపించింది... పైగా ఆ కాలవ నీళ్ళల్లోనే సకల కల్మషాలూనూ... పశువులను కూడా అందులోనే కదూ కడిగేవాళ్ళు... యిక స్నానాలూ... ఈతలూ... బట్టలుతికేదీ కూడా దాంట్లోనేకదా.....

పోనీ వానకాలంలో... ఆ మట్టి రంగు ప్రవాహం లోంచి కదా నీళ్ళు తెచ్చుకుని... ఎందువకాయి అరగదీసి కలిపితే..... మరుక్షణంలో నీరు తేటతెల్లంగా తేరుకునేది....

మడ్డంతా కిందకు చేరి పోయేది... మరి ఆ నీళ్ళే కాదూ మేమంతా తాగింది.... యిప్పుడంటే... నీటి కొణాయిలంటూ, క్లోరిన్ కలిపినా కానీ... యిదిగో యిలా యీ నీళ్ళనూ మనం డబ్బు పెట్టి మరి కొని త్రాగుతోంది.....

బస్సు పరిగెడుతోంది... వంతెన మీదనుంచనుకుంటా... పక్కకు చూసాను, ఎండిన వాగు... తెరచుకున్న రాకాసి నోరులా వుంది.... ఏమనిపించిందో తెలిదు... చటుక్కున యిందాక పీలికలాంటి అవాంఛితమైన పదార్థం కనిపించిన నీళ్ళ బాటిల్ను తీసి కిటికీలోంచి జార విడిచాను... మరి కాస్సేపటిలో రాతి మీద పడి సీసా శబ్దం... ఒకరిద్దరు నాకేసి వింతగా చూసారు. అంత చీకాకులోనూ.... చాలా మందికి గమనించే అవకాశం కూడా లేదు... కానీ... సమస్య మరల మొదటికొచ్చిందికదా.. ఉన్న ఒక్క నీళ్ళ సీసా.... వాగులోపడేసాకా.. దాహం మరింత పెరిగిందనిపించింది.... యీ మధ్యలో బస్సు ఎక్కడా ఆపే అవకాశం కూడా లేదనిపిస్తోంది....

ఏ రకంగా అయితేనేమి చిన్నప్పుడు ఏర్పరచుకున్న లేదా ఏర్పడ్డ భావాలు కాలం గడిచే కొలదీ....

గట్టి పడ్డమో.. లేదా... సమయానుకూలంగా మారుతూపోవడమో జరుగుతుందను కుంటా.. లేకపోతే... తోడబుట్టిన వాడు గుర్తుకు రాగానే.... వెనువెంటనే.... ఎటువంటి భావం లేకుండా.. అమ్మ గుర్తుకు రావడం... తను తమ్ముణ్ణి వెనకేసుకు రావడం... తదితరాలన్నీ ఒక్కొక్కటిగా అనిపించడమేమిటి.... అందుకనేమో తనకు నాన్న దగ్గర చేరిక ఎక్కువ... పొలం

గట్లంట నాన్నతో తిరిగేది... వేసవి సెలవల్లో... చేయొత్తితే అందే కొబ్బరి చెట్ల నుంచి బొండాం తీసి.... కొబ్బరాకుతో చేసిన గొట్టంతో కొబ్బరి నీళ్ళు కడుపునిండా తాగడం గొప్పగా అనిపించేది.....

నీళ్ళు పారేందుకు చేతులతో త్రోవ చేయడం... చేతుల్లోంచి నీళ్ళు జారిపోవడం.... భలేగా అనిపించేది....

పచ్చచీరకట్టుకున్న పంటచేలు.... కంకులతో... నిండు గర్జిణిలా వుండి గాలికి.... మంద్రంగా తలలూపేవి... కనుచూపు పరచుకున్నంత మేరా పచ్చటి తివాచీ పరచుకున్నట్లు చేలు... క్రమంగా కంకులతో బంగారం రంగులోకి మారడం.... వింతగా అనిపించేది.... మనసు పెట్టి చూస్తే.... ఆ చేలగట్లంట ఎన్ని యుగాలైనా వుండి పోవచ్చునని పిస్తూండేది... మూగగా మాట్లాడే వరిచేలు ఎన్నెన్ని కబుర్లు చెప్పతాయో.....

“అమ్మా... యింకెంతసేపే తాతారి వూరు”..... అంది నీరద. ఎప్పుడు నిద్ర లేచిందో మరి.... దగ్గరకు తీసుకుని మౌనంగా తల నిమిరాను సమాధానంగా....

బస్సు దిగిన వెంటనే తెలిసిన వాళ్ళెవరన్నా కనిపిస్తారేమోనని చుట్టూ పరికించి చూశాను. యింతలో చిరపరచితమయిన మువ్వల

అక్టోబర్ నెల పురస్కారాలు

చిగురించిన వాత్సల్యం

కథకు.....రూ.700/-

రచయిత : ఇసుగంటి జానకి

సవ్యశృతి

కవితకు.....రూ.500/-

రచయిత : వంగర పరమేశ్వరరావు

నీనీ రచయిత జనార్దన మహర్షి అందిస్తున్న పురస్కార చెక్కులు ఈ రచయితలకు అందుతాయి.

మీరు చదివిన కవితలు, కథలలో నచ్చినవి కారణాలతో సూచించవచ్చు. ఒక రచయిత ఈ ఎంపిక నుంచి తనను మినహాయించాలని కోరాడు. అలాంటి అభిప్రాయాలున్న రచయితలు కూడా మాకు రాయవచ్చు.

- ఎడిటర్

శబ్దం... రిక్షా శివయ్య... నాన్న వయసే వుంటుంది..... కానీ బాగా కుంగి పోయాడు.... ఈ శివయ్య రిక్షాలోనే నేను స్కూలుకెళ్ళి చదువుకున్నది...

“అమ్మా వచ్చేశావా....” చేతిలోని బేగ్ అందుకుంటూ మరో చేత్తో నీరదను ఎత్తుకున్నాడు. చిన్నప్పుడు నన్ను కూడా అలానే ఎత్తుకునేవాడు... అదే ఆప్యాయతా... అభిమానమూనూ... యిప్పటికీనూ.....

నాన్న ఎందుకు చూడాలను కుంటున్నారూ అన్న ధ్యాసలో పడి మరేదీ పట్టించుకోవడం లేదు... ఎప్పుడు వచ్చినా రిక్షాలో యింటికి వెదుతూ దారంతా శివయ్య చెప్పే కబుర్లు వింటూ.... పరిసరాలను పరికించి చూడటం జరుగుతూండేది.. కానీ... యిప్పుడు శివయ్య ఏదేదో తన ధోరణిలో తను చెపుతున్నాడు... కానీ... నీరద మాత్రం దారిపొడుపునా శివయ్య చెప్పేది “ఊ” కొడుతూ ఆలకిస్తోంది... ఆరిందాలా.....

ఆ సందు మలుపు తిరుగుతుంటే అప్పుడనిపించింది.... వెంటనే... వెన్నులో జర జరా పాకినట్లుగా చలిపిడుగు... కాదు... అలా కాకూడదు.... కానీ... చేతులు వణుకుతున్నాయి..

మనసు ఏదో కీడు శంకిస్తోంది.. కాదు... అలా కాకూడదు.. అనుకుంటూ.... రిక్షా దిగి ముందుకు నడిచాను... శివయ్య బేగ్ అక్కడ పెట్టి... “కళ్ళొత్తుకుంటూ రెండు చేతులు ఆకాశం కేసి చూపి తనలో తనే ఏదో గొణుక్కుంటూ నా భుజం తట్టి” వెళ్ళిపోయాడు...

“తాతారూ...బై” అంది నీరద చెయ్యూపుతూ....

‘వచ్చావా’ అన్నట్టుగా నాకేసి చూసి నీరదను దగ్గరకు తీసుకుంది..... వర్ష

వర్ష పక్కింటివాళ్లమ్మాయి. నాక్లాస్ మేట్.... వాళ్ళాయన యిక్కడకు దగ్గర్లోని టౌన్ లో బ్యాంక్ ఉద్యోగి..... చాలాసార్లు ఫోన్ చేసాను..... మీ ఆయన ఆఫీసుకు..... ఎక్కువసార్లు లైన్ దొరకలేదు.... దొరికినప్పుడు ఏదో మీటింగులో వున్నారనే సమాధానం....

“ఎలా జరిగిందసలన్నా”.... గొంతు పెకలించుకుని.....

“అదేంటీ... పేపర్లో చూడలేదా..” వర్ష అంది ఆశ్చర్యపోతూ.....

తలడ్డంగా వూపుతూంటే.... ఈయన కూడా పేపరు చూసి నేను కంగారు వడతానని అలా చెప్పుంటారనిపించింది.... మరుక్షణం... దుఃఖంతో గొంతు పూడుకుపోతోంది... నాన్నా... నాన్నా... దాహం... ఆర్తిగా... నాన్నార్తి... దాహార్తి.... నాన్నార్తి... భుజం మీద చెయ్యోసి.. అనునయంగా.... “చూడిదుగో....”

అంటూ పక్కనున్న పేపరందించింది వేలితో చూపుతూ... వర్ష

రాత్రి రెండున్నర గంటల వేళల పొలానికి నీళ్ళు తోడడానికీవెళ్ళిన నాన్న, మరొక రైతూ... కరెంటు షాకు తగిలి మరణించారని... తరువాత అక్షరాలు అలుక్కు పోయాయి. కన్నీరు నిండిన కళ్ళతో... పేపరు పక్కన పడేసి... వెళ్ళి వెళ్ళి ఏడ్చాను.....

ఆఖరి చూపునకు కూడా నోచుకోని పేదననిపించింది.... దూరంగా వస్తున్న తమ్ముణ్ణి చూసి... నాన్నా... నాన్నా.... ఆర్తిగా మనసు రోదిస్తోంది.... కన్నీరై... పక్కనే వున్న వర్ష వళ్ళో నీరద బిక్కు బిక్కు మంటూ..... తన చేతులు నా భుజంపై అనునయంగా.....

కవిత

ఆసరాకోసం
ఆశపడకుండా
నీకాళ్లపైన
నువ్వు నిలబడు -
ఆత్మవిశ్వాసం
అసలైన బలం

రెక్కలు

- సి.హెచ్.వి బృందావనరావు

ఫోన్ : 9164427798

వయసు పెరిగితే
ఒంటికి ముడతలు
ఉత్సాహం తరిగితే
మనసుకు ముడతలు -
అనుభవం కన్న
ఆచరణ ముఖ్యం

చిటారు కొమ్మల్లో
ఆకాశాన్ని చుంబిస్తుంది
వ్రేళ్ల కొనల్లో
పాతాళాన్ని సృష్టిస్తుంది -
చెట్లంటే
చైతన్యం

ఈ లోకంలో ఏదీ
ఎల్లకాలముండదు
అఖరుకు
బాధ కూడ! -

కష్టాల్లోనే
కావాలి ధైర్యం!

కలలు
రేపటివి
స్మృతులు
నిన్నటివి -

జ్ఞాపకాలు
వార్షిక సూచకాలు

చిరుగు బతుకు

- ఉప్పలధడియం వెంకటేశ్వర్

విరిగిపోయిన ఆటబొమ్మ
మళ్ళీ కావాలనో
మెరీనా తీరానికో, మరెక్కడికో
నేడే తీసుకెళ్ళాలనో
మారాం చేస్తోన్న పిల్లాడ్ని
సముదాయించి సముదాయించి
చివరికి చితకొడుతుంది తల్లి
చిరుగు చీరతో కళ్ళొత్తుకుంటుంది మళ్ళీ

మంచి నిద్దట్లో ఉన్నప్పుడు
కంచు నగారాలా కాలింగ్ బెల్ మోగితే
ఎవరి కొంపలంటుకున్నాయోనని
కలవరపాటుతో తలుపు తీస్తానా....
ఎదురుగా అతికించుకున్న నవ్వుతో
బెదురు చూపుల అమ్మాయి....
ఒక్కసారి వాడి చూడండి మేడం
అంటున్న గొంతులో ఎంతటి విషాదమో
కోపం కట్టలు తెంచుకుని
కర్మశయేన మాటలుగా పడునైన చూపులుగా
రూపాంతరం చెందుతున్న సందర్భం...
నేనూ బతకాలిగా మేడం
యిదే నా జీవనాధారం
అంటున్న ఆమె కళ్ళలో సన్నటి నీటిపొర

సేల్స్ గర్ల్

- డా. వి. గీతానాగరాణి

అందరూ అదిలిస్తే కొనేదెవరు
అవసరం లేని వస్తువైనా
అంటగట్టే మార్కెట్ మంత్రం
నా మీద నెమ్మదిగా పనిచేస్తూ...

జాలిని దబ్బులుగా మార్చి
వస్తువు చేతులు మారి
వంటింట్లో విలాసంగా చేరిపోయింది.
కమీషన్ కోసం యిల్లిల్లా తిరిగి
ఎన్ని అగచాల్లో ఎన్ని చీవాట్లో
ఆ అమ్మాయి ఒడినిండా నిండిపోయి..
ఏసీ గదిలో కూచుని ఖరీదైన విస్కీ తాగుతూ
శ్రమజీవుల స్వేదాన్ని రక్తాన్ని
లాభాలుగా మార్చుకునే మర యంత్రం...
సేల్స్ గర్ల్ మొహం నిండా
మందంగా పేరుకు పోయిన చీకటి
కొంటానని చెప్పగానే
కళ్ళల్లో ఎన్ని సూర్యోదయాలో....

నానీలు

- దామరకుంట శంకరయ్య

ఫోన్ : 9000473010

గ్రెండర్
గర్జింపుకు
ఇసురాయి
ఈ లోకం ఇడిసింది
పంచకేలాడే
వడ్ల గొలుసు
గింజొడువలే
తింటానికి పిచ్చుకలేయి?
బఫే సిస్టమ్
బాగుండటా
బంతి భోజనం
గొంతు విసికిండ్లు

క్రికెట్ రాహుముఖంలో
నెర్రగోనె
మింగివేయబడ్డ
చంద్రుడు
జొన్న ఊసలు
జున్ను పాలను
ప్రపంచీకరణ
పాతరేసింది

వెదురు
చేటలు, తట్టలు మాయం
అయిందోయే
అంతా ఫ్లాస్టిక్ మయం

నెమలికన్ను

- నల్లా త్రినాథ దుర్గా శ్రీనివాస్

ఎందరినో చరిత్రకు
పరిచయం చేసిన ఘనత నీది!
నేడు నీ దీనావస్థ-వర్ణనాతీతం!!
అక్షరాలతో.. ఆత్మీయంగా...
పలుకరించి... పలువరించే
వారే కరువయ్యారు
ఓ ప్రియా 'లేఖా' నన్ను
క్షమించు

నిన్ను ఒక జ్ఞాపికలా
పదిలంగా దాచుకున్నా
నా కవితలోని
అక్షరంలా!
నెమలి కన్నులా!!

తెలుగు కథ - వలస జీవిత చిత్రణ

- డా॥ కంపల్లె రవిచంద్రన్

అడవి బాపిరాజు రచించిన 'పడగళ్లు' కథ జాతీయోద్యమ కాలం నాటి పరిస్థితులకు దర్పణం పట్టిన రచన. క్రియాశీల రాజకీయాల్లో చురుకుగా పాల్గొనే ఓ యువకుని జీవితంలో ఎదురైన ఒడుదుడుకుల చిత్రణమే ఈ కథలోని ఇతివృత్తం. తెలంగాణా ప్రాంతంలోని 'జనగామ'లో పుట్టి పెరిగిన 'పతంజలి శాస్త్రి' అనే నిస్వార్థ ఆదర్శ యువకుడు - గ్రామంలో పరిస్థితులనుకూలించక హైదరాబాదుకు వలసవెళ్లి కొత్త జీవితం ప్రారంభించడం - ఈ కథా గమనంలోని ఓ ముఖ్య ఘట్టం.

ఉన్న ఊరు కన్నతల్లిలాంటిదిని పెద్దలమాట. కానీ కన్నతల్లి లాంటి ఉన్న ఊరు వదిలేసి, కడుపు చేత బట్టుకొని బ్రతుకు తెరువునన్నేషిస్తూ దేశం మీద పడాల్సిన దుర్గతి, దౌర్భాగ్యం ఎందరికో జీవితంలో ఎదురౌతుంది. పుట్టి పెరిగిన గ్రామంలో రెక్కలు ముక్కలు చేసుకున్నా బ్రతుకు గడవక, గంజినీళ్ళకు కూడా కటకటపడి, ఆలుబిడ్డలను వెంట బెట్టుకొని బ్రతుకు దెరువునన్నేషిస్తూ 'వలస' పోతుంటారు.

గ్రామీణ రైతులు తరచుగా ఈ కారణాల వల్ల వలస పోతుంటారు. తీవ్రమైన అనావృష్టి లేదా అతివృష్టి పరిస్థితులేర్పడి - ఒక్క గింజ పంటకు కూడా నోచుకోక వలసపోతుంటారు. చేస్తున్న వ్యవసాయం గిట్టుబాటు గాక, పొలాలకు పెట్టిన పెట్టుబడులు తిరిగిరాక అప్పుల్లో కూరుకుపోయి, ఆ అప్పుక్రింద పొలాలను పోగొట్టుకొని కడుపు చేత బట్టుకొని రైతు కుటుంబాలు వలస పోతుంటాయి. తమ భూములు ప్రాజెక్టు ముంపుకు గురైన సందర్భాల్లోనూ రైతులు బ్రతుకుతెరువు కోసం ఇతర ప్రాంతాలకు వలస పోతుంటారు. ఇక గ్రామీణ శ్రామికుల వలసలకు ప్రధాన కారణం - వర్షాధారాలైన వ్యవసాయాలు కుంటుపడడంతో - మళ్ళీ వర్షాలు కురిసి పరిస్థితులు చక్కబడేవరకూ గ్రామీణ వ్యవసాయ కూలీలకు వలస తప్పదు. తిండి గింజల కోసం మెట్ట ప్రాంతంలోని కూలీలు తరచుగా మాగాణి పంటల ప్రాంతాలకు వలస పోతుంటారు. గిట్టుబాటు కూలీ లభింపగలదనే ఆశతో అప్పుడప్పుడూ కాలువ, రోడ్డు, ప్రాజెక్టు పనులకూ కూడా వ్యవసాయ కూలీలు వలస పోతుంటారు.

వృత్తి పనివాళ్ల వలసలకు ప్రధాన కారణాలు - ఒకటి - తరతరాల నుండి తాము చేస్తున్న కులవృత్తి గిట్టుబాటు కాకపోవడం, రెండు - మారుతున్న నాగరిక జీవన పరిస్థితుల్లో తమ వృత్తులు ప్రాధాన్యం కోల్పోవడం, మూడు - చదువుకున్న చదువులు సరికొత్త జీవన భృతిని చూపటం... మొదలైనవి. నేటి గ్రామీణ వాతావరణంలో

కొత్తగా చోటు చేసుకున్న మురా రాజకీయాలు, పార్టీలు, కక్షలు, సామాన్య గ్రామీణుల్ని బలిపశువులుగా మార్చి బలవంతంగా వలస వెళ్ళేలా చేస్తున్నాయి.

అడవి బాపిరాజు రచించిన 'పడగళ్లు' కథ జాతీయోద్యమ కాలం నాటి పరిస్థితులకు దర్పణం పట్టిన రచన. క్రియాశీల రాజకీయాల్లో చురుకుగా పాల్గొనే ఓ యువకుని జీవితంలో ఎదురైన ఒడుదుడుకుల చిత్రణమే ఈ కథలోని ఇతివృత్తం. తెలంగాణా ప్రాంతంలోని 'జనగామ'లో పుట్టి పెరిగిన 'పతంజలి శాస్త్రి' అనే నిస్వార్థ ఆదర్శ యువకుడు - గ్రామంలో పరిస్థితులనుకూలించక హైదరాబాదుకు వలసవెళ్లి కొత్త జీవితం ప్రారంభించడం - ఈ కథా గమనంలోని ఓ ముఖ్య ఘట్టం.

వరంగల్ కాలేజీలో చదువుకుంటున్న పతంజలి శాస్త్రి తండ్రి మరణంతో తన గ్రామం చేరి వ్యవసాయం సాగించాడు. కానీ - పంట చేతికొచ్చే సమయంలో వచ్చిన వడగళ్ల వానతో పంటంతా నాశనమైంది. కష్టాలను, కన్నీళ్లను తన జీవితంలో ఓ భాగంగా స్వీకరించిన యువకుడు శాస్త్రి. ఇతని కుటుంబ స్థితిగతులు దయనీయంగా ఉన్నాయి. వృద్ధురాలైన తల్లి, చదువుకుంటున్న తమ్ముడు, చెల్లెలు, నిత్యం ఈసడించే దారిద్ర్యం, ఇన్ని విపత్కర పరిస్థితుల నడుమ తన చెల్లి, తమ్ముళ్ల చదువు నిరాటంకంగా సాగాలన్న పట్టుదలతో శాస్త్రి హైదరాబాదు నగరానికి వలస వెళ్ళాడు.

బ్రతుకు తెరువు కోసం మొదటిసారిగా వల్లె నుంచి పట్టణానికి వలస వెళ్లిన ఒక గ్రామీణ యువకుడు - కాలగతితో పాటు అక్కడి కార్మిక వర్గంతో మమేకం చెందే క్రమాన్ని అత్యంత నేర్పుతో ఆవిష్కరించిన కథ కొడవటిగంటి కుటుంబరావు రాసిన 'కొత్త జీవితం' ఈ కథ - కేవలం బ్రతుకు తెరువు కోసం పల్లెనుండి పట్నం వెళ్లిన యువకుని కథే కాదు, మారుతున్న జీవన పరిస్థితులకు, అడుగుంటున్న కుటుంబ సంబంధాలకు, కొత్తగా పట్నాలలో తలెత్తుతున్న కార్మికవర్గ సంబంధాలకు సజీవ రూపం.

గ్రామీణ పెత్తందార్ల దుర్మార్గాలకు బలిపశువైన ఒక సామాన్య రైతు, దిక్కుతోచని పరిస్థితుల్లో తన కన్నకూతురితో సహా బలవంతంగా వలస వెళ్లిన విషాదోదంతం నార్ల చిరంజీవి రాసిన 'గూటిలో సిలక' కథలోని ఇతివృత్తం. ఈ కథలోని వెంకయ్యలాంటి దోపిడీ మోతుబరులు, సుందర్రావు లాంటి అభినవ కీచకులు కలిసి పన్నిన పద్మవ్యాహంలో చిక్కుకున్న సుబ్బన్నలాంటి బక్క రైతులకు తమ చుట్టూ అమానుషంగా బిగుసుకుంటున్న ఇసుప సంకెళ్ల నుండి తప్పించుకోవడానికి 'నిర్బంధ వలస' తప్ప మరో మార్గం లేదు.

విరల్ - ఒక గ్రామీణ ఉమ్మడి కుటుంబంలోని యువకుడు. ఆ కుటుంబం యొక్క జీవనాధారం వ్యవసాయం. కుటుంబ సభ్యులందరూ కష్టించినా ఆ కుటుంబం అప్పుల్లో మునిగిపోయింది. ఆ కుటుంబాన్ని కొంతమేరకైనా అప్పుల్లో నుండి బయటపడేయడానికి విరల్ - పల్లెను వదిలి పట్టణం చేరుకున్నాడు 'క్రోత్త జీవితం' అన్నేషిస్తూ విరల్ పట్టణంలోని ఒక ఫ్యాక్టరీలో కార్మికుడయ్యాడు. కార్మికుల సంఘటీత శక్తి ఎంత బలమైందో తెలుసుకున్నాడు. భూస్వాముల పొలాల్లో చేసే 'కూలిపనికి', ఫ్యాక్టరీలో చేసే 'శ్రమకు' మధ్యనున్న అంతరం అర్థమయింది విరల్ కు. అంతేగాదు - నగరంలోని కార్మికుల మధ్యఉన్న మానవ సంబంధాలకు, గ్రామీణ సమాజంలో తలక్రిందులవుతున్న కుటుంబ సంబంధాలకు నడుమనున్న అంతరం కూడా స్పష్టమైంది. అందుకే విరల్ పల్లెనుండి పట్నానికి శాశ్వతంగా వలస వెళ్ళాడు. ఆ 'వలస' కేవలం దబ్బు సంపాదనకు కాదు... పట్టణ కార్మిక వర్గంలో ఒకడిగా కలిసి బతకడానికి జీవితానికి సరికొత్త అర్థం తెలుసుకోవడానికి.

గ్రామీణ రైతు వలసకు దర్పణం పట్టిన కథ 'గోపీచంద్ రిక్షావాడు'. గ్రామీణ జీవితంలోని ఒడుదుడుకులను, అటుపోట్లను ఈ కథ చక్కగా వివరించింది. పల్లెపట్టణ నుండి బ్రతుకుతెరువు కోసం పట్టణం చేరిన ఓ బడుగు రైతు వలసను ఈ కథ చిత్రించింది. నల్గొండ జిల్లాలోని ఒక పల్లెటూరు నుండి కరువు తరిమివేయగా - పట్టణ కబంధ హస్తాల్లో చిక్కిన బడుగు రైతు రిక్షావాడుగా మారిన వైనం చక్కగా వివరించాడు గోపీచంద్. కనీసం పేరైనా లేని ఈ పాత్ర - బ్రతుకు తెరువు కోసం పల్లె నుండి పట్టణాలకు వలస వచ్చిన, వస్తున్న, రాగల రైతులకు ప్రతీక. ఈ కథ కేవలం రైతు యొక్క భౌతిక స్థితిగతులనే గాక మానసిక స్థితిని కూడా చిత్రించింది. రిక్షావాడుగా పరిణామం చెందిన రైతు ద్వారా - సువిశాల పట్టణ జీవితంలోని ఇరుకును, నాగరికత వెనుక దాగిన విషాన్ని, ధనం సరసన హృదయవిదారకంగా కన్పిస్తున్న దారిద్ర్యాన్ని రచయిత చక్కగా వివరించాడు. పట్టణం చేరిన తర్వాత తనలో నుండి ఏదో విలువైనది పోగొట్టుకొన్నట్లుగా భావించేవాడు రైతు. మారిన భౌతిక పరిస్థితులు అతని మనసుపై బలమైన ముద్రను వేశాయి. వలసలకు గురైన బడుగురైతుల భౌతిక మానసిక స్థితిగతులు సమపాళ్ళలో చిత్రించిన మంచి కథ 'రిక్షావాడు'.

గ్రామీణ పెత్తందార్ల దుర్మార్గాలకు బలిపశువైన ఒక సామాన్య రైతు, దిక్కుతోచని పరిస్థితుల్లో తన కన్నకూతురితో సహా బలవంతంగా వలస వెళ్లిన విషాదోదంతం నార్ల చిరంజీవి రాసిన 'గూటిలో సిలక' కథలోని ఇతివృత్తం. ఈ కథలోని వెంకయ్యలాంటి దోపిడీ మోతుబరులు, సుందర్రావు లాంటి అభినవ కీచకులు కలిసి పన్నిన పద్మవ్యాహంలో చిక్కుకున్న సుబ్బన్నలాంటి బక్క రైతులకు తమ చుట్టూ అమానుషంగా బిగుసుకుంటున్న ఇసుప సంకెళ్ల నుండి తప్పించుకోవడానికి 'నిర్బంధ వలస' తప్ప మరో మార్గం లేదు. గ్రామ సీమలలో పెత్తందార్ల దౌర్జన్యాల చేత కలుషితమౌతున్న వాతావరణం బడుగు జీవులకు నిర్బంధ వలసలను ప్రసాదిస్తోంది.

తను చెయ్యని నేరాలకు సుబ్బన్న శిక్ష అనుభవించాడు. సుబ్బన్న కూతురు సీతను ఘోరంగా అపమానించారు. అర్ధరాత్రి సుబ్బన్న పశువుల కొట్టానికి నిప్పుపెట్టారు. ఆ ఘోరకలిలో సుబ్బన్న గేదెలతోపాటు, ఊరందరికీ మొసగాడైన 'సుబ్బన్న గిత్త' కూడా దారుణంగా మరణించింది. ఈ విధంగా తనచుట్టూ ముసురుకుంటున్న పెత్తందార్ల దుర్మార్గాల నుండి బయటపడటానికి ఇక రైతు సుబ్బన్నకు మిగిలింది ఒకే ఒక్క దారి - వలస. అందుకే ఆ చీకటి రాత్రి కన్నతల్లి లాంటి ఊరిని కన్నీళ్ళతో వదలక తప్పింది కాదు. గ్రామ సీమలలో నేటికీ కూడా బడుగు రైతుల జీవితాలు సజావుగా సాగటానికి తగిన పరిస్థితులు లేవన్న నగ్న సత్యాన్ని చక్కగా వివరించిన కథ 'గూటిలో సిలక',

సాగరాండ్రాలోని ఒక రైతు కుటుంబం కష్టాల కడలిలో ఎలా దయనీయంగా కొట్టుకుపోయిందో, వలస జీవితంలో ఎన్ని ఇక్కట్లకు గురయ్యిందో హృదయ విదారకంగా వివరించిన కథ ఆవంత్స సోమసుందర్ రచించిన 'బానిసల దేశం'.

'అయిన పిల్లి' గ్రామంలోని ఓ సన్నకారు రైతు 'పెద్ద కరువు' 'రోజుల్లో 'ఎస్టేటు పన్ను' బకాయి పెట్టడట, నాలుగేళ్లయినా బాకీ తీర్చలేదట. అందువల్ల ఎస్టేటు రాణేదారుగారు ఆ రైతు పొలాన్ని జప్తుచేశారు. పొలాన్ని పోగొట్టుకున్న ఆ రైతు కనీసం కౌలుకైనా పొలం సంపాదించుకోలేక, రోగ గ్రస్తురాలైన భార్యతో, ముక్కపచ్చలారని పిల్లలతో - కన్నతల్లి లాంటి ఉన్న ఊరు వదిలేసి, కాకినాడకు వలసవచ్చి పీచు ఫ్యాక్టరీలో కూలీగా చేరాడు. నిన్నటి రైతు నేడు కూలీ! ఫ్యాక్టరీ సమ్మె వల్ల కూలీ పని కూడా పోగొట్టుకొని, రిక్షా కార్మికుడుగా మారి, ఆ తర్వాత తీవ్ర అనారోగ్యంతో పిల్లలను అనాథలను చేసి మరణించాడు. చివరకు - ఆరైతు కుటుంబంలోని స్త్రీలు సమాజం చేత దగా చేయబడ్డ వారై వ్యభిచార గృహాలకు చేర్చబడ్డారు.

ఈ కథలో రచయిత పరోక్షంగా సంఘంలోని తీరుతెన్నుల మీద, మానవులు మానవులుగా గాక బానిసలుగా బ్రతుకు వెళ్ళమార్చాల్సిన దురవస్థ మీద తీవ్రమైన చురకలు వేశాడు. ఈ అసమ సమాజాన్ని సంస్కరించాల్సిన ఆవశ్యకతను గురించి నొక్కి చెప్పాడు.

వలస నేపథ్యంగా వచ్చిన మరో కథ డాక్టర్ లంకిపల్లె రచించిన 'తేరు' కథ. పల్లె సీమలలో క్రమంగా చోటు చేసుకుంటున్న ఆధునిక నాగరికతా విష సంస్కృతి - సామాన్యుల జీవితాలను ఎలా కబళిస్తున్నదో ఈ కథ వివరించింది. 'వీరముని' వృత్తి చెప్పులు కుట్టడం. ఆ గ్రామంలో వీరముని కుటుంబానికొక ప్రాధాన్యత ఉంది. అది ప్రత్యేకంగా పెళ్లికొడుకు కోసం పెళ్లిచెప్పులు కుట్టడం. కానీ మారుతున్న నాగరికత ప్రభావం వల్ల వీరముని కుటుంబ వృత్తి మూలపడింది. వీరముని వలసకు కులవృత్తికి ఆదరణ కరువవటం ఒక కారణమైతే మరొక కారణం మారుతున్న గ్రామీణ స్థితిగతులు. అవి గ్రామాలలో వ్యాపిస్తున్న కక్షలు, కార్యణ్యాలు, మురా తగాదాలు, పెద్దల ప్రలోభాలు. ఈ రెండింటికీ మించిన మూడవ కారణం - 'ఊరి పినపెద్ద' గారు

పల్లెను వదిలిన వీరమునిని పట్టణం కూడా సాదరంగా ఆహ్వానించలేదు. ఏ చెప్పుల షాపుదగ్గర పని దొరకలేదు. ఎక్కడా తలదాచుకోవడానికి చారెడు నీడ కూడా లభించలేదు. చివరకు ఏ మానవుడు కల్పించని ఆశ్రమం - కోవెల పక్కనున్న 'తేరు' కల్పించింది. పగలంతా తేరు నీడలో చెప్పులుకుట్టి రాత్రి కోనేటిగట్టు పక్కన నాలుగు మెతుకులు ఉడికించుకొని, తేరుకున్న నాలుగు చక్రాల మాటున నలుగురూ విశ్రమించేవారు.

వీరముని భార్యను అత్యాచారం చేయడానికి ప్రయత్నించడం. ఇన్ని కారణాల యొక్క పర్యవసానమే వీరముని కుటుంబం యొక్క 'వలస'. పుట్టి పెరిగిన ఊరిలో తరతరాలుగా పెనవేసుకున్న అనుబంధాన్ని తెంచుకున్నాడు వీరముని కన్నీళ్లతో.

పల్లెను వదిలిన వీరమునిని పట్టణం కూడా సాదరంగా ఆహ్వానించలేదు. ఏ చెప్పుల షాపుదగ్గర పని దొరకలేదు. ఎక్కడా తలదాచుకోవడానికి చారెడు నీడ కూడా లభించలేదు. చివరకు ఏ మానవుడు కల్పించని ఆశ్రమం - కోవెల పక్కనున్న 'తేరు' కల్పించింది. పగలంతా తేరు నీడలో చెప్పులుకుట్టి రాత్రి కోనేటిగట్టు పక్కన నాలుగు మెతుకులు ఉడికించుకొని, తేరుకున్న నాలుగు చక్రాల మాటున నలుగురూ విశ్రమించేవారు. ఈ కథలో రచయిత ప్రవేశపెట్టిన 'రంగసామి' పాత్ర - ఆధునిక నాగరికతా విషవాయువుల ఉధృతిలో మరణిస్తున్న మానవతకు తిరిగి ఊపిరి పొయ్యడానికి చేసిన ప్రయత్నం. రంగసామి అందించిన చేయూతతో ఎడారిలాంటి పట్టణ జీవితంలో ఒంటరిగా చిక్కిన వీరముని వంటి ప్రయాణికుడికి కాస్తంత ఊరట, జీవితంలో పోరాడగల నేర్పు అలవడ్డాయి. మానవారణ్యాలుగా మారిపోయిన నగరాల్లో - ఎక్కడో తప్ప కానరాని మానవతా మంటపాలకు పాఠకుల హృదయాల ముందు నిలిపిన రచన 'తేరు'.

అనంతపురం జిల్లా రైతుల వలస నేపథ్యంగా బండి నారాయణస్వామి చాలా కథలు రాశాడు. అదేవిధంగా కె.యం. రాముడు రచించిన 'హైనా' కథ కూడా వలస నేపథ్యంగా వచ్చిందే. అనంతపురం జిల్లాలో నీటి ఎద్దడి ఎక్కువ. పండించే పంటలన్నీ కేవలం వర్షాధారాలు మాత్రమే. ఆ వర్షాలు కూడా క్రమంగా సన్నగిల్లి పంట భూములు చవిటివర్రలుగా, బీడు భూములుగా మారుతున్న నేపథ్యంలో - అక్కడే నేలను సమ్ముకొని జీవితం సాగిస్తున్న రైతులకు ఇక మిగిలింది ఒకే ఒక్క మార్గం అది వలసపోవడం. పుట్టి పెరిగిన ఊరిని, తరతరాలుగా సమ్ముకున్న నేలను, జీవితంలో ఒక భాగంగా మారిన వ్యవసాయాన్ని అన్నింటినీ వదిలి బ్రతుకు తెరువుకై వలస పోవాల్సి రావడం రైతుల పాలిట ఓ పెనుశాపం.

ఈ కథలో రైతు దంపతులు నారాయణప్ప, వసుంధరమ్మలు సన్నకారు రైతులకు ప్రతిబింబాలు. అందుకే ఆస్తులు, అంతస్తులు లేకున్నా అప్పులకు, సమస్యలకు కొరతలేదు. బావులలో ఊటలు సన్నగిల్లి, వర్షాలు మందగించి పైరులు చేతికందని దారుణ పరిస్థితులలో నారాయణప్ప భార్య వసుంధరమ్మ భర్త కంటే ముందుగానే భవిష్యత్తును గూర్చి తీవ్రంగా ఆలోచించింది. భవిష్యత్తును శూన్యంగా మార్చుతున్న గ్రామాల్ని వదిలి పట్టణం చేరుకుంటే తప్ప బ్రతుకుతెరువు దొరకదని స్థిరంగా నిర్ణయించుకుంది వసుంధరమ్మ. కానీ ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ గ్రామం వదిలి పెట్టడానికి మానసికంగా సంసిద్ధంగా లేదు రైతు నారాయణప్ప. 'వలస' గురించి ఆ భార్యభర్తల మధ్య జరిగిన ఘర్షణను రచయిత ఎంతో సజీవంగా చిత్రించాడు. నేటి సంధియుగంలో రైతు కుటుంబాల మనసులో చెలరేగుతున్న భావ సంఘర్షణల్ని అక్షరబద్ధం చేసిన కథ 'హైనా'.

గ్రామీణ చేనేత కార్మికుల వలసలను చిత్రించిన కథ వల్లూరిపల్లి రంగారావు రచించిన 'లాకౌటు'. పల్లెసీమలలోను నాగరికతా పరిణామాలు తరతరాలుగా సాగివస్తున్న చేనేతవృత్తులను వదులుకునేలా చేశాయి. తెలంగాణా జిల్లాలోని ఓ మారుమూల కుగ్రామంలో చేనేత వృత్తిచే జీవించే వ్యక్తి యాదయ్య. పల్లె సీమలలో చేనేత వృత్తులు మూలపడడంతో బ్రతుకుదెరువునన్నేషిస్తూ యాదయ్య పట్టణం చేరి అక్కడొక నూలు మిల్లులో కూలీ అయ్యాడు - కానీ - అచిర కాలంలోనే యజమానుల స్వార్థ దృష్టి, ప్రభుత్వ నిర్లక్ష్య వైఖరి నూలు మిల్లును 'లాకౌటు' దశకు చేర్చాయి. ఆ మిల్లులో పని చేస్తున్న కూలీల బాధలు యాజమాన్యం ప్రకటించిన చట్టవిరుద్ధమైన లాకౌటుతో రెట్టింపయ్యాయి. పల్లెలలో కులవృత్తులకు ఆదరణ లేక కడుపు చేతపట్టుకొని, భార్యాబిడ్డలను వెంటబెట్టుకొని బ్రతుకు తెరువు కోసం నగరాలకు వలస వచ్చిన వృత్తి పనివాళ్ళ పరిస్థితి పెనం మీద నుండి పొయ్యిలో పడ్డట్టయ్యింది - మిల్లు లాకౌట్తో.

ఈ కథలో ప్రధానంగా కనబడేది యాదయ్య, చంద్రమ్మల కుటుంబం. భర్త యాదయ్య ఇరవై రోజుల క్రిందట సొంత ఊరు వెళ్లాడు. అక్కడున్న తమ పూరిపాక తాలూకు ఖాళీస్థలం అమ్ముకు రావడానికని. కానీ భర్త ఎంతకూ తిరిగి రాకపోవడంతో చంద్రమ్మ మనసులో అనుమానం బయలుదేరింది. బహుశా ఇక యాదయ్య తిరిగి రాడేమోనని. ఎందుకంటే ఎందరో భర్తలు తమ తమ కుటుంబాలను పోషించలేక అలా నిర్దయంగా వదిలేసి తమ దారి తాము చూసుకున్నారు కాబట్టి. చంద్రమ్మ కుటుంబ స్థితి దయనీయంగా ఉంది. చిన్నపిల్లలు ఆకలితో నకనకలాడిపోతున్నారు. యాదయ్య తిరిగి వచ్చేటప్పటికి ఆకలి కోరలకు చిక్కిన చంద్రమ్మ కుటుంబం దారుణంగా బలైంది. చంద్రమ్మ చిన్నపిల్లి గొంతు పిసికి చంపి, తను ఉరిపోసుకొని మరణించింది. యాదయ్య భార్య పిల్లలను పోగొట్టుకొని పిచ్చివానిలా రోదించాడు. ఆ మరునాడు మిగిలిన తన బిడ్డలతో సహా బెల్లంపల్లి బొగ్గు గనులకు మళ్ళీ 'వలస' పోయాడు. ఈ కథ నిర్బంధపు వలసలలో బలొత్తున్న బడుగు జీవితాలకు దర్పణం.

ఇలా గ్రామీణ రైతులు, వృత్తిపనివారు, శ్రామికులు తమ జీవితాలలో అనివార్యంగా ఎదుర్కొంటున్న వలసలను ఇతివృత్తంగా తీసుకొని డాక్టర్ వి. ఆర్. రాసాని, బమ్మిడి జగదీశ్వరరావు, ఆర్.ఎం. ఉమామహేశ్వరరావు, తదితర రచయితలు అనేక కథలు రచించారు. ఈ కథల్లో రచయితలు వలస సమస్యను వివిధ ధృక్కోణాల నుండి విశ్లేషించారు. వలస అనేది కేవలం వ్యక్తిగత సమస్యగా గాక ఒక సామాజిక సమస్యగా భావించి, ఆ సమస్య వెనుకనున్న సాంఘిక, ఆర్థిక శక్తుల్ని రచయితలు తమ కథల్లో చర్చించారు. ఈ కథలు పాఠకులలో అవగాహనను, రస స్పందనను కలిగించడంతో బాటూ - పాలక వర్గాలలో తగిన ఆలోచనకు కలిగించడానికి కూడా దోహదపడుతున్నాయి.

ఫోన్ : 9848720478

కవిత

వెన్నెల కలాపి

- కేతవరపు రాజ్యశ్రీ

సెల్ నెం. 8500121990

వెన్నెల కలాపి
చల్లిన వాకిట్లో
రంగవల్లులవూదామని
పరుగు పరుగున
దిగివచ్చాయి
తారకలు
సంభ్రమంతో
వాటిని దోసిలిలో
బందిద్దామనుకున్నా
చేతికి చిక్కలేదు
ఒక్కటి
మదిలోనే
చిత్రంగా
మలచుకున్నా
ఆ మనోహర దృశ్యాన్ని

గుడ్డి కన్ను
- బరకు
సెల్ : 9948291840

గొర్రెలు, బర్రెలు
నాలుగు కోళ్ళు పెంచుకుంటూ
గుట్టుగా సంసారాన్ని
నెట్టుకొస్తున్నానా, లచిమి?
తెలివైనది చిరు వ్యాపారం
జీవాలకంటే మెరుగంటే
రంగుల కణ్ణాలోడు -
నక్కెస్ మేడం గోరు
మాటలన్నీ నమ్మి
కూసింత అప్పు జేస్తినమ్మా!
ఎనక, మా అత్త ఎల్లమ్మ గోడులా -
అప్పుజేస్తే పప్పు గత్తెందే?
రెక్కల కష్టం వడ్డీ పేరుతో
ఎములోళ్ళ మాదిరి గుంజుతుంటారే
వాడాస్తే కుర్చీ ఎయ్యాల,
చిక్కటి పాలియ్యాల
పురుగుల పొలంలో
పెనిమిటి పోయి వారాలు
సిన్నదేమో పురుడుకొచ్చి దినాలు
ఈడాచ్చిన బిడ్డ కళ్ళముందుంటే
రుణపోడు రుస లాడుతుంటాడు

కాలం
కలిపేస్తుంది
ప్రేమ
అజరామరం
నెనెవరిని?
చిరునామా
గుండె
గూట్లోనే!

నానోలు

- ఎస్. లక్ష్మీనారాయణ

పంట చేసు
పసిడి వన్నెల
లేడిపిల్లలా
నీవు!
ఒయ్యారంగా
ఎన్ని
మాటలు
చెప్పావు

కాలం
కల్లోలం
కన్నీట
తరంగం

కాలాయనమః

- డా॥ మోపిదేవి విజయగోపాల్

సెల్ : 949069570

కాలం
కమనీయం
పన్నీటి
కెరటం!
కాలం
మాయాజాలం
కదిలే
మోసపు గేయం
కాలం
కాలం
అరవర్షాలం

కరిగే
వెచ్చని దుమారం
కాలం
కరవాలం
తళుక్కున మెరిసే
తారంగం!
కాలం
కలలమయం
కదిలే
బొమ్మల నిలయం

కాలం
కరిగే
మంచుకిరణం
పొంచివున్న ! విస్ఫోటనం
కాలం
గాయాలనుమానే
ధన్వంతరి!
అంతరాలను కూల్చే
ప్రేమవాహిని!

ఏదైనా ఒక అనుభూతిని
అనుభవించిన తరువాతే గదా
మంచో, చెడో తెలిసేది

ఆదర్శపౌరుడు

- కె. విల్సన్ రావు

సెల్ : 89854 35515

బాధల నేపథ్యమో, బరువుల నేపథ్యమో
వెంటాడే కలలో, సంఘర్షణో వుండి
అక్షరీకరించడం తెలిస్తేనే కదా
కవితవ్వం సాకారమయ్యేది
ఒక ప్రాణి బాధను మన బాధగా
అనుభవిస్తేనే గదా
రక్షసంబంధం లేకపోయినా
అవ్యాయంగా హత్తుకుని
బాధను పంచుకోగలిగేది

కోపతాపాల్ని జయిస్తేనే గదా
జీవితం మంజీర నాదమై
పాయలు పాయలుగా విస్తరించి
నేపథ్య సంగీతమై పరిధివిల్లేది
రక్షమాంసాల్ని పంచి ఇచ్చిన
అమ్మ గుండెను తాకిన వ్యక్తే గదా
మానవీయ విలువలన్న
ఆదర్శ పౌరుడయ్యేది

ఆధునిక ఇటలీ కవులు

- సౌభాగ్య

సెల్ : 9848157909

విన్సెంజో కార్డారెల్లి (Vincenzo Cardarelli) 1887-1959

నాజరెనో కార్డారెల్లి కలం పేరు విన్సెంజో కార్డారెల్లి.

విన్సెంజో ఇటలీలోని కార్నేట్టి అన్న ఊళ్ళో జన్మించాడు. విన్సెంజో కవి మాత్రమే కాదు. ఆయన వ్యాసకర్త. విమర్శకుడు, జర్నలిస్టు.

సుప్రసిద్ధ ఇటాలియన్ కవి గియోకోమీ లియోపార్డ్ సాహిత్య సంప్రదాయంతో, కవిత్వంతో విన్సెంజో ప్రభావితుడు.

విన్సెంజో 1936లో తెచ్చిన 'పొయసీ' అన్న కవితా సంపుటితో సుప్రసిద్ధుడు. నాస్టాల్జియాతో నిండిన కవితలందులో వున్నాయి. ప్రకృతి కోసం, జన్మస్థలం కోసం పరితపించిన కవితలందులోవి.

విన్సెంజో 'The Sun Over head' వంటి సుప్రసిద్ధ వచన రచనలు కూడా చేశాడు. తన రప్సోన్ పర్యటనానుభవాన్ని గ్రంథస్థం చేశాడు. ఆయన మరణానంతరం 1962లో ఆయన సంపూర్ణ రచనలు వచ్చాయి.

విన్సెంజో అందరిలా స్కూలుకు వెళ్ళి చదువుకోలేదు. స్వయంకృషితో చదువుకున్నాడు.

1905 మొదలు రోం నగరంలో 1914 నుండి ఫ్లోరెన్స్ నగరంలో 'Voice, Lyric Poetry Onward' అన్న పత్రికలో జర్నలిస్టుగా పనిచేశాడు.

'La Ronda' అన్న సాహిత్య పత్రిక ఆయన ఆధ్వర్యంలో నడిచింది. ఆ పత్రిక పూర్వచరిజం, హెర్మెటిసిజం వంటి యిజాల్ని వ్యతిరేకిస్తూ ఇటలీ సంప్రదాయ సాహిత్యానికి అనుకూలంగా, క్లాసిసిజంకు అనుకూలంగా ఉద్యమించింది.

'The sky over cities, letters never sent' వంటివి ఆయన ఇతర రచనలు.

యవ్వనం

నవనవ యవ్వనవతీ! నువ్వొక పవిత్రమైన నీడవు
నీ నగ్గుదేహం కన్నా మార్మికమైంది, ఆరాధించదగిందీ ఈ సృష్టిలో లేదు
కానీ నువ్వు జాగ్రత్తగా నీ శరీరాన్ని బట్టల్లో దాచుకుని
ఒంటరిగా, దూరంగా నీ యిష్టాలతో బాటు ఎక్కడో వుంటావు
అంత దూరం నీ కోసం ఎవరోస్తారో నాకు అర్థం కాదు, నేను రాననుకో!
దూరం నించీ నిన్ను చూస్తూనే నా కళ్ళు తిరుగుతాయి
దూరం ఏదో అహంకారాన్ని నింపుకున్నట్లనిపిస్తుంది నాకు
వొదులైన శిరోజాలతో, బిగుతైన బట్టల్లో
ఆనంద పరవశం వొదిలే ఆకర్షణీయమైన నిట్టూర్పుతో
సమగ్రతకి సన్నిహితంగా సంచలిస్తావు
పాలపుంత కాంతి ఏదో నీ నవ్వులో ప్రతిఫలిస్తుంది
నీ కనుపాపల్లో తేనె తియ్యదనమేదో వుంది
నీ పెదాల తలుపులు మూసుకుంటాయి
నీ చేతుల తెల్లదనంలో అమాయకత్వం అసహాయంగా వుంటుంది
కరుణించని నీ శరీరం గుండెల్ని ఎట్లా చీలుస్తుందో నా కర్థం కాదు
అయినా ఎవడో నిన్ను పువ్వును నలిపినట్లు నలిపేస్తాడు
నీ అధరామృతాన్ని ఆస్వాదిస్తాడు
ఆణిముత్యం లాంటి నిన్ను ఆబగా సొంతం చేసుకుంటాడు

కవిత

అతడు బాలుడు కాదు
నవతారుణ్యకుడు
గల గల మాట్లాడుతుంటాడు
అంతలోకే హఠాత్తుగా
ఒంటరితనం కవచంలోకి
వలసపోతాడు!

గంటల తరబడి ఛాటింగ్
తను చేసే పనులు ఇతరులు చూడకుండా
అన్ని జాగ్రత్తలూ టేకింగ్
మొబైల్లో సుదీర్ఘ రహస్య
సంభాషణలు
హఠాత్తుగా బయటికి పోవడాలు
బిర్యానీ బీరు పార్టీలంటూ
నిద్రమాని రాత్రిళ్ళు గడపడం
ఉదయం పడకొండు గంటల దాకా
లేవకపోవడం!
నాకు నిరంతరం
అతడి బాల్యమే గుర్తొస్తుంది!

శిరసెత్తుకు నడిచే ధీమా

- శశికాంత్ శాతకర్ణి
సెల్ : 98853 89759

నడక రాకముందు చిన్నప్పుడు
రెండడుగులు తిప్పితే చాలు
గంటల తరబడి పెరాంబ్యులేటర్లో
నిద్రపోయేవాడు
మాటలు రావడం ప్రారంభం కాగానే
డాడీ ఇదిగో బొద్దింక
ఇంకా చంపవేం" అంటూ
మాటలు దూసేవాడు!
చదువుకొచ్చాక
పరీక్ష రోజుల్లో
నిద్రమానేసి
నేల మీద కూచాని చదివేవాడు!

బాల్యం కుబుసం విడిచి
యౌవనం ఒళ్ళు విరుచు
కొంటున్న చప్పుడు
మెల మెల్లగా కాదు
అట్టహాసంగానే వినిపిస్తోంది!
సాంకేతిక విజ్ఞానంలో
పట్టభద్రుడయ్యాడుగాని
క్రోధ నివారణలో కాదు
కనుకనే ప్రేమను పొందుతున్నాడా
లేక కోల్పోతున్నాడా
ఎప్పుడూ సందిగ్ధమే!
నాకైతే తానిప్పటికీ
పసీ వసీవాడని పిల్లవాడే!
నేనసలు పిల్లవాడినే కాదు
ఎప్పుడూ స్వతంత్ర యువకుడినే
అని శిరసెత్తుకు నడిచే ధీమాయే అతడు!

అతను నీ కోసం అల్లాడిపోయాడని కాదు గానీ నీ దయ, అదృష్టం అతని వవుతాయి
నిన్ను తెలుసుకోవడం ఎట్లానో, నిన్ను అనుభవించడం ఎట్లానో తెలుసుకోవాల్సిన పన్నేడు
వివేకంతో నిన్ను అందుకోవడం వీలయ్యే పనికాదు
బుర్రలేని వాడు కూడా నిన్ను బులిపించవచ్చు! అదంతే!
వాదాలకు లొంగని వ్యవహారమది
నువ్వెక్కడున్నావో కూడా నీకు తెలిసే వీలుండదు
ఇద్దరూ కలిసి నవ్వుకుంటారు
పగటి వెలుగులో దీపకాంతిలా
ఆ నవ్వు పరిహాసపాత్రంగా వుంటుంది
నీ రహస్యాలని శూన్యంగా పరివర్తించజేస్తావు
నాశనం కాని ఆనందం అలా నవ్వులపాలవుతుంది
నిన్ను మొదట ఆకర్షించిన వాడికి నిన్ను నువ్వు సమర్పించుకుంటావు
నిన్ను మొదట ఆకర్షించిన వాడికి నిన్ను నువ్వు కోల్పోతావు
ఆ భ్రమ ఎందుకు మొదలైందో మన వూహకందదు
కాలం తన ఇష్టప్రకారం నవ్వులాటని ఇష్టపడుతుంది
ఎదురు చూపుల ఎదపై తంతుంది
కాబట్టి కదిలే కాలంతో బాటు యవ్వనం కదుల్తుంది
వివేకవంతుడు పసివాడు
బాలుడి లాంటి వాడు
పాపం! తను పెద్దవాడయిపోయాడని బాధపడుతూ వుంటాడు

- వినీసింజో కార్డారెల్లి

పాట నా ప్రాణం

- సుద్దాల అశోక్తేజ

ప్రజా సాహిత్య చరిత్రను తన పాటలతో మలుపు తిప్పిన ప్రజాకవి సుద్దాల హన్మంతు. జానపద వాగ్గేయకారుల, గళాలకు, కలాలకు పదును పెట్టించిన ప్రజా గాయకుడిగా, రచయితగా, నటుడిగా, దర్శకుడిగా, ఉద్యమకారుడిగా, కార్యకర్తగా, పోరాటయోధుడిగా బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలిగా, ఎందరెందరో కవి, గాయక, నట ప్రదర్శకులకు మార్గదర్శకుడైన సుద్దాల హన్మంతు వారసుడు సుద్దాల అశోక్తేజ.

సాహిత్యంలో అంచలంచెలుగా రచయితగా, గేయ రచయితగా, సినీ గేయ రచయితగా ఎదిగి ఎన్నో అవార్డులతో పాటు 'జాతీయ అవార్డు'ను అందుకున్న సుద్దాల అశోక్తేజగారితో జరిపిన ఇంటర్వ్యూ.

మీ తల్లిదండ్రుల గురించి చెప్పండి?

మా నాన్న సుద్దాల హన్మంతు. అమ్మ జానకమ్మ. నేను చాలా అదృష్టవంతుడిని. పూర్వజన్మలో ఎంతో పుణ్యం చేసుకుని వుంటాను. కాబట్టే వీళ్ళకు కొడుకునై జన్మించానని భావిస్తాను. కారణమేమిటంటే మా నాన్న సుప్రసిద్ధ ప్రజా గాయకుడు. తన పాటల ద్వారా లక్షలాది మందిలో చైతన్యం రగిల్చిన పోరాటయోధుడు. ఉగ్రపాలతోనే ఉద్యమ పోరాట నేపథ్యాన్ని అందించిన మా అమ్మా నాన్నలకు వెయ్యేళ్ళు రుణపడివుంటాను.

మీ బాల్యం ఎలా గడిచింది?;

నేను మా నాన్నకు లేటుగా యాభై ఏళ్ళ వయస్సులో పుట్టాను. నన్ను ప్రాణాని కన్న మిన్నగా ప్రేమించేవారు. నాన్న దగ్గరకు ఎంతోమంది కార్యకర్తలు, కళాకారులు వచ్చిపోయేవారు. మా నాన్నతో చర్చించడానికి, ఆలోచించడానికి ఎవరు వచ్చినా, ఆయన నన్ను తన ఒడిలో కూర్చోబెట్టుకుని చర్చలు సాగించేవారు. ఎన్నడు విసుక్కునే వాడు కాదు. నాకు ఊహ తెలిసినప్పటి నుండి నాకు తెలియకుండానే మా నాన్నగారి ఆశయం, ఆదర్శాలు, ఊహలు, ఉద్దేశ్యాలు, నన్ను బలంగా పెనవేసుకుని మా నాన్న ఆదర్శాలలోకి నన్ను అమాంతంగా

లాక్కుపోయాయి. విప్లవ పంథాలో నా ఊహలు పరుగులు తీసాయి. కలిసి వచ్చిన అదృష్టంగా నన్ను కళాకారునిగా, కవిగా మలిచాయి. పేదరికంలోనే నా బాల్యం గడిచిపోయింది. మా ఆర్థిక పరిస్థితులు చాలా అధ్యాన్నంగా వుండేవి. పదవతరగతి వచ్చేదాక కనీసం కాళ్ళకు చెప్పులు కూడా కొనుక్కోలేని దైన్య స్థితి. అయినప్పటికీ మా అమ్మానాన్నలు ఎన్నడూ కృంగిపోయిన దాఖలాలు లేవు. నిరంతరం ఉద్యమాలతో కళా ప్రదర్శనలతో బిజిబిజిగా వున్నప్పటికీ మా అమ్మా నాన్నలు పిల్లల పెంపకంలో ఏనాడు అశ్రద్ధ చేయలేదు. కలిగినంతలో మాకు అన్ని వసతులు ఏర్పాటు చేసి మా ప్రగతికి నిరంతరం కృషి చేసారు.

మిమ్మల్ని ప్రభావితం చేసిన రచయితలు, సాహిత్యవేత్తలు ఎవరు?

మా నాన్న నా చేత అనేక పుస్తకాలు చదివించారు. అది నాకొక అలవాటుగా మారిపోయింది. నన్నయ నుండి నారాయణరెడ్డి దాక, కందుకూరి నుండి యండమూరి దాక కనబడ్డ ప్రతి రచన చదివే వాడిని. ఇప్పటికీ ఏదైనా పుస్తకం దొరికితే అది అసాంతం చదవకుండా నిద్రపోను. కృష్ణశాస్త్రి, చలం, శ్రీశ్రీ, శరత్బాబు నాపైన ఎంతో ప్రభావం వేసారు. సాహిత్యంలో వీరు నాకు అడుగుజాడలు. వీళ్ళే కాకుండా రచయిత్రుల రచనలు కూడా నేను విరివిగా చదివాను. అందులో ముఖ్యంగా తెన్నేటి హేమలత, రంగనాయకమ్మ మొదలగు రచయిత్రుల ప్రభావం కూడా నాపై ప్రబలంగా పడింది. నాకు ఇప్పటి వరకు వచ్చిన అవార్డులలో ఎక్కువగా స్త్రీల గురించి రాసిన పాటలకే వచ్చాయి. కాబట్టి అంత బాగా స్త్రీ హృదయంతో మమేకమై రాసే లక్షణం నాకు లత, చలం, రంగనాయకమ్మ వీళ్ళ రచనల వలననే వచ్చింది. ముఖ్యంగా చలం మాటల్లో వుండే మంట నన్ను బాగా ప్రభావితం చేసింది. అట్లే ప్రేంచంద్ నన్నెంతో ప్రభావితం చేసాడు. "గుడ్డికళ్ళు చూడలేవు. కాని ఏడవగలవు" అంటూ చిన్నప్పుడు ఎప్పుడో చదివిన

పుస్తకాలలోని వాక్యాలకు, వాక్యాలు ఇప్పటికీ గుర్తున్నాయి. అంటే అవి నన్నెంతో ప్రభావితం చేసాయని చెప్పవచ్చు.

పాటకున్న శక్తిని వివరించండి?

వంద ఉపన్యాసాల కన్నా ఒక పాట గొప్పదని నా అభిప్రాయము. గాయకుడు గొంతెత్తి పాడుతూ ఈ లోకాన్ని మరచి రాగంలో లీనమై శ్రోతలను గిలిగింతలు పెట్టిస్తాడు. నవరస భరితంగా పాడి కరుణ రసాన్ని వర్షింపచేస్తాడు. కఠిన శిలలను కూడా కరిగించే శక్తి సంగీతానికి వున్నదని ప్రాచీనులు చెప్పగా విన్నాము. కాని నేడది వాస్తవంగా దర్శనమిస్తుంది. విప్లవ సాహిత్యాన్ని ప్రబోధిస్తూ, శ్రమజీవులకు జరిగిన అన్యాయాన్ని ఏకరువు పెడుతూ దప్పు, దరువులతో గొంతెత్తి పాడిన పాటకు ఏ మాత్రం ఉద్యమ నేపథ్యం లేనివారు సైతం ఆ పాట విన్న వెంటనే రెచ్చిపోయి ప్రత్యక్షంగా ఉద్యమంలో పాల్గొన్నవారు కూడా వున్నారు. పాటకున్న శక్తికి ఇది ఒక ప్రబల నిదర్శనం. అందుకే పాట వేయి శతఘ్నుల కన్న గొప్పదని నా అభిప్రాయం.

ప్రాచీన సాహిత్యం పట్ల మీ అభిప్రాయం తెల్పండి?

ప్రాచీన సాహిత్యం వాస్తవంగా చాలా గొప్పది. నేటి రచయితగా దాన్ని బాగా చదవాలి. సాహిత్య సంపదను ఆధునిక లోకానికి అనుగుణ్యంగా మలచుకుని, సమకాలీన, సామాజిక సమస్యల పరిష్కారం కోసం పాటగా మలచుకుని చెప్పాలి. అప్పుడే సాహిత్యానికి సార్థకత వుంటుంది. మనం పాడే పాట శ్రోతల గుండె లోతుల్లోకి దిగాలి. అంతరంగంలోని అణువణువును స్పృశించి మేల్కొల్పాలి. అప్పుడే ఆ పాటకు సార్థకం.

సినిమా పాటలు రాయడానికి ప్రేరణ ఎవరిచ్చారు? మొదటి అవకాశం ఎవరు ఇచ్చారు?

చిన్నప్పటి నుండి కూడా నారాయణరెడ్డి పాటలంటే చాలా ఇష్టం. ఆయనలా పాటలు రాయాలని కలలు కనేవాన్ని. సినిమా పాటలు రాయడానికి నారాయణరెడ్డి కారణమైతే, సినిమా పాటలు రాయడానికి అవకాశం మా అక్క కొడుకు సినిమా యాక్టర్ ఉత్తేజ్ ద్వారా కలిగింది. మీరు పాటలు బాగా రాస్తారు. సినిమాలలో ప్రయత్నించమని నాకు తనికెళ్ళ భరణిని పరిచయం చేసారు. భరణిగారు నా పాట విని కదిలిపోయారు. ఆయన చేస్తున్న సినిమాలో ఒక సన్నివేశంలో నాచేత పాట రాయించారు. అలాగే దాసరి నారాయణతో పరిచయం కావడానికి ఉత్తేజ్ ఎంత కారణమో కొమ్మనాపల్లి గణపతిరావు కూడా. ఇలా నాకు సినిమాలలో అవకాశం కలిగింది. 'సమస్తే అన్న' సినిమాకి మొట్టమొదటి పాట. ఈ సినిమాకి దర్శకుడు కె. రంగారావు.

సాహిత్యంలో మీ మార్గదర్శి ఎవరు?

ప్రధానంగా Prose కొచ్చేస్తే చలం. చలం అంత పదునుగా రాయాలనుకుంటాను. Poetry కొచ్చేస్తే నేనెన్నుకున్నది ప్రత్యేక

దారి. శ్రీశ్రీలో వున్నంత ఆ ఛోర్స్ వుండాలి. కృష్ణశాస్త్రి వంటి ఆ మెత్తదనం వుండాలి. ఆత్రేయలో వున్నటువంటి అలతి, అలతి పదాలుండాలి. ఇలా ఒక కాంబినేషన్ ఏర్పరచుకుని నన్ను నేను తయారు చేసుకున్నాను. నా పదాలలో కఠినత్వం వుండదు. వేగం విషయంలో శ్రీశ్రీ వేగానికేమీ తగ్గదు. సంస్కృత పదాలు లాంటివి లేకుండానే ఆ వేగం వుట్టిస్తాను. శ్రీశ్రీ గారు ఎక్కువగా సంస్కృత పదాలు ఉపయోగించి గుండెల్లో గుచ్చుతారు.

“మూయించిన ఒక వీరుని కంఠం

వేయి గొంతుకల విప్లవ శంఖం” అంటారు

ధిక్కజ ఘోషం ఇలా వుంటుంది.

నేను దానిని చాలా తేలిక చేసి

“అక్రమాల కాలరాచిన

ఉక్కుపాదం నీదిరా” అంటాను

“మన్నెం వీరుడు రామరాజు

ధనుష్టంకారానివా” ఇంకా తేలిక చేసాను

“భగత్సింగు కడసారి పలికిన

ఇంక్విలాబ్ శబ్దానివా”

ప్రాణం పోయే సమయంలో ఆ శబ్దానికి గనుక, ఆ శబ్ద ప్రకంపనాలకు గనక ఆకారం వస్తే అది నువ్వేనా అనడం తేలికైన పదాలతో విస్ఫులింగాలను పుట్టించడం నా శైలి.

మిమ్మల్ని ప్రభావితం చేసిన వ్యక్తులెవరు?

సామ్యవాద సిద్ధాంతాన్ని విశ్వసించి కమ్యూనిస్టు ఐడియాలజీలో సిద్ధహస్తుడైన తరిమెల నాగిరెడ్డి, రావి నారాయణరెడ్డి, ఆరుట్ల రామచంద్రారెడ్డి, పుచ్చలపల్లి సుందరయ్య వీళ్ళంతా మా ఇంట్లో ఆతిథ్యం తీసుకున్నవాళ్ళే. మహానాయకులైన పెద్దలతో మా నాన్న చర్చలు, ఆలోచనలు అన్నీ స్వయంగా ఎన్నోసార్లు అతి సన్నిహితంగా అధ్యయనం చేసే అవకాశం నాకు అయోచితంగా లభించింది. ఆ ముద్ర జీవిత పర్యంతం నన్ను ప్రేరేపిస్తుంది. మీరు సినిమా రంగంలో ఎదుర్కొన్న సాధక బాధకాలు వివరించండి?

1994 సం॥ నేను సినిమా రంగంలోకి రావడము జరిగింది. కలతచెంది కన్నీళ్ళ పర్యంతమైన సంఘటనలు కోకొల్లలు. మద్రాసులో అవకాశం లేక, చేతిలో చిల్లిగవ్వ లేక, వున్న బడిపంతులు ఉద్యోగం మానుకుని సినిమా ఫీల్డుకి రావడం పెద్ద తప్పని పశ్చాత్తాపపథ్యాను. సినిమా రంగంలో అవకాశం దొరకక పుట్టెడు దుఃఖంతో ఇంటికి తిరిగి వచ్చి అవమాన భారంతో కృంగిపోతున్న దశలో నా శ్రీమతి నన్ను ఓదార్చి కచ్చితంగా మీకు అవకాశాలు వస్తాయి. మీ పాటలు సినిమాలలో తీసుకుంటారు. భవిష్యత్తులో మీ పాటలకెన్నో అవాలు కూడా రావచ్చునని, నాలో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని నింపింది.

నన్ను ముందుకు నడిపించిన నా సహధర్మచారిణికి జీవితమంతా రుణపడి వుంటాను. అందుకే నేను 'నేలమ్మా - నేలమ్మా' పుస్తకాన్ని అవమానానికి గురైనప్పుడు, ఆశాభంగం చెందినప్పుడు, నైరాశ్యంలోకి జారినప్పుడు, అస్త్రసన్యాసం చేయాలనుకున్నప్పుడు, నీ పాట గురించి తెలియనివాళ్ళు నిన్ను తక్కువగా అంచనా వేస్తే, వాళ్ళను లెక్క చేయాల్సిన అవసరం లేదు అని నాకు గీతోపదేశం చేసిన నా శ్రీమతి నిర్మలకు అంకితం చేసాను.

మీ రచనలలో ఏ రసాన్ని మీరు ఎక్కువగా ఇష్టపడతారు?

నాకు కరుణ రసంతో కూడిన ఆవేశం ఇష్టం

“నేను చచ్చిపోతున్నా

రేపే దమ్మై పుడతా”

కరుణ రసం వుంటుంది. ఒక ఆవేశం వుంటుంది. ఇలా కరుణ రసాత్మక ఆవేశం ఇష్టం.

మీ కుటుంబ సభ్యుల సహకారం ఎలా వుంది?

నా కుటుంబ సభ్యుల సహకారం చాలా వుంది. ఐదేళ్ళ మనవరాలు కూడా నేను పాట రాసుకుంటూ వుంటే తన చెల్లికి చెబుతుంది తాత పాట రాసుకుంటున్నారు. మనం Disturb చేయొద్దని, మనవరాలు దగ్గర నుండి చనిపోయిన అమ్మా, నాన్నల వరకు వాళ్ళ సహకారం లేకుంటే నాకు అవార్డులు వచ్చేవి కావు. నా పిల్లలు, నా తల్లిదండ్రులు, నా భార్య వీళ్ళందరూ నా పాపం భౌతిక శరీరాలు లాంటి వారు. వాళ్ళ కలయికలోంచి తయారైన పదార్థాన్ని నేను.

జాతీయ అవార్డ్స్ పొందిన మీ అనుభూతి?

నేషనల్ అవార్డ్ ప్రకటించగానే ఒక జర్నలిస్ట్ ఫోన్ చేసి చెప్పారు. ఒక్కక్షణం బ్రెయిన్ బ్లాక్ అయ్యింది. ఆ బ్లాక్ ఎలా అయిందంటే నాకొచ్చిందా అన్నది కాదు. నేననుకున్నది నిజమైందా అని, సో వెరీ హ్యాపీ ఎప్పుడో చిన్నప్పుడు నాన్న చనిపోయారు. మా అమ్మ వుంది కాబట్టి మొదట ఫోన్ అమ్మకి చేసాను. తర్వాత భార్యకి చేసాను. ఈలోగా మా పిల్లలకి కూడా తెలిసిపోయింది. చాలా ఆనందం కలిగింది.

అంటే మనిషి ఏదో ఒక లక్ష్యాన్ని దీప స్తంభంలా పెట్టుకుని నడవాలి. అది అతి చిన్నదైనా తక్కువదని కాదు. నేను రోజూ ఉదయం 5 గం||లకు లేస్తాను అనేది కూడా ఒక లక్ష్యంగా పెట్టుకుని ప్రయత్నం చేయడం కూడా గొప్పదే. నేను ఒక లక్ష్యం పెట్టుకుని ఒక దీపస్తంభం మీద నడుచుకుంటూ వస్తున్నాను. ఆ లక్ష్యాల యొక్క వరుసలే నా జీవితం. ఇంతవరకు నేను అనుకున్నదేది లభ్యం కాకుండా పోలేదు.

ఈనాడు వస్తున్న సాహిత్యంపై మీ అభిప్రాయం?

ఇప్పుడు వస్తున్న కవిత్వంలో చాలా పదునైన కవిత్వం వస్తున్నది. అది ఎవరు రాసినా సరే, ఏ వాడుమైనా సరే. ఇప్పుడు వస్తున్న పాటల్లో కూడా పదునైన పాటలున్నాయి. ఇప్పుడు వస్తున్న అనువాదాలు కానివ్వండి, రకరకాల ప్రక్రియలు ఇవన్నీ చాలా బలంగా వున్నాయి. ఇప్పుడు వీస్తున్న గాలి బలమైన గాలి.

ఇంటర్వ్యూ: బి.జమునారాజ్

'ప్రస్థానం'కు చందా కట్టండి!

నెల నెలా మీ ఇంటికే ప్రస్థానం తెప్పించుకోండి!!

ప్రత్యేక తగ్గింపు!
 అయిదేళ్లకు : రు. 500 /-
 పదేళ్లకు : రు. 1000 /-
 సంవత్సర చందా (వ్యక్తులకు) : రు. 120 /-
 సంవత్సర చందా (సంస్థలకు) : రు. 150 /-
 విడి ప్రతి : రు. 10 /-

ఒక మంచి సత్రికకు చందా కట్టండి! - తెలుగు సాహిత్య కృషి సాక్షాత్కరించండి!!

ప్రస్థానం

ఎం. హెచ్. భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజామాబాద్, ఆర్టిసి కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్-20

వివరాలకు : 040-27660013, సెల్: 9490099059 ; ఇ.మెయిల్ : Prasthanam_ss@yahoo.co.in

కవిత

మనసు
మనిషంత
వయసు
వసంతమంత

ఉప్పెన
దుఃఖం
ఆనకట్ట
ఓదార్పు

మతాలెన్నైతే
నాకెందుకు
మనుషులేగా
అన్నింటా!

ఎవరు
నువ్వు

ప్రేమ
సంద్రమంతైతే
గుండె
వరదవదా?

అదే
ఆలోచిస్తున్నా!

గోరుముద్దంత
అమ్మ
గోదారంత
ప్రేమ

ఉగాది
పేరంటం
కోకిలలు
ముత్తైదువులు

ఆడబిడ్డ
అడ్డమా?
వడ్డగింజ
ఆయుధమా?

ప్రేమిస్తే
అంతే
ప్రియురాలి
చింతే!

నువ్వు
నేనే
తక్కిందంతా
శూన్యం

నిర్లక్ష్యం
విత్రనాలు
అవినీతి
మహావృక్షాలు

అన్నదాత
పేరన్నా
గంజినీరు
కరువన్నా!

నానోలు

- జ్యోతిర్మయి మళ్ళ

విశ్వాసం
బలం
పరిశ్రమ
ఫలం

కలవకముందు
నువ్వెవరో
కలిసాక
నేనెవరో

ఎండమావి
జీవన యానం
చూస్తూనే
సాగించాలి

ఫలితం
గమ్యం
సాధన
మార్గం

గడిచినవి
అనుభవాలు
మరువనివి
జ్ఞాపకాలు

చూపుకి
చెఱువంత
దక్కేది
దోసిడంతే!

చదవడానికే
జీవితపుటలు
రాయలేము
చదవలేము

ఎదుటనే
అన్నీ
ఎంచుకో
హంసలా!

ఉపవాసంలో వనవాసం

- బడబాగ్నీ శంకరరాజు

అడవిలో వనవాసం చేయడం పాత విషయం
సమాజంలో పంట పొలాల మధ్య
అతివృష్టి, అనావృష్టిల మధ్య ఉపవాసం చేయడం
అంతరిక్ష యుగం యొక్క ప్రథమ లక్షణం
సీత భూమి శోకాన్ని తెలియజేయడానికి
లక్ష్యణుల సంఖ్యకు కొదవలేదు
ఆచరణలో శోక నివారణ కర్తవ్యదారి
కనపడక పోవడమే ఇప్పుడు పెద్దతంటా!
రోహిణీ తాపానికి పగిలిన రోళ్ళు
గుండె తడారిన ఆనవాళ్ళన్నీ
ఒక్కసారిగా నాని, నాని
ఆర్థకారైలో ఉబికిపోతాయి
కావాలి, కావాలి, అన్న నోటిని దాటి

ముక్కు వరకు - నీటి మట్టం పెరిగి
మనిషిని దిష్టి బొమ్మగా బిగుసుకుపోయేట్లు చేస్తుంది
పొదుపు చాలక,
అప్పు తెచ్చిపెట్టిన మదుపు
అదునుకు కురిసి మురిపించి
జలదరింపజేసే జల - గలగలలు
సల్లగ మసిబారిన పొలాల సాక్షిగా
చల్లనితడి స్పర్శతో పంటల్ని మాడ్చేస్తాయి
ఇక మనిషి విగతుడు కావడానికి
కారణమేది? అని తేల్చడానికి
పరిశోధనాత్మక ఆలోచనలు అవసరం లేదు
మానవత్వం హృదయం చాలు
ఆశతో బతికి బయటపడ్డ కౌలు రైతులు
ఆలోచనల సుడిగుండాలో
స్మృతిని కోల్పోకుండా చూడటమే
తక్షణ కర్తవ్యం!

వారం రోజులకే...

- మొలకపల్లి కోటేశ్వరరావు

“ఈయార దాకా ఏం చేస్తున్నావ్ రా ఏబుగా? ఇప్పుడా రావటం? ఉజ్జోగమంటే మరి లెక్కాజమా లేకుండా పోతంది. ఏందిరా మీకూ? ఏయార అవతంది?” సర్పంచ్ రత్తయ్య కోపంగా అన్నాడు అప్పుడే వచ్చిన స్వీపర్ ఏబుతో. ఏబు ఏం మాట్లాడకుండా, ఒకపక్కగా వినయం నటిస్తూ నిలబడ్డాడు మనసులో తిట్టుకుంటూ.

పంచాయతీ ఆఫీస్ ఆవరణలోని కాసుగ చెట్టు క్రింద ప్లాస్టిక్ కుర్చీ వేసుకుని కూర్చుని పేపర్ చూస్తున్నాడు సర్పంచ్. పక్కన ఇంకో రెండు కుర్చీల్లో ఇద్దరు కూర్చుని ఉన్నారు.

“వాడు ఏను రత్తిగాడు ఎటుపోయాడా? ఏకకి వచ్చే పనిలేదంట్రా? ఇట్టయితే లాభం లేదురా! మీరు ఏకకి పని చేస్తారా చేయండి. లేకపోతే మీ దారేదో చూసుకోండి! మా తంటాలు ఏయ్యో పడతాం. ఎందుకొచ్చిన గోల? అసలు ఏందో మాదానంగా చేస్తున్నట్లు ఉందేరా మీకూ?”

ఉదయం ఎనిమిది గంటలవుతోంది.

నిన్నా మొన్నా తన పెళ్ళాం సువార్త పొద్దున్నే కూలికి వెళ్తా వాళ్ళింట్లో బట్టలు ఉతకలేదు. ఆ దెబ్బని ఇప్పుడు తన మీద చూపిస్తున్నాడు గదా సర్పంచ్ గాడు అనుకున్నాడు ఏబు.

“బీకట్టే వచ్చి తెల్లారేసరికి సెంటర్ కాదా, తూరుబ్బజారూ చిమ్మి పోయానండీ!”

“మరి మిగతా బజార్లు నీ తాత ఎప్పుడు వచ్చి చిమ్ముతాడా? ఏ సందులో చిమ్ముకపోయినా, ఏ గొంధిలో ఊడ్చకపోయినా, ఏ బజారు శుభ్రం చేయకపోయినా, ఏ కాలువలో మురుగు తీయకపోయినా ఊళ్ళో జనం నన్ను అంట్రారా! మీకేం, మీ పాటికి మీరు ఉంటారు. ఊళ్ళో జనం చేత నన్ను చివాట్లు తినమంటారూ? తెల్లారేసరికి నాలుగు బజార్లు శుభ్రంగా చిమ్మి ఉండాలి. నిద్ర లేచి వీధిలోనికి వస్తే అద్దం ఉన్నట్లు వీధులు పరిశుభ్రంగా ఉండాలి. వీధులు మురికితో రోతరోతగా ఉంటే ఏమంటారు జనం? ఎదురుగా కాకపోయినా చాటున అయినా బండబూతులు తిడతారు! జనం నోళ్ళని ఏం కట్టేస్తాం? ఎప్పుడెప్పుడా అని కాచుకుని ఉండే ఎగస్పార్టీ ఎదవలకి సందు దొరికిద్ది!”

ఏబు ఏం మాట్లాడకుండా మౌనంగా ఉన్నాడు.

“అరేయ్ ఏబుగా... మా ఇంటి పక్కన నర్సిగోడు, ఇంటి ముందు మెరక తోలి నీళ్ళు పోనీయకుండా చేస్తున్నాడు. వాన్నీళ్ళు పోవటానికి కాలవ తీయమని మొన్న అసంగా చెప్పా! కాలవ తీసా?” సర్పంచ్ కుర్చీలో కూర్చున్న వాళ్ళలో ఒకతను అన్నాడు.

అతను వార్డ్ మెంబర్ గా పోటీచేసి ఓడిపోయాడు. డిపాజిట్ కూడా రాలేదు.

“ఛ.. వీళ్ళు అసలు లాభం లేదు రత్తయ్యా! కళ్ళు నెత్తికి ఎక్కినయ్! మా ఇళ్ళ కాడ బోరింగ్ దగ్గర ఎంత మురుగు పేరుకుని పోయిందో! ఆ కాలువలో మురుగుతీసి ఏ ఐదురోజులు అయిందో! కాలువలో నీళ్ళు పోకుండా వెనక్కి తంతున్నయ్! బోరింగ్ పళ్ళెం నిండా నీళ్ళు నిలిచినయ్!” మరో అతను అన్నాడు.

“ఏరా!” ఏం తెలియనట్లు ఆశ్చర్యంగా, తెచ్చి పెట్టుకున్న కోపంతో ఏబు వైపు చూసాడు సర్పంచ్.

“ఎక్కడండీ?” ఉందేమో ఇద్దరం! అప్పటికీ నిద్రలేచినప్పట్నించీ చేస్తానే ఉంటిమీ..”

“ఏంది రోయ్? ఒక గంట పనిచేస్తే రెండు గంటలు పెత్తనాలు చేస్తారు. పనిచేస్తూ చేస్తానే టీ బొంకుల కాడ గంటల తరబడి కూచుంటారు! ఊడుస్తూ, దోవలో ఎప్పుడు కనపడితే వాడితో ఆలాజన పెట్టుకుంటారు. ఏందో బొగు ఇరగబడి చేసినట్టు మాట్లాడతన్నావో! ఎవరికి తెలియదూ మీ పనులు?” వార్డ్ మెంబర్ గా పోటీపడి ఓడిన అతను అన్నాడు.

అతనితో అనవసరం అని ఏబు మాట్లాడలేదు.

“ఇంతకీ ఏను రత్తిగాడు ఏద్రా?” సర్పంచ్ అడిగాడు

“వాడి మనమరాలికి బాగలేకపోతే ఇంటికాడ వుండాడండీ! కొద్దిగా ఎండబడి వస్తానని చెప్పాడు.”

“ఆ పిల్లకి బాగలేకపోతే వీడు వుండి ఏం చేస్తాడ్రా? వాడి పెళ్ళాం బిడ్డలు లేరేందీ?”

“లేరు. వాడి పెళ్ళాం, కొడుకూ, కోడలూ మైసూరు వచ్చాకు పనులకి పోయారు. రాత్రి నుంచి మనమరాలికి వళ్ళు వెచ్చగా ఉందని, బిళ్ళవేసి, సముదాయిచ్చి వస్తానని చెప్పాడు!”

“ఏదవక పోయాడూ? సర్దే, నువ్వు పోయి ఒక మోపు మేత కోసుకొచ్చి ఇంటికాడ పడేసిరా! పొద్దుట్నించీ బర్రెకాడ పాసదంటూ లేదు. పొద్దున్నే వచ్చి ఒక మోపు కోసుకొచ్చి పడేస్తే నీ పని అయిపోయిద్ది కదరా! రోజూ పారం చెప్పినట్టు చెప్పాలా?”

“సైకిల్ పంచరు పడింది. లేకపోతే పొద్దున్నే తెచ్చి యేద్దును!”

“సైకిల్ లేకపోతే నెత్తిమీద అయినా ఒక మోపు తీసుకొచ్చి పడేయొచ్చుకదరా? ఇంటికి పోయి సుజాతని అడుగు, ఎవురోకరి సైకిలు ఇప్పిచ్చిద్ది! తొందరగా పోయి రా!”

“మరీ... ఎల్లండి నుంచీ మా యూనియన్ వాళ్ళందరిమీ సమ్మె చేస్తన్నామండీ!”

“సమ్మెనా? ఏదవకపోయారా? సమ్మె ఎందుకూ? తిన్నది అరగలా?”

“ తింటానికి ఉంటే కదండీ? నేను ఒక్కడే కాదు, రాష్ట్రం మొత్తం సమ్మెలోనికి దిగుతున్నాం. ఎల్లండి నుంచీ పని చేయం, మా కోర్కెలు తీర్చిందాకా..”

“అబ్బో... చాలా ఉందే! మీరు సమ్మె చేస్తే ఎవరికి ఎక్కువురా? మీ కడుపే మాడిద్ది! చెరువు మీద అలిగితే ఎవరి ముద్డి ఎండిద్దేంది?”

“మీరు ఏమైనా ఆనండి! ఎంత కాలం ఒపిక పట్టమంటారండీ? నేను 29 ఏళ్ళనించీ చేస్తున్నా! ఇంతమట్టుకి నిత్రెం లేదు. ఎప్పటికప్పుడు పర్మినెంటు చేస్తామనీ అంటన్నే, అతీగతీ లేకపోయా! కూలికి పోయిన ఆడది రోజుకి 150 తెచ్చుకుంటుంది! మాకు అంత మాత్రం లేకపోయా!”

“సరే చేయండ్రా! నాదేముంది? నేను ఆగమంటే ఆగుతారా?”

“మీకు చెప్పాలిగా? ఈ ఓ గారికి నోటీసు ఇచ్చాం!”

“ఓరేయ్... మిమ్మల్ని ఎప్పుడు పట్టించుకుంటాడ్రా? మీరు ఉంటే ఎంతా, లేకపోతే ఎంతా? అసలు గవరమెంటు లెక్కలో మీరు ఉజ్జోగన్నలే కాదు! మీరు లేకపోతే గవరమెంటు పనులు ఆగిపోతయ్యేందీ?”

“అంతేలేంది. నేను మేతకి పోయొస్తా?” కదిలాడు ఏబు.

సర్పంచ్ వాళ్ళ ఇంటికి వెళ్ళాడు.

“ఏం నాయనా... తీరింది? నువ్వు మేత తెస్తావని చూస్తున్నా ఈ జామున దిగితివీ! రానోడివి రానని చెబితే నేను పోయి తెచ్చుకునే దాన్నిగా! పో పో... పోయి తొందరగా తీసుకొచ్చిపడేయ మేత” సర్పంచ్ భార్య విసుక్కుంటూ అంది

“నిన్నటిదాకా కూలికి పోయినదానివే! ఇయ్యాల నీకు ఎంత లెవలు పెరిగింది తల్లీ!” మనసులో అనిపించింది ఏబుకి.

“సైకిల్ లేదమ్మా”

“అదిగో, పిల్లోడి సైకిలి! ఆ సైకిలి ఏసుకుని తొందరగా తీసుకరా!” అంది ఆమె అధికార హోదాలోనూ, గర్వంతోనూ, నిర్లక్ష్యంగానూ, చాలా తేలిక భావంతోనూ.

కొడవలీ, తాళ్ళూ తీసుకుని కదిలాడు ఏబు.

సర్పంచ్ పదవిని బీసీలకి రిజర్వ్ చేయడంలో నారాయణ అండతో రత్తయ్య సర్పంచ్ గా ఎన్నికయ్యాడు. నారాయణకి ఈయన గట్టి అనుచరుడు. మంచి విశ్వాసపాత్రుడు. నమ్మిన బంటు. అందుకే నారాయణ తన బంటుని సర్పంచ్ గా నిలబెట్టి సునాయాసంగా గెలిపించుకున్నాడు. నారాయణ వాళ్ళ నాయన రామయ్య, ఆయనకి 80 ఏకరాలు పొలం. అంతా నల్లరేగడి నేల! రాజనాలు పండే రత్నాల్లాంటి భూమి. అంత రైతు ఊళ్ళోనే కాదు, చుట్టూ ప్రక్కల

ఊళ్ళలో కూడా లేడు.

రామయ్య సర్పంచ్ గా 16 ఏళ్ళ పాటు ఎదురు లేకుండా పాలించాడు. అప్పుడు ఈ రిజర్వేషన్లు లేవు. ఆయన ఏబుని పంచాయితీలో స్వీపర్ గా పెట్టాడు.

“రేయ్ ఏబుగా... పొలం పన్ను ఒక రోజు ఉంటే వారం రోజులు ఉంటం లేదాయ! మీ అన్నదమ్ములు అందరూ మన పనుల్లోనే ఉంటండే! నువ్వు పంచాయితీలో స్వీపర్ గా చేర్రా! ఒకటి రెండేళ్ళలో పర్మినెంటు చేస్తారు. గవర్నమెంటు నౌకరీ! రేపు ముసలితనంలో పించం డబ్బులు కూడా వస్తాయి! చీకు చింతా ఉండదు. నీ జీవితం సుకంగా ఎల్లబారిపోయిద్ది!” అన్నాడు.

‘మీ ఇష్టం కాపా! మీరు ఏ పని చేయమంటే ఆ పనిచేస్తా! మీరు బావిలో దూకమంటే దూకుతా, చెర్లో దూకమంటే దూకుతా! మా ముత్తాతల ముత్తాతల కాలం నింటి మిమ్మల్ని నమ్మకుని బతుకుతున్నోళ్ళం! అరమోభారమో అంతా మీదే!” అన్నాడు తను.

బదుగురు అన్నదమ్ముల్లో తను నాలుగోవాడు. నిద్రలేస్తే తమ ఇంట్లో వాళ్ళంతా వాళ్ళ పనిలోనే!

పెద్ద కమతం!

బదారు కాళ్ళ ఎద్దులూ, ఆవులూ, బరిగొడ్లు, గొర్రెల మందా, పొలంలో పనీ!

ఆయన మాట మీదనే తను పొలం పనినించి కొంత బయటపడి, పంచాయతీలో స్వీపర్ గా చేరింది. చేరి ఇప్పటికి ఇది 29వ ఏడు.

అప్పుడు నెల జీతం 120 రూపాయలు. ఏ రోజు అయినా నాగా పడితే జీతంలో 4 రూపాయల కోతపడేది!

అప్పుడు నెల జీతం 120 అయితే, ఇప్పుడు రోజుకు 120. నెల జీతం 36 వందలు. ఇప్పుడు ఏ రోజైనా నాగా పడితే 120 కోత! ఇంతవరకు పర్మినెంటు చేయలేదు.

తను స్వీపర్ గా చేరిన తరువాత 8 మంది సర్పంచులు మారారు. ఇక ఇటలూ, గుమాస్తాలు లెక్కలేదు. సర్పంచుల నించి గుమాస్తాల వరకూ అందరూ లంచాలు తిన్నవాళ్ళే! తన ఇన్నేళ్ళ అనుభవంలో నీతిగా పనిచేసినవాడు ఒక్కడు తగలేదు.

ఈ 8 మంది సర్పంచులూ ఒక్కొక్కరు 2 లక్షల నుంచి 14 లక్షల వరకూ పంచాయతీ సొమ్ము కాజేసారు. వాళ్ళ స్థాయిని బట్టి, అవకాశాన్ని బట్టి, పదవి కాలాన్ని బట్టి కొందరు తక్కువ తింటే కొందరు వీలైనంత ఎక్కువ నొక్కారు. తనని స్వీపర్ గా పెట్టిన రామయ్య ఒక్కడే పంచాయతీ సొమ్ము తాకలేదు.

ఆయనకి కోరినంత ఆస్తి ఉంది. పదవి కోసం, హోదా కోసం, దర్పం కోసం, గౌరవం కోసమే ఆయన సర్పంచ్ గా చేసాడు.

పదవిలో ఉండగానే రామయ్య అకాలంగా పోవటంతో ఆయన కొడుకు నారాయణ సర్పంచ్ గా ఎన్నికయ్యాడు.

నారాయణ సర్పంచ్ గా ఎన్నికైన ఏడాదికే అసెంబ్లీ ఎన్నికలు వచ్చాయి.

తన పలుకుబడినీ, తండ్రి పలుకుబడినీ, ఆస్తి పలుకుబడినీ, లంచాల పలుకుబడినీ ఉపయోగించి నారాయణ పార్టీ నీటు తెచ్చుకున్నాడు. గెలిచాడు, ఎమ్మెల్యే అయ్యాడు.

తమ ఇంటి ఆసామీ ఎమ్మెల్యే కావడం అంటే ఇంట్లో మనిషే ఎమ్మెల్యే అయినట్లుగా తమ ఇంట్లోపాదీ ఆనందంతో ఓలలాడింది.

ఇక తన ఉద్యోగం పర్మినెంటు అయినట్లుగానే ఇంట్లో అందరూ అనుకున్నారు.

ఆయన ఎమ్మెల్యే అయినా కాపురం ఇక్కడే! పెద్ద కాపురం! తనకి పంచాయతీలో ఉజ్జోగమే కానీ, పంచాయతీలో కంటే వాళ్ళింట్లోనే ఎక్కువ పనిచేసాడు. తనూ, తన పెళ్ళాం ఇద్దరూ వాళ్ళింట్లో చిన్న పనీ, పెద్దపనీ, పొలం పనీ రేయింబొగుళ్ళూ చేసారు. ఎవరైనా ఆయన నిలబెడితేనే సర్పంచ్! ఏ సర్పంచ్ అయినా నిద్రలేచి ఆయన దర్బనం చేసుకోవాల్సిందే! ఆయన చెప్పినట్లు చేయాల్సిందే! ఊరిమీదే కాదు, సర్పంచ్ మీద కూడా పెత్తనం ఆయనదే!

తను ఎప్పుడైనా వాళ్ళింట్లో పని చేయడానికి ఏ మాలినా, ముందు అక్కడ పనిచేసే తరువాత పంచాయతీ ఆఫీస్ కి రమ్మనేవాడు ఏ సర్పంచ్ అయినా!

చాలా ఇష్టంగా, భయభక్తులతో తను వాళ్ళింట్లో పనిచేసేవాడు. ఎమ్మెల్యే హోదాతో తన ఉజ్జోగాన్ని పర్మినెంటు చేస్తాడనే ఆశతో.

కానీ తన ఆశ నిరాశగానే మిగిలిపోయింది. రామయ్య మనిషి ఎంత మంచివాడో, కొడుకు అందుకు పూర్తి విరుద్ధం.

అంతా మాయే! అంతా కపటమే! అంతా వంచనే! అంతా నటనే! అంతా రాజకీయమే! అంతా మోసమే! రాజకీయ నేత కదా.. నమ్మినవాడ్ని గొంతు కోయడమే!

ఆయన రాజధానికి వెళ్ళేటప్పుడు తన కారు దగ్గరకి వెళ్ళి చేతులు నలుపుకుంటూ, దీనంగా తెచ్చి పెట్టుకున్న నవ్వు ముఖంతో అడిగేవాడు.

“ఈసారి నీకు తీపి కబురేరా!” అయిపోయినట్లే చెప్పేవాడు కానీ, తన పని మాత్రం అయిపోలేదు.

తీపి కబురు కాదు, ఎప్పుడూ చేదు కబురే! తను ఆయన చెప్పలు తుడిచాడు. కాళ్ళకి చెప్పలు తొడిగాడు.

వళ్ళు బరువు మనిషి! కొవ్వు! వానాకాలంలో ఊళ్ళోకి వెళ్ళి బురద కాళ్ళతో వస్తే తను ఆయన కాళ్ళు కడిగాడు! వంగటానికి కూడా మనిషికి వొళ్ళు రాదు!

ఇన్ని చేసినా తన ఉజ్జోగం పర్మినెంటు కాలేదు. తరువాత ఎన్నికల్లో ఎందుకో కానీ, సీట్ రాలేదు.

ముసలివాళ్ళు కూడా పోవటంతో కాపురం ఇక్కడ నించి గుంటూరుకు మార్చాడు.

ఆయన గుంటూరులో ఉన్నా ఊళ్ళో పెత్తనం ఆయనదే! ఆయన చెప్పినవాడు సర్పంచ్ కావాల్సిందే! ఆ సర్పంచ్ ఆయన గుప్పిట్లో ఉండాల్సిందే!

ఎంఎల్ఎ అండ ఉన్న తనకే కాకపోతే, ఇక ఈ రాష్ట్రంలో ఏ పంచాయతీ స్వీపర్ ఉజ్జోగం పర్మినెంటు అవుతుంది? పంచాయతీ స్వీపర్లు అందరిదీ వెట్టిబతుకూ, బానిసబతుకూ, నిక్కష్టపు బతుకే!

“ఏరోయ్ పంచాయతీ ఆఫీసర్... ఎక్కడికో బయల్దేరావూ?” డొంక పక్కన అడవి తుమ్మ చెట్టు కట్టెలు కొట్టుకుంటూ దానియేలు పలకరించాడు.

దానియేల్ని చూస్తూనే బ్రేకులు వేసి, సైకిల్ ఆపి దిగి అన్నాడు. “మేతకు పోతున్నారా?”

“మేత ఎవరికీ?”

“ఇంకెవరికీ? ప్రెసిడెంటు గాడికి! నారాయణ పుణ్యమా అని సర్పంచ్ అయ్యాడు. ఏం పెత్తనం చేస్తున్నాడ్రా? కుక్కని తీసకపోయి సింహాసనం మీద కూర్చో పెట్టినట్టే!”

“అధికార మదంరా అది! ఎవరైనా అంటే! అధికారం చేతిలో ఉంటే కళ్ళు నెత్తికి ఎక్కుతయ్యి! జనం మీదా, కింది స్థాయి ఉజ్జోగుల మీదా పెత్తనం చలాయిస్తారు!” అన్నాడు దానియేలు.

దానియేలుకి చాలా విషయాలు తెలుసు. ఇద్దరూ మంచి సావాసగాళ్ళు.

ఏబూ, దానియేలు ఇద్దరూ కొద్ది రోజుల తేడాతో ఒకేసారి పంచాయతీలో స్వీపర్లుగా చేరారు. దానియేలు రెండేళ్ళు పనిచేసాడు. అప్పుడు రోజు కూలి 4 రూపాయలు! రెండేళ్ళకీ రూపాయి కూడా జీతం పెంచలేదు.

“ఛఛ... ఇదేం పనీ, ఇదేం ఉజ్జోగంరా? పాకీ పనీ, పాకీ బతుకు! పోనీ, జీతమైనా బాగా ఇస్తున్నారా అంటే అదీ లేకపోయా! బయట కూలికి పోయినోడు రోజుకి ఏడెనిమిది రూపాయలు తెచ్చుకుంటున్నాడు! ఇంతకంటే దరిద్రపు ఉజ్జోగం ఇంకేం ఉండిద్దిరా?”

సర్పంచీ, వార్డుమెంబర్లు, ఇబో, గుమాస్తా, బిల్కలెక్కరా, ఊళ్ళో జనమూ అందరూ పెత్తనాలు చేసేవాళ్ళే! అందరికీ సంజాయిషీలు చెప్పుకోవాల్సిందే! ఛ... ఈ ఉజ్జోగం చేసేకంటే అడకృతింటం మంచిది!” అని అసంతృప్తితోనూ, చీదరపడుతూనే ఉద్యోగాన్ని మానుకున్నాడు.

ఈ పని మానుకుని, కూలీనాలీ చేసుకుంటూ, కట్టెలు కొట్టుకుంటూ బాగా బతుకుతున్నాడు. ఇద్దరు బిడ్డలకి పెళ్ళిళ్ళు చేసాడు. ఇందిరమ్మ ఇల్లు కట్టుకున్నాడు.

దానియేలుతోనే కాదు, తమ పల్లెలో చాలామందితో పోల్చుకుంటే తన బతుకు హీనాతిహీనం! ఉంటానికి సరైన కొంప కూడా లేదు. చిన్న పూరి గుడిసె! అంతే!

ఇందిరమ్మ ఇల్లు కట్టుకోవాలన్నా తనకి శక్తి లేదు. మొదట్నుంచీ ఈ ఉజ్జోగాన్ని నమ్ముకున్నాడు. తనకి 50 ఏళ్ళు, 29 ఏళ్ళనించీ ఇదే పని. అలవాటు పడిపోయింది ప్రాణం! ఇంకో పని దేనికీ బాధ్యుడు కాలేకపోయాడతను! ఎప్పటికైనా పర్మినెంటు చేయకపోతారా, జీతం పెంచకపోతారా, పింఛన్ రాకపోతుందా అనే ఆశతోనే ఇంతకాలం నెట్టుకొచ్చాడు.

ఈ ఉద్యోగాన్ని వదిలి పారేయమని దానియేలు మొదట్నుంచీ గొడవ! వీడిమాట విన్నా బాగుండేదేమో!

“కట్టెలు కొడతారోజుకి 3, 4 వందలకి తగ్గకుండా సంపాదించుకుంటున్నారా! ఏదీ పనిచేయలేదు అని నన్ను అడిగేవాడు లేదు. ఏ రోజైనా చేయలేకపోతే ఇంటి దగ్గరే కూచుంటా! ఒకరికి తలవంచాల్సిన పనిలేదు. ఎందుకూరా, నీకు ఆ దిక్కుమాలిన ఉజ్జోగం?”

“ఏదో ఇట్టే ఎల్లబారి పోనీయిరా!”

“అది కాదోరే! అన్ని కులాల్లో బీదోళ్ళు ఉన్నారు. కూటికి గతిలేనోళ్ళు ఉన్నారు. కూలి చేసుకునే వాళ్ళున్నారు. ఈ లేకీ పని మన కులంలో తప్ప ఇంకే కులంలో లేదురా! మనమూ లేకపోతే యానాదులు! రోడ్లు వూడవడం, మురుక్కాలవలు బాగుచేయడం, పేదా పెంటా ఎత్తడం ఇవన్నీ దేశంలో ఏ కమ్మోడో, రెడ్డోడో, బేపనోడో చేయొచ్చుగా! ఎంత పేదవాడైనా కూటికి గతిలేకపోయినా ఆ పని వాళ్ళు ఎవరూ చేయరు. మనమే చేయాల్సి కనీసం మాలోళ్ళు కూడా ఎవరూ ఈ వృత్తిలో నాకు తగల్గా! ఎంత సిగ్గుమాలిన జాతిరా మనదీ” బాధతో అన్నాడు దానియేలు.

“సరే పోనీయిరా! మనం మంచి పనే చేస్తున్నాం కానీ, దొంగతనమో, దోపిడీయో చేయడం లేదుగా!”

“ఎంతకాలంరా ఇట్టే? మిమ్మల్ని పర్మినెంటు చేయరూ, చావరూ! బతికినంత కాలం ఇట్టే వాడుకుంటారు!”

“ఈసారి గట్టిగా చేస్తారా! ఎల్లండి నించీ సమ్మె చేస్తున్నాం. గవర్నమెంటు దిగి రావాలి!”

“అబ్బో.. మిమ్మల్ని చూసి గవరమెంటు తెగ బెదిరిపోయింది, ఇంతమాత్రపు ఆఫీసర్లు లేరని! పిచ్చి ఎదవా.... మీరు ఉంటే ఎంతా, ఊడితే ఎంతా? గవరమెంటు లెక్కలో మీరు కోనేకిస్తాగాళ్ళు!”

“సరే చూద్దాం! సాధించారు అని నువ్వే అంటావు చూడు! సరే వస్తారా!”

ఏబు సైకిల్ మీద వెళ్ళిపోయాడు.

మేత కోసుకుని, సర్పంచ్ వాళ్ళు ఇంటికి తీసుకుపోయి గేదెలకి వేసాడు.

అనుకున్నట్లుగానే ఏబూ, ఏసురత్నమే కాదు - రాష్ట్రం అంతా పంచాయితీ పనివాళ్ళు సమ్మె మొదలు పెట్టారు. “విద్వారంలో విద్వారం” స్వీపర్లు కూడా సమ్మె అంట ఆహా..” అని చాలామంది చదువుకున్న వాళ్ళు, చదువు లేనివాళ్ళు ఎగతాళిగా అన్నారు. వాళ్ళకి హాస్యంగా ఉంది.

చాలా ఊళ్ళలానే ఆ వూళ్ళో కూడా ఇరుకు ఇళ్ళూ, ఇరుకు రోడ్లూ! ఒక చిన్న ఇంట్లోనే పదిమంది కూడా ఉండే పరిస్థితి! ఊళ్ళో మూడువంతుల మందికి మరుగుదొడ్లు లేవు. 40, 50 గ్రాముల బంగారం అయితే చాలామందికి ఉంటుంది కానీ, 40, 50 వందలు పెట్టి చిన్న మరుగుదొడ్డి కట్టుకుందామనే ఆలోచన ఉండదు. కొంతమందికి కట్టుకుందామన్నా స్థలం ఉండదు.

పిల్లలూ, ముసలివాళ్ళూ రోడ్ల మీదనే! ఇళ్ళముందే! అర్ధరాత్రిళ్ళూ, అపరాత్రిళ్ళూ అయితే ఆడవాళ్ళు కూడా రోడ్లమీదనే! మరో గత్యంతరం లేదు! వాన ముసురు అయితే చెప్పే పనిలేదు.

మురుగు నీరు పోయే కాలువలు లేవు. ఉన్నా తక్కువ! కొంతమంది గేదెల్ని రోడ్లమీదనే కట్టేస్తారు. నయ్యదిబ్బల్ని రోడ్ల అంచుల మీదనే పోస్తారు. ఈ వూరు ఒకటే కాదు. అన్ని గ్రామాల సాగనూ, సౌందర్యం ఇదే!

మూడు నాలుగు రోజులకే ఊళ్ళో వాసన మొదలైంది.

ఎక్కడి మురుగు అక్కడే, ఎక్కడి చెత్త అక్కడే, ఎక్కడి కసుపు అక్కడే!

వారం రోజులకి ముక్కులు పగిలిపోయే కంపు! ఈగలూ, దోమలూ, చీమలూ, కీటకాలూ

విజృంభించాయి. మురుగు మీద ఫిన్ యిల్, సున్నమూ, బ్లీచింగ్ లాంటివి కూడా వేసేవాళ్ళు లేకుండా పోయారు.

స్వీపర్ల సమ్మెని ఎగతాళి చేసినవాళ్ళే సర్పంచ్ నీ, గవర్నమెంటునీ బండబూతులు తిట్టడం మొదలుపెట్టారు.

ఊళ్ళో చాలామందికి జ్వరాలు మొదలయ్యాయి. మలేరియా, ఫైలేరియా, డయేరియా... చలిచీమలు ఏం చేస్తాయని విగ్రహిగన ఆరు అడుగుల కోడెతాచు కూడా భయంతో వణికిపోయింది. ప్రభుత్వం కదిలింది. స్వీపర్ల మీదా, రోగాల బారిన పడిన ప్రజల మీదా, పారిశుధ్యం మీదా ప్రేమతో కాదు!

ఓట్లమీద ప్రేమ, అధికారం మీద ప్రేమ! ప్రజల్లో వ్యతిరేకత ఇంకా పెరిగి తమని అధికారానికి దూరంగా తన్ని తగలేస్తారని భయం! స్వీపర్ల డిమాండ్లలో చిన్న చిన్న వాటిని కొన్ని పరిష్కరించి, మిగతా సమస్యల పరిష్కారం కోసం ఒక కమిటీని వేసింది. ఆ కమిటీకి కాలనిర్ణయం కూడా చేసింది. ఇదంతా కాలయాపనకే!

ఏబూ, ఏసురత్నమూ సమ్మె విరమించి, నిలువు చీపుర్లు అందుకున్నారు.

రెండు రోజులకే ఊరంతా అద్దం అయింది!

అయితే వాళ్ళ జీవితాలూ, వాళ్ళ సమస్యలూ, వాళ్ళ బతుకులూ మాత్రం యధాతథం!

సెల్ : 8593256478

అరుదైన

ప్రపంచ కవి గురజాడ

- రామత్రిధ

‘దేశభక్తి’ అనే ప్రాతిపదికకు గల పరిమితుల్ని అర్థం చేసుకున్న వారిలో గురజాడ, శ్రీశ్రీ, చలం వంటి పరిణత తెలుగు సాహిత్యకారులు వుండటం మనకు నిత్య మార్గ నిర్దేశకం. కొంతవరకూ ‘జాతి గౌరవం’ (National Pride) అనేది మంచిదే అయినా, ఒక మోతాదు తర్వాత చెడుకు దారి తీస్తుందన్న స్పృహ గలవారు, పరిమితత్వంలో జాతీయ గీతాలు సాధించే ప్రయోజనాన్నీ, శ్రుతి మించితే నష్టదాయకం అయ్యే అనివార్య ప్రమాదాల్నీ ఎరిగే మాట్లాడుతారు.

జాతులకు జాతీయ గీతాలిచ్చిన మహాకవులుంటారు. కానీ ప్రపంచానికే ఐక్యతా రాగ బంధురమైన మానవ జాతీయ గీతాన్నివ్వగల వారు అరుదు. అటువంటి అరుదైన ప్రపంచ కవి గురజాడ. అసమాన నిగ్రహంతో రచనలు చేసిన, బాధ్యతాయుత కళాకారుడు గురజాడ. నవంబర్, 2010లో విశాఖపట్నంలో ఒకటి రెండు రోజులు మాన్య విశ్రులు మండలి బుద్ధప్రసాద్ గడపాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. అప్పటికే ‘జనగణమన’ శతవత్సరోత్సవ వేడుకలకై విశాఖలో లోగో ఆవిష్కరించాము. ‘జనగణమన’ అంతర్జాతీయ ఉత్సవ సంఘం అధ్యక్షులుగా మండలి బుద్ధప్రసాద్ వ్యవహరించాలని కోరడమూ జరిగింది.

ఈ నేపథ్యంలో వారితో కొంత ప్రస్తావన జరిగినప్పుడు ‘జనగణమన’ గొప్పదనాన్ని ప్రస్తావిస్తూనే, కొంత విమర్శనాత్మకంగా చూస్తే ‘దేశభక్తి’ గీతం ఇంకా మెరుగైనదనీ, దేశాల ఎల్లలు దాటిపోయి ప్రపంచంలో ఏ దేశంలోనైనా ఆ ప్రజలు పాడుకోగలిగిన ప్రపంచ అన్వయం గల రచనగా బుద్ధప్రసాద్ పేర్కొన్నారు, ఇంకా వారు ప్రస్తావించిన అనేక సాహిత్యాంశాలు వారి అధ్యయనశీలతను, విస్తృతినీ తెలియపర్చాయి. ‘దేశభక్తి’ గీతం అన్ని భారతీయ భాషానువాద రూపంగా ప్రచురిస్తే మన గురజాడ విశ్వదృష్టి, దేశ ప్రజలెల్లరికీ తెలిసే మహాదవకాశం లభిస్తుందని వారు ఆశాభావం వ్యక్తం చేశారు.

నిజానికి గురజాడ ‘దేశభక్తి’ గీతం 1910లో రాసారు. డిసెంబర్, 1911లో కానీ టాగూర్ రచన ‘జనగణమన’ వెలువడలేదు. 1950 నుంచి మన జాతీయగీతంగా మన్ననలు పొందుతూ 2011-12 శతవత్సరోత్సవ సందర్భం జనగణమనకు చెందినదైనా 1910లో రాయబడిన గురజాడ గీతం ‘దేశభక్తి’ కూడా సూరేశ్వ మైలురాయి దాటి నిలబడిన గీతమే. ఈ గీతానికి మనం దేశభాషల్లో తగు ప్రచారం కల్పించలేకపోయామని మందలి వారన్నది మాత్రం చేదు నిజం.

‘దేశభక్తి’ అనే ప్రాతిపదికకు గల పరిమితుల్ని అర్థం చేసుకున్న వారిలో గురజాడ, శ్రీశ్రీ, చలం వంటి పరిణత తెలుగు

సాహిత్యకారులు వుండటం మనకు నిత్య మార్గ నిర్దేశకం. కొంతవరకూ ‘జాతి గౌరవం’ (National Pride) అనేది మంచిదే అయినా, ఒక మోతాదు తర్వాత చెడుకు దారి తీస్తుందన్న స్పృహ గలవారు, పరిమితత్వంలో జాతీయ గీతాలు సాధించే ప్రయోజనాన్నీ, శ్రుతి మించితే నష్టదాయకం అయ్యే అనివార్య ప్రమాదాల్నీ ఎరిగే మాట్లాడుతారు.

అంతర్జాతీయ చైతన్యం గల వామపక్షవాదులు గానీ, వారి తదుపరి తరాల వారు గానీ, ప్రపంచమే కొలబద్ధగా పరిణామ విశ్లేషణ, కళాత్మక సృష్టిని అంచనా వేయడం చేసేవారు. దీనికి మరీ దూరం పోకుండా, ‘గురజాడ కవితలు’ సంకలనానికి / సంపుటానికి ‘సవ కవితా పిత’ అంటూ పీఠిక రాసిన (1995లో) నెట్టి ఈశ్వరరావు ఇలా అన్నారు.

“నా దేశం, నా భాష, నా మతం, నా కులం” అన్న భావాలు చాలా సంకుచితమైనవి. గురజాడది వసుధైక కుటుంబ భావన. ఆయన రాసిన ‘దేశభక్తి’లో అది స్పష్టంగా వ్యక్తమయింది. దేశమన్నది ఒక మహోష్ణం. అవి పుట్టింది, దేశంలో అభిమానాలు పుట్టించాలి.

రాయప్రోలు, విశ్వనాథ పద్యాల తీరు వేరు. ఇటువంటివే “జనగణమన అధినాయక జయహే”, “పందేమాతరం సుజలాం సుఫలాం మలయజ శీతలాం”, “మా తెలుగు తల్లికి మల్లెపూదండ” , “చెయ్యెత్తి కై కొట్టు తెలుగోడా, గతమెంతో ఘనకీర్తి కలవోడా”, “సారేఁ జహోసే అచ్చా హిందూ సితా హమారా” ఇటువంటివన్నీ జాతీయ దురహంకారాన్ని రెచ్చగొట్టే అహంభావ గీతాలు.

పరిమితిలో ప్రయోజనాన్ని ఇచ్చే ఈ గీతాలు జాతి ఆధిక్య భావనకు దారితీస్తే, రెండో ప్రపంచ యుద్ధకాలపు జర్మన్ ప్రజల ఉద్వేగస్థితిలా ప్రపంచవ్యాప్త విపత్తర పరిణామాలకు దారితీస్తుందనేది ఉదారభావ వాద మేధావుల అభ్యంతరాలకు ఆదిమూలం. నిజానికి ఏ జాతీయ చైతన్యం అయినా పిండరూపంలో వున్న ఫాసిజమే. దానిని మంది ప్రయోజనకారిగా మార్చుకోగలగడం లోనే, దాని పుట్టుక నాటి ప్రాతిపదికను విశాలం చేయడంలోనే సమాజ హితుల దీక్షా దక్షతలున్నాయి.

కవిత

విరుగుడు మందు పోద్దాం

- జనజ్వాల

సెల్ : 9949163770

మనసు తిరగని చోటు అంటూ ఒక్కటి వుంటే
అక్కడ విసిరేయండి.
కాకులు, గద్దలు, మృగం కూడా వెలివేసిన తరువాత
ఈ మాట అంటున్నాను -
స్వర్గ లేని ముద్ద, మనిషి ముఖంగా చూడలేను
రాత్రి వచ్చిన కల ఇంకా బ్రతికి వుంది
కలలో చచ్చినోడు నిజంగా బ్రతికిండు
స్వర్గలేక ఒక ముద్దగా, ఒకరి గేట్ ముందు
కుక్క ముఖంతో గొలుసు తగిలించుకొని బ్రతికిండు-
నేను చెప్పితే వినే లోకం ఒకటి వుంది
విసిరేయండి..., మాంసముద్దలు కావు-
నిప్పుల మీద మానస సరాలన్నీ ఆరేయండి
తలలో మంచు ముక్కల్ని కలుపుకొని
కళ్ళను వంటికి తగిలించుకొని..
నడకకు నడక నేర్పండి

చేతుల్లో మట్టిని పట్టుకొని, ఒక మల్లె చెట్టును నాటుకోండి
ఒక పావురమో... ఒక చిలకో.. అవసరమనిపిస్తే
గుంపులు గుంపులుగా పక్షులు
మల్లె చెట్టు మీద వాలుతాయి
ఎందుకైనా మంచిది... వాటికి, మట్టికి, మీకు
రక్షణగా ఒక తుపాకి చెట్టు తీగల మధ్య దాచుకోండి-
వాడు వున్నాడు చూడు, గొలుసు తగిలించుకొని బ్రతికినోడు
వాడి శరీరమంతా పుట్టల పుండ్లు కాకముందు
లోపల బయటా ఎక్కడ పడితే అక్కడా
మరుగుదొడ్డి కాకముందు
సమూహంగా గాలిలో తేమ కాకముందు
విసిరేయండి...
రక్త స్వర్గ చలనంతో తగిలేయండి-

ఇప్పుడు ఒక మంచి పట్టుచీర కట్టించి జాబిలితో
వెన్నెల నదిని త్రోవ్వించుకుందాం
అట పాటతో ఒక ఆకాశాన్ని కప్పుకుందాం
ప్రేమ మనుసులుగా, మనం పక్షులుగా
ఒక సంకేతానికి సప్నడి చేద్దాం
ఒక విధ్వంసానికి విరుగుడు మందు పోద్దాం
స్వర్గల తేనె చినుకుల ఉద్యమంతో.....

‘దేశ చరిత్రలు’ గీతం దేశాలను కాక ప్రపంచపు గతినే ప్రశ్నిస్తున్న వైనంలో “ఏ దేశ చరిత్ర చూసినా ఏమున్నది గర్వకారణం?” అని ఎప్పటికీ ఒక దేశాధిపత్య భావనకు కట్టుబడివున్న రచయిత అనలేడు. దేశాలు ఏం చేస్తే బాగుపడతాయో గురజాడ దేశభక్తి గీతం తేటతెల్లం చేస్తే ఏం చేసి దేశాలు, వర్తమాన విషాదాల్ని కొని తెచ్చుకున్నాయో ‘శ్రీశ్రీ’ రచన ‘దేశచరిత్రలు’ ప్రకటిస్తుంది. మానవాళిని ముందుకు తీసుకువెళ్ళే అంశాలుగా శ్రీశ్రీ, శిల్పం, సాహిత్యం, శాస్త్రం, గాంధర్వం. ఇది మాత్రమే కొత్త వెలుగులకు ప్రస్థాన దర్శనం చేయించగలవనీ, వీటిలోనే స్వప్నాలు, వీటివల్లే మానవాళికి దిగ్విజయాలు అని తన ఇరవై ఎనిమిదేళ్ళ వయస్సులోనే శ్రీశ్రీ ఆశించడం ఆయన చింతనా వైశాల్యానికి గుర్తు.

దీన్ని మరికొంచెం ముందుకు పొడిగించి చలం “జీవితంలోనూ, సాహిత్యంలోనూ Economy of Words and Thoughts లేకపోవడం దేశభక్తి కన్నా హీనమైన పాపం” అన్నారు. చాలామందికి పరిమితంగా ప్రయోజనకారి, అపరిమితంలో మహా ప్రమాదకారి అయిన ‘దేశభక్తి’నే ఒక హీనమైన పాపంగా పరిగణిస్తూ,

ఇంతకన్నా మహాపాపం జీవితంలోనూ, సాహిత్యంలోనూ ‘మాటల మరియు ఆలోచనల పొదుపైన వినిమయం’ లేకపోవడం అని కొంచెం చుట్టు తిప్పి చెప్పారు అన్నది అర్థం అవదు. ‘దేశభక్తి’ పాపమా అని ఆందోళన చెందిపోతుంటారు.

‘దేశభక్తి’ గీతం జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే, అది దేశ కాల నిర్దిష్టం కాని రచనగా తెలుస్తుంది. తెలుగులో వుంది కనుక తెలుగు కవి రాశాడని చెప్పగలం. ఇంకో తెలుగుతనం కూడా గీతపు పలుకుబడిలో వుంది. అది ‘పోయ్’ అని గురజాడ వాడిన పలకరింపు. ఇది అనువాదానికి లొంగేది కాదు. ఈ తెలుగు నుడికారం ఇతర భాషల్లోకి వెళ్ళడం అసాధ్యం. ఇలా Universal Application గల ISO-9002 నాణ్యతా ప్రమాణాల గీతంగా ప్రపంచంలో ఏ దేశానికయినా అన్వయమైపోయే గీతం ‘దేశభక్తి’. దీన్ని తీర్చిదిద్దిన గురజాడ చాలా అభివ్యక్తి నిగ్రహం గల కళాకారుడు.

నూతన మానవ ఇతిహాసం సాకారం చేసుకోవాల్సిన కొన్ని లక్ష్యాలు, ఆశయ ప్రకటన గురజాడ ‘దేశభక్తి’ గీతం. మనం ఆ లక్ష్యాలకు ఎంత దూరంలో/ చేరువలో వున్నామన్నది ఇప్పుడు శతవత్సర పూర్తికాలపు తక్షణ సమీక్షావసరం.

సెల్ : 9849200385

రాష్ట్ర గొంగళి - కేంద్ర కంబళి

- తెలకపల్లి రవి

రాష్ట్రంలో వ్యవసాయ సంక్షోభం, అణగారిన వర్గాలపై దాడులు, ప్రైవేటీకరణ ముప్పు కొనసాగుతున్నాయి. దేశవ్యాపితంగా అవినీతి, అధిక ధరలు, దారిద్ర్యరేఖతో చెలగాటం, మత శక్తులు కొత్త విన్యాసాలు, కాశ్మీర్ వంటి దీర్ఘకాలిక సమస్యలు ఎన్నో వున్నాయి. అంతర్జాతీయ ఆర్థిక సంక్షోభం ప్రభావం, అమెరికా ఆధిపత్య వ్యూహాల తాకిడి వంటివి నష్టం చేస్తున్నాయి. తెలుగు ప్రజలు మాత్రం వీటిని గురించి కనీసంగా ఆలోచించే అవకాశం లేకుండా ప్రాంతాల వారీ వివాదాలలోనే తలమునకలయ్యే పరిస్థితి ఎప్పుడు మారుతుందో చూడాల్సిందే.

ఎక్కడున్నావే గొంగళి అంటే వేసిన కాడున్నానే కంబళి అన్న పాత సామెతను కేంద్ర ప్రభుత్వం తెలుగు ప్రజల కోసం గోడ మీద రాసి పెట్టి కూచున్నది. అయినా అనుదినం ఏదో జరిగిపోతుందనీ, జరగబోతుందనీ భ్రమ పెట్టేందుకు నానా పాచికలు ప్రయోగిస్తున్నది. తాడూ బొంగరం లేని కథనాలు ఉత్పత్తి ఊహాగానాలలో ముంచి తేల్చడం రివాజుగా మారింది. తర్వాత ఇదంతా మీడియా కల్పన అని చప్పరించడం షరా మామూలే. ప్రత్యేక తెలంగాణా కోసం సకలజనుల సమ్మెకు నాయకత్వం వహిస్తున్న జెఎసి, టిఆర్ఎస్ ల వారు కూడా ఒకటి రెండు రోజులలోనే ఏదో తేలిపోతుందన్నట్లు మాట్లాడుతుంటారు. సమ్మెదారుల స్థైర్యం నిలవడానికి అలా చెప్పడంలో తప్పులేదని సమర్థించుకుంటారు. కోరిందీ వైద్యుడు ఇచ్చిందీ ఒకటేన్నట్లు ఢిల్లీ ఉపాయం తుచ తప్పకుండా నెరవేరడానికి ఇవన్నీ కారణ మవుతుంటాయి.

దసరా పండుగ రోజున గవర్నర్ కు ప్రధాని పిలుపు. తర్వాత ముఖ్యమంత్రి, పిసిసి ప్రస్తుత, మాజీ అధ్యక్షులు, కేంద్ర మంత్రివర్యులు తదితరులందరితో సంప్రదింపుల ప్రక్రియ లేదా ప్రహసనం పెద్ద ఎత్తున జరిగింది. రాష్ట్రపతి పాలన నుంచి రాష్ట్ర విభజన వరకూ రకరకాల ఊహలు వూరేగాయి. తీరా చూస్తే రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ పరిశీలకుడు గులాం నబీ ఆజాద్ నోట అక్షరం పొల్లుపోకుండా అదివరకటి మాటలే. ఆ పిమ్మట రెండు కోర్ కమిటీ సమావేశాలు, వగైరాలు తప్ప వస్తుగతమైన మార్పులు నాస్తి. ఇతర పార్టీలు ముఖ్యంగా ప్రధాన ప్రత్యర్థులు ఏం జరుగుతుందో తెలియక గందరగోళపడాలి. అమాయకులైన ప్రజలు ఆవేశాలకూ లోనవ్వాలి. అదే రాజకీయమైన వారికి మేత దొరకాలి. ఇంతకూ మూలమైన తాము మాత్రం ఏదో బాధ్యతాయుతమైన జాతీయ పాత్ర పోషిస్తున్నట్లు గంభీర ముద్రలో కాలం గడపాలి. ఇది రెండేళ్ళుగా తెలుగునాడు వ్యధ. దశాబ్దాలుగా కాంగ్రెస్ కు అలవాటైన కథ.

గత కొద్ది కాలంలోనూ కేంద్రం తరపున వేర్వేరు నాయకులు వివిధ సందర్భాలలో మాట్లాడిన వాటిని క్రోడీకరిస్తే మూడు ముక్కలు మిగులుతాయి. 1. తెలంగాణా సమస్యపై కాల వ్యవధితో కూడిన ప్రకటన సాధ్యం కాదు 2. అన్ని ప్రాంతాల ప్రజల మనోభావాలను గౌరవిస్తూనే పరిష్కారం చూడాలి. 3. దీనిపై మరిన్ని సంప్రదింపులు వివిధ స్థాయిల్లో జరగాలి. ఈ మాటలు చెబుతూనే తెలంగాణ సమస్య తీవ్రత తమ దృష్టిలో వుందంటుంటారు. మేము కేంద్రానికి తెలియజేయగలిగామని కాంగ్రెస్ నేతలే గాక ఇతరులు కూడా ప్రకటిస్తుంటారు. సకల జనుల సమ్మె ఉధృతిని కేంద్రం పూర్తిగా అర్థం చేసుకుందని కూడా దాని నాయకులు ప్రకటిస్తుంటారు. దీనిపై సంప్రదింపుల పేర ఆలస్యం చేస్తే పరిస్థితి క్షీణించడం తప్ప ఉపయోగం లేదని సిపిఎం ప్రధాన కార్యదర్శి ప్రకాశ్ కరత్ లేఖ రాయడాన్ని అందరూ హర్షించారు.

విస్తృత సంప్రదింపుల కోసమే ఏర్పాటైన శ్రీకృష్ణ కమిటీ నివేదిక నిచ్చి తొమ్మిది మాసాలు గడిచింది. ఆ కమిటీకి అన్ని పార్టీలూ ఒకటిగానో, విడివిడిగానో అభిప్రాయాలు చెప్పాయి. సమైక్య రాష్ట్రాన్ని రాజ్యాంగ ఏర్పాట్లతో కొనసాగించడం ఉత్తమ పరిష్కారమని ఆ కమిటీ చెప్పింది. ఇంకా పలు ప్రత్యామ్నాయాలనూ సూచించింది. అయినా శ్రీకృష్ణ కమిటీ కూడా పరిష్కారం చెప్పలేకపోయిందని పదే పదే ఆజాద్ అంటుంటారు. ఆ సిఫార్సులు నచ్చకపోతే తోసిపుచ్చి మరో ప్రకటన చేయొచ్చు. నాలుగు పార్టీలు అభిప్రాయం చెప్పాలని చిదంబరం పల్లవి. అందులో అగ్రస్థానం ఆయన పార్టీదే. చెప్పాల్సింది చెప్పాము అంటూ వచ్చిన తెలుగుదేశం అధినేత చంద్రబాబు నాయుడు గత వారం తమది తలబట్ట వైఖరి అని ఇప్పుడు చెప్పేశారు. మిగిలింది శాసనసభలో ఒక్క సభ్యురాలు మాత్రమే వున్న వైఎస్ఆర్ కాంగ్రెస్ ఒక్కటే. కనుక రాజకీయ పితలాటకమంతా కాంగ్రెస్ దే. అధికారాన్ని కాపాడుకోవడం,

కవిత

దుక్కి దున్నే శక్తి కండల నించి రాదు
మొలకెత్తే భావం నాగలి నుండి రాదు
వసంతం కోయిల గొంతు నుంచి రాదు
కాలం గొంతు నొక్కే ఏ శక్తయినా
నీ పిడికిట్లో బంధించు
భావం పలికించే ఏ ఎదనైనా
నీ పలుకుల్లో వినిపించు
బీటలెత్తిన బీడు భూముల కోసం
మోటలై నలిగిపోకు!
చంద్రుని కోసం చకోరమై మిగిలిపోకు
ఒక్కక్షణం!!
నిన్ను నువ్వు విను
పలుగూ పారా పట్టి
గట్టు సరిచేసి, మోటలు తోలి
పెంటలు పోసే, పంటలేసే
రక్తాన్ని చెవటగా నీ యింట
గాదెలు నింపిన నువ్వు

దయావృక్షం

- తమ్మెర రాధిక

సెల్ : 94406 26702

నేడు బేలగా
బోల్ గార్లంటూ, బోరు పంపులంటూ
ఆపన్న హస్తానికి అర్రులు చాస్తున్నావు
అధిక పంటల పరుగు పందెంలో
ప్రపంచ మార్కెట్ వాకిళ్ళ ముందు
కట్టు బానిసవై పడుంటున్నావు
పచ్చని చెట్లని కూల్చి
ప్రాణెక్కుల పేరుతో పసిడి భూముల్ని చెరబట్టి
భూమి తల్లి గుండె చప్పుడు
నీకు వినపడకుండా చేస్తున్న చట్టాల్ని
చుట్టాల మాదిరిగా భుజాల కెత్తుకుంటున్నావు

పట్టెడన్నం కోసం, పరాయి వాడికి ఇక్కడ
పండిస్తూ -
డాలర్ల కోసం డామేజీ అయిపోతున్నావు
మన వారసత్వం మూలికల్ని
మన భూముల్లోనే పేటెంట్ల క్రింద పండించి
నీ పంటను, నీ చేత్తోనే
పరాయి వాడి నోటి కందిస్తున్నాడు!
నిన్ను మాత్రం గ్లోబల్ విలేజ్లో
కుక్కి మంచపు నల్లని చేస్తున్నాడు
ఒక్కక్షణం ఇక్కడ నిలబడు!!
ఈ నీడ ఒక దయావృక్షం
అలసిపోయిన నీ గుండెను
చల్లని నీటితో సేద తీరుస్తుంది
ఆ ఓదార్పు ఎంత అపురూపం!
దాన్ని పదిలపరుచుకో
దయకు మారుపేరైన జీవితాస్తుండుకో!!

తెలంగాణలో పార్టీ ప్రజా ప్రతినిధులు జారిపోకుండా చూసుకోవడం, కోస్తా, రాయలసీమలలో రేపు ఎదురు దెబ్బలు తగలకుండా చూసుకోవడం ఎలా అన్న చింతతో కాంగ్రెస్ పరిస్థితి మరింత దిగజారడానికి కారణమవుతున్నది. పులి మీద పుట్రలా రాష్ట్ర విభజనపై రకరకాల వూహాగానాలకు ముఖ్య నాయకులే ఊపిరిపోసి ఉత్కంఠ పెంచుతున్నారు. టిఆర్ఎస్ కాంగ్రెస్ విలీనం అన్న మాట వినిపిస్తూనే వున్నది. విభజనకు అంగీకరిస్తే తర్వాత దాన్ని పరిశీలిస్తామన్న రీతిలో టిఆర్ఎస్ ముఖ్యులు కొందరు మాట్లాడటమూ జరిగింది. కాగా ఆ పార్టీ రెండో ఎంపి విజయశాంతి బిజెపి ఎన్డీఎలకు చేరువ కావడం మెరుగని చెప్పడం కూడా ఈ క్రమంలో చూడవలసిందే.

తెలంగాణా ప్రాంతంలో కాంగ్రెస్, తెలుగుదేశాలతో పాటు బిజెపి కూడా ఇటీవల కొంత భిన్న స్వరం వినిపిస్తున్నది. కనుక రాజకీయ కోణాలు చాలానే వున్నావున్నది స్పష్టం. ఇన్నిటి మధ్యన రాష్ట్రపతి పాలన రాదని ఖచ్చితంగా వినిపించిన స్వరం గవర్నర్ నరసింహన్ ది మాత్రమే. అంటే కాంగ్రెస్ వాదులు తిరుగుబాటు చేసే అవకాశం లేదని కేంద్రం భావిస్తున్నదన్నమాట. ఆ పార్టీ ఎంపిలు నిరాహారదీక్ష ప్రకటన చేసి తర్వాత మార్పుకోవడం, సమ్మె వాయిదాకై కొందరు ఎమ్మెల్యేలు సామూహిక ప్రకటన చేయడం దాన్నే సూచిస్తుంది. రాజీనామాలపై పట్టుపడుతున్నా వాటిని ఈ నేపథ్యంలో ఆమోదిస్తారనుకోలేము. రాజకీయ వ్యూహాల మాట ఏమైనా ఇప్పుడు అందరి దృష్టి నెలరోజులు దాటిన సకల జనుల సమ్మెపై వుంది. ఏ ప్రభావం లేని ఉద్యమాలుండవు గాని ప్రజలకు కష్టనష్టాలు కనీసంగా వుండేలా బాధ్యత గల రాజకీయ శక్తులు జాగ్రత్త పడటం కద్దు. ఈ సందర్భంలో ఎక్కువ ప్రభావం చూపే బస్సుల బంద్, కరెంట్ కోతలు చర్చకు రావడం ఆశ్చర్యం కాదు. అనుకున్నట్లే ఈ తరగతులు ముందు సమ్మె "వాయిదా" వేసినట్లు ప్రకటించాయి. ఇటీవల బిజెపి అగ్రనేత అద్వానీ రథయాత్ర సందర్భంలోనూ రాజకీయాల నీడలు దట్టంగా ప్రసరించాయి. ఆయన చెప్పినట్లు శాసనసభ ప్రసక్తి లేకుండా పార్లమెంట్ లో బిల్లు పెట్టడం

రాజ్యాంగపరంగా సాధ్యం కాదు. ఏదో ఒక చర్చ జరిగి, అనుకూలతో, వ్యతిరేకతో వ్యక్తం కావాలి. ఇంతలోనే పోలవరం బెండర్ల వ్యవహారం బయటకు వచ్చింది. సాహితీ స్రవంతి పోలవరం ముంపులపై యాత్ర కూడా జరిపింది. ఇప్పుడు ప్రత్యేక రాష్ట్రం కోరేవారికి సన్నిహితులైన వారే దాని కాంట్రాక్టు తీసుకున్నట్లు వెల్లడైంది. అంటే కార్పొరేటీకరణకు ప్రాంతాల తేడా లేదని స్పష్టమైంది. అలాగే కత్తులు దూసుకునే పార్టీల వారే కలిసి వ్యాపారం చేసుకొంటున్నారు. ఈ వాస్తవాలు జనం గ్రహించడం అవసరం. విద్యుత్ ఉద్యమం, ఆర్టీసీ కార్మికుల పోరాటాలు గతంలో రాష్ట్ర రాజకీయాలనే మార్చేశాయి. ఇప్పుడు ఆ రెండు రంగాలలోనూ ప్రాంతాల వారీ విభజన రావడం ప్రైవేటీకరణపై ఐక్య పోరాటాలు కోరేవారికి ఎదురు దెబ్బ. ఇలాగే గతంలో రెండుసార్లు వేర్వేరు ప్రాంతీయ వాదాలపై దీర్ఘకాలిక సమ్మెలు చేసిన ఉద్యోగ వర్గాలు గతంలో నేర్చుకున్న దానికి భిన్నమైన పాఠాలు ఇప్పుడూ అలానే వున్నాయి. ఏది ఏమైనా 42 రోజుల తర్వాత ఉద్యోగులు సమ్మె విరామం ప్రకటించడం ఆహ్వానించదగింది. ప్రభుత్వం వారికిచ్చిన హామీలకు కట్టుబడి వుండాలి.

రాష్ట్రంలో వ్యవసాయ సంక్షోభం, అణగారిన పర్లాలపై దాడులు, ప్రైవేటీకరణ ముప్పు కొనసాగుతున్నాయి. దేశవ్యాపితంగానూ అవినీతి, అధిక ధరలు, దారిద్ర్య రేఖతో చెలగాటం, మత శక్తుల కొత్త విన్యాసాలు, కాశ్మీర్ వంటి దీర్ఘకాలిక సమస్యలు ఎన్నో వున్నాయి. అంతర్జాతీయ ఆర్థిక సంక్షోభం ప్రభావం, అమెరికా ఆధిపత్య వ్యూహాల తాకిడి వంటివీ నష్టం చేస్తున్నాయి. తెలుగు ప్రజలు వీటిని గురించి కనీసంగా ఆలోచించే అవకాశం లేకుండా ప్రాంతాల వారీ వివాదాలలోనే తలమునకలయ్యే పరిస్థితి ఎప్పుడు మారుతుందో చూడాల్సిందే. ఎందుకంటే విధానాలు మారని విభజనలైనా, భజనలైనా ప్రజల స్థితిగతులు మారేది శూన్యం. అనైక్యత, సమ్మెకృత తేడాలు అటుంచి సంయమనం ఇప్పుడు చాలా కీలకం.

(‘ఆంధ్రజ్యోతి’ గమనంలో అక్టోబర్ 13న రాసిన వ్యాసం తాజా రూపం)

మనిషి - ప్రకృతి

- ఎస్. బాలసుధాకర్ మాళి

సెల్ : 9676493680

చెట్టు నీడలు
ఒకదానిలో ఒకటి చొచ్చుకుపోతున్నాయి
ఒకరి మనసుని ఒకరు అర్థం చేసుకోవటం
నీడల నుంచే
నేర్చుకోవాలేమో మనం!

సన్నటి గరిక తీగెలు
ఆప్యాయతతో ఒకదానికొకటి అల్లుకు పోతున్నాయి
మట్టి పొరలను తనివితీరా ముద్దాడుతున్నాయి
'ఆత్మ సంతృప్తి' అంటే ఏమిటో
వాటిని స్పృశిస్తేనే తెలిస్తుందేమో మరి!

జొన్న కంకులకు
దిష్టి బొమ్మలు
పహారా కాస్తున్నాయి
లేనిదాంట్లో వుందనిపించటం
తను తప్ప అంతా గుడ్డిదనుకోవటం
యుగయుగాలుగా మనిషి అలవాటు చేసుకొన్న ఒక నమ్మకం లాగుంది!

ఎండిన ముళ్ళకంచెపై
రెండు పెంకు పురుగులు
ఒకదానిపై ఒకటి కత్తులు దూసుకుంటున్నాయి
నాకిదంతా పట్టదని చోద్యం చూస్తూ నిలబడింది
మచ్చల తొండ

ప్రపంచం ఏమైపోతే నాకేమనుకునే
మనిషి మూర్ఖపు ఆలోచనను ప్రతిబింబించే జీవం లేని స్టాట్యూ అది!

తాబేలు
తన తలను లోపల లోపలకు లాక్కుంటుంది
ఇప్పుడు లోకంలో రాజ్యమేలుతున్న మాయాజాలాన్ని
ముందే పసిగట్టిన మేధావి అది.
అందుకే
కళ్ళను నిరంతరం చుట్టుతూ వదిలిపెడుతుంది.
కాళ్ళను కొద్దిగా నిదానంగా కదులుస్తుంది.
మారుతున్న ప్రపంచం తన జీవితాన్ని శాసిస్తుందేమోననే
భయం కూడా వెన్నంటే వుంది!

మంచులో తడిసిన తూనీగ
తన రెక్కల ముడిని తానే విప్పుకోలేక పోతుంది.
ఎవరైనా వచ్చి ఆదుకుంటారని ఆశగా చూస్తోంది.
అంతట్లోనే పైరుగాలి సుతారంగా తాకి వెళ్ళిపోయింది.
ఇప్పుడు తూనీగ
తనలా ఆటంకాలలో ఇరుక్కున్న వారి జీవితముడులను
విప్పడమనే మహాధ్యేయంతో లోకాభ్యుదయానికి
పయనం కట్టింది!

మనిషి
తన లోపలికి తాను
తనది కాని శరీరంలోకి కూరిపోతున్నాడు.
మనిషిని
మనిషిగా తీర్చిదిద్దాలనే లక్ష్యంతో మళ్ళీ మళ్ళీ పురుడు
పోసుకుంటున్న ప్రకృతి పరమార్థం ఇది కాదు!
తన చిటికెన వ్రేలిని అందించి తన వెనకాలే
చంటిపాపలా తిప్పించుకోవాలని దాని కోరిక!
గుండెలపై వేసుకొని ఊయల ఊపాలని దాని నిరంతర ఆశ

మలి సంధ్యలో దోసిలి పట్టి
ఈ భవసాగరంలోకి చూస్తే
ఎన్నెన్ని స్మృతి పారిజాతాలు
దోసిల్లో వచ్చి వాలి పలకరిస్తాయి

చిన్ననాటి పిచ్చుక గూళ్ళేకాదు
చిరునామా లేకుండా పోయినాయనుకున్న
మంచం కోళ్ళు కూడా మధుర స్మృతులు
చిట్టా విప్పుతాయి

ఆత్మీయ కరస్పర్శలు

- మంత్రి లక్ష్మీనారాయణ

సెల్ : 9848676264

కడుపులో కదులుతూ కాళ్ళతో తన్నితే
ఎంత మురిసిపోయిందో పిచ్చితల్లి
మురిపెంగా ఎత్తుకున్న వేళ

చిన్న చిన్న కాళ్ళతో గుండెలమీద తన్నితే
ఎంత పరవశించి పోయిందో ఎర్ర నాయినా
రెక్కలోచ్చిన పక్షులై మొహాల మీద ఈడ్చితన్ని
అక్కెరకు రాకుండా
దిక్కులేని వాళ్ళను చేసి పోయినప్పుడు
'గొడ్డు' గోదలై
కన్నీరు మున్నీరవుతున్న వేళ
స్మృతులు కంటి సుడులను నిలువరించే
కరకట్టలవుతాయి
ఆత్మీయ కరస్పర్శలవుతాయి

కార్పొరేట్ కళాశాలల 'పడగనీడ'

- వొరప్రసాద్

వర్తమాన సమాజంలో విజ్ఞానం బహుముఖాలుగా విస్తరించడం. వివిధ రంగాలలో అవకాశాలు ఏర్పడడంతో అందుకు తగ్గ విద్య సొంతం చేసుకోవడానికి విద్యార్థులు, తల్లితండ్రులు తపన చెందడం చూస్తున్నాం. ఈనాటి సమాజంలో చదువు అనేది ఉద్యోగాల ప్రాతిపదికగా కొనసాగుతుంది. కేవలం వైద్యం, ఇంజనీరింగ్ వంటి క్రేజీ వున్న విద్యపై మాత్రమే కేంద్రీకరణ ఉంది. సామాజిక శాస్త్రాలకు ప్రాధాన్యత తగ్గిపోయింది. విజ్ఞానం, సమాజ వికాసం వంటి అంశాలకు ప్రాధాన్యం లేదు. విద్యావ్యవస్థను మార్చేటటు వనరుగా భావించడం దానికి కారణం. వ్యాపారమే పరమావధిగా కార్పొరేట్ వ్యవస్థ 'విద్యాబోధన'ను తమ లాభాల కేంద్రంగా చేసుకుంది. కాలేజీ చదువలంటే పాఠ్యాంశాల బోధనకు మించి ఎమ్సెట్, ఐఐటీ ప్రవేశ పరీక్షల కోచింగ్ కేంద్రాల స్థాయికి దిగజారాయి. ఇటీవల విద్యారంగ పరిణామాలను పరిశీలిస్తే ఈ విధానాల కారణంగా ఏర్పడిన దుష్పరిణామాలు అవగతం అవుతాయి. కార్పొరేట్ విద్య, కార్పొరేట్ ఉద్యోగం, విలాస జీవనశైలి లక్ష్యంగా విద్యార్థిని విద్యార్థులకు ఈ కాలేజీలు దిశా నిర్దేశం చేస్తున్నాయి. సమాజంలోని మానవ విలువలు, సామాజిక సంబంధాలు, అసమానతలు, వివక్షత వంటివేవీ వీటికి పట్టనట్టుగా వుంటాయి. సమూహంగా జీవించాల్సిన మనిషిని ఒంటరిగా జీవించేలా, సాటి మనుషులు పట్టనట్టు ప్రవర్తించే ధోరణికి గురిచేస్తాయి. ఫలితంగా సామాజిక సంబంధాలు, మానవ విలువలు సంక్షోభంలో పడుతున్నాయి. నిజానికి సామాజిక శాస్త్రాల అధ్యయనంపై ప్రత్యేక శ్రద్ధ పెట్టాల్సిన పరిస్థితులు నేడు ఏర్పడ్డాయి. ఇంతటి తీవ్ర సమస్యని అందరూ పట్టించుకోవలసిన అవసరం ఏర్పడింది.

ప్రముఖ రచయిత సలీం ఇటీవల వెలువరించిన 'పడగనీడ' నవల ఈ సమస్య తీవ్రతకు అద్దం పట్టింది. విద్యార్థులు, విద్యార్థినులు, వారి తల్లితండ్రుల జీవితాలపై పడగనీడలా విస్తరించిన కార్పొరేట్ కళాశాలల వ్యాపార దృక్పథాన్ని, విద్యావ్యవస్థపై వారు చూపుతున్న ప్రభావాన్ని ప్రతిభావంతంగా 'పడగనీడ' నవలలో రూపుకట్టారు సలీం. ప్రచారార్థాలతో హోరెత్తించే కార్పొరేట్ కళాశాలల లోగుట్టును ఈ నవలలో విప్పిచెప్పారు. మార్కులు, ర్యాంకుల కోసం విద్యార్థిని, విద్యార్థుల జీవితాలతో ఆటలాడుకుంటున్న కార్పొరేట్ యాజమాన్యాల కర్కశత్వాన్ని ఎండగట్టారు.

ఈ నవలలో అమ్మాయిల కాలేజీ హాస్టల్ను కేంద్రంగా చేసుకుని రచయిత విభిన్న మనస్తత్వాలు, కుటుంబ నేపథ్యాలతో కూడిన విద్యార్థినుల పాత్రలను సజీవంగా రూపొందించారు. రోజూ డైరీలో కవిత్యం రాసుకునే అతి సున్నిత మనస్కురాలు అనూష. తమ్ముడు అనిరుధ్ అంటే ప్రాణం. వాణ్ని చూడకుండా, వాడితో ఆడుకోకుండా, వాడితో కోట్లాడకుండా ఒక్క క్షణం కూడా ఉండలేదు. ఆమెను కాలేజీ హాస్టల్ పంజరంలో బంధిస్తారు. ఎమ్సెట్ ర్యాంక్కోసం అమ్మానాన్నల ఆకాంక్షల్ని నెరవేర్చడం కోసం తమ్ముడితో తన అనుబంధాన్ని, ప్రేమను నొక్కిపెట్టి మూగగా, బరువుగా హాస్టల్ మెట్లెక్కుతుంది. ఊహల్లో తన కోరికల్ని తీర్చుకుంటూ హాస్టల్ చుట్టూ వున్న పరి పొలాల్ని, పచ్చని ప్రకృతిని ఆస్వాదిస్తూ స్వాంతనకోసం ప్రయత్నిస్తుంది. అనూష పాత్రను కేంద్రంగా చేసుకుని సాగే నవలలో విభిన్న పాత్రలు పాఠకుడికి ఎదురవుతూ నేటి కాలేజీ విద్యారంగంలో వేళ్ళూనుకున్న చీకటినిడలను విప్పిచెప్పుతాయి.

ఈ మధ్యకాలంలో తరచూ వార్తలవుతున్న అనేక సంఘటనలు పాఠకుడికి ఈ నవలలో సజీవంగా ఎదురవుతాయి. కార్పొరేట్ రెసిడెన్షియల్ కాలేజీ యాజమాన్యం అడ్మిషన్ల తాకిడిని తట్టుకోవడానికి అతి పెద్దభవనంలో మూడో అంతస్తు నిర్మిస్తుంది. ప్రమాణాలు ఏమాత్రం పాటించకుండా అతి వేగంగా నిర్మించిన ఆ మూడోఅంతస్తు బాల్కనీ కూలి అక్కడ నిలుచున్న కాలేజీ హాస్టల్ విద్యార్థినులు ప్రమాదం బారిన పడతారు. ఆ ప్రమాదంలో 'ఆసియా' కు కాళ్ళు విరిగిపోతాయి. చంకలలో కర్రలతో హాస్పిటల్ నుండి బయటకు వస్తుంది. 'మళ్ళీ ఆ కాలేజీకి నా కూతుర్ని పంపించను' అని ఆసియా స్నేహితులతో ఆమె తండ్రి చెబుతుంటే నవల చదువుతున్న పాఠకుడు కదిలిపోతాడు. ఆ కాలేజీ హాస్టల్లో చేరిన కొత్తలో 'ఆసియా'తో ఎవరూ పరుగు పందెంలో గెలవలేరు. తన పరుగు వేగాన్ని తోటి విద్యార్థినులు ఆశ్చర్యంతో చూస్తుంటారు. క్రమంగా 'ఆసియా'తో ఎవరూ పరుగు పందెం కాయడానికి సాహసించరు. భవనం కింది అంతస్తు నుండి మూడో అంతస్తులో బాల్కనీని తాకి క్షణాల్లో తిరిగి వచ్చేది. ప్రమాదం జరిగిన రోజు కూడా పరుగు పరుగున బాల్కనీ చేరుకున్న 'ఆసియా' అక్కడ నిలుచున్న విద్యార్థినులతో సహా బాల్కనీ కూలిపోయిన ప్రమాదంలో తీవ్రగాయాల పాలవుతుంది. మంచి క్రీడాకారిణిగా

భవిష్యత్తులో ఎదిగే అవకాశాలున్న 'ఆసియా' కాళ్లు విరిగిపోయి ఉండడాన్ని పాఠకులు జీర్ణించుకోలేరు. ఆ పాత్రను రచయిత చాలా శ్రద్ధగా తీర్చిదిద్దారు. అలాగే కల్పన, అనూష, అనిరుద్, స్పందన, మధుమిత, క్షితిజ, హిమవర్ష పాత్రలు పాఠకుడికి గుర్తుండిపోతాయి. ఆదర్శవంతమైన పాత్రగా మలచిన మధుమిత పాత్ర స్ఫూర్తిని కలిగిస్తుంది. క్షితిజ ఎదుర్కొన్న సమస్య పాఠకుడికి ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది. పోటీ ఎదుర్కోలేక క్షితిజను చదువు నుండి ధ్యాస మళ్ళించడానికి తోటి విద్యార్థిని తల్లి కానిస్టేబుల్ కనకరత్నం చేసిన ప్రయత్నం బెడిసికొడుతుంది. తన కూతురు మొదటిస్థానంలో రాలేకపోవడానికి క్షితిజ కారణమని ప్రేమ పేరుతో ఫోన్లు చేపిస్తూ క్షితిజను మానసిక వ్యధకు, అశాంతికి లోను చేయడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. చివరికి దొరికిపోయి తన కూతురు కోసం ఈ పనిచేసానని క్షమాపణ వేడుకొంటుంది. ఈ చదువుల పోటీలు మనుషులను ఏ స్థితికి దిగజార్చుతున్నాయో ఈ ఉదంతం తెలుపుతుంది.

రమణారావు కొడుకు అనూష తమ్ముడు అనిరుద్ సమస్య మరో రకం. మంచి ర్యాంక్ తెచ్చుకోవాలని అనిరుద్ ను లెక్కలు, సైన్స్ నబ్బక్కుల కోసం నల్లకుంటలో పేరొందిన కృష్ణమూర్తి కోచింగ్ సెంటర్ లో వేస్తారు. తను ఎంత ప్రయత్నించినా ఆ స్థాయిలో చదవలేకపోతాడు. ఉన్న చదువును కూడా నిర్లక్ష్యం చేస్తాడు. పరీక్షలు దగ్గరకు వస్తుండడంతో భయపడిపోయి కోచింగ్ కు వెళ్ళినవాడు వెళ్ళినట్లే రైల్వే స్టేషన్ కు వెళ్ళి కనపడిన రైల్వేకి పారిపోతాడు. కర్నూలు స్టేషన్ లో దిగిన అనిరుద్ తన దగ్గరున్న ఏబై రూపాయలలో పది రూపాయలతో టిఫిన్ తిని ఆ రాత్రి రైల్వే స్టేషన్ లో గడుపుతాడు. ఉదయం లేచి చూసుకుంటే మిగిలిన డబ్బులు కనపడవు. ఆకలి తట్టుకోలేకపోతాడు. ఇంటికి వెళ్ళిపోవాలని అనిపిస్తుంది. మళ్ళీ భయమేస్తుంది. ఇంటికెళ్తే ఏం చెప్పాలా అని ఆలోచిస్తాడు. టి.వి.లో - చూసిన పిల్లల్ని కిడ్నాప్ చేసిన సంఘటనలు గుర్తొస్తాయి. తను కూడా కిడ్నాప్ నాటకం ఆడాలని నిర్ణయించుకుంటాడు. అక్కడున్నవారిని ఒక్క ఫోన్ చేసుకుంటానని అభ్యర్థించి వాళ్ల అమ్మకు ఫోన్ చేసి తనెక్కడుందీ, కిడ్నాప్ నుండి ఎలా తప్పించుకుందీ చెప్తాడు. అనిరుద్ ను అక్కడే ఉండమని చెప్పి పోలీస్ స్టేషన్ కు సమాచారమిస్తారు. కర్నూలు పోలీసులు వచ్చి అనిరుద్ ను పోలీస్ స్టేషన్ కు తీసుకెళ్ళి బెదిరించి నిజం చెప్పిస్తారు. విద్యావ్యవస్థలో చోటుచేసుకుంటున్న ఈ పరిణామాలు సమస్య తీవ్రతను చాటుతాయి. పిల్లల మీద ఒత్తిడి ఎటువంటి పరిస్థితికి కారణమవుతుందో ఈ సంఘటన తెలియజేస్తుంది.

కేవలం విద్యార్థుల మీద ఒత్తిడిని మాత్రమే కాకుండా ఉపాధ్యాయులపై పడుతున్న ప్రభావాన్ని కూడా ఈ నవలలో చిత్రించారు. తమ కాలేజీలలో విద్యార్థులను చేర్చుకోవడానికి కార్పొరేట్ కాలేజీల యాజమాన్యం సేల్స్ మెన్ లుగా లెక్కరర్లను ఉపయోగించడాన్ని విమర్శ నాత్మకంగా రాసారు. ఇంటింటికి తిరిగి తమ కాలేజీలోనే చేర్చమని అడుగుతున్న లెక్కరర్ సుందరంతో కాలేజీలో పాఠాలు సరిగా చెప్పాల్సిన మీరు ఇలా మా ఇళ్ళకు వచ్చి దేబిరించడం ఏంటని, మీరు చెప్పినా చెప్పకున్నా ఏ కాలేజీలో చేర్చించాలో మాకు తెలుసు అంటూ మొఖం మీదే ఓ మహిళ చివాట్లు పెడుతుంది. తన స్థితికి తాను సిగ్గుపడతాడు సుందరం. ఆ మహిళదేమీ తప్పులేదని తన ఉద్యోగ అవసరం రీత్యా ఇవన్నీ చేయాల్సివస్తుంది కదా అని వాపోతాడు. మరో లెక్కరర్ రామ్మూర్తి

లెక్కలు బోధించడంలో నిష్ణాతుడు. ఎక్కువ జీతం వస్తుందని పోటీ కార్పొరేట్ కాలేజీలో చేరతాడు. రామ్మూర్తి అభివృద్ధికి తానే కారణమని భావించిన పాత కాలేజీ యజమాని ఈశ్వరరావు పగబడతాడు. రౌడీలను పంపి బెదిరిస్తాడు. ఈ సంఘటనలు కార్పొరేట్ కాలేజీలు మాఫియా కల్చర్ ను సంతరించుకుంటున్న తీరును చూపిస్తాయి.

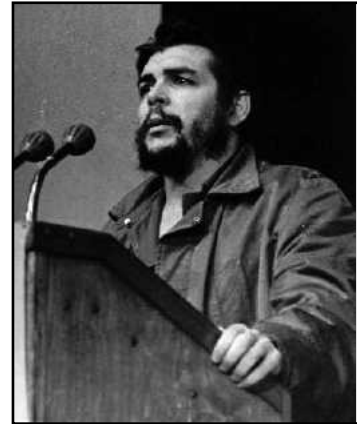
ప్రేమ పేరుతో జరుగుతున్న సంఘటనలను కూడా ఈ నవలలో స్పృశించారు. కేవలం టీనేజీ వ్యామోహంలో, కలతల కుటుంబ నేపథ్యం కారణాలతో జరిగే ప్రేమవ్యవహారాలు ఎంత అసంగతమైనవో ఈ నవలలో హిమవర్ష పాత్ర అనుభవం చెబుతుంది.

ఈనాడు కాలేజీ వ్యవస్థలో చోటుచేసుకుంటున్న అన్ని అవలక్షణాలను ఈ నవలలో చదువుతాం. కాలేజీ వ్యవస్థ ఎంతగా భ్రష్టుపట్టిపోయిందో, ఎంతగా అవినీతి మయం అయిపోతుందో అర్థం చేయిస్తుంది. ఈ సమస్య పట్ల పాఠకుడిలో చలనం కలిగిలా రచయిత తన కథనాన్ని నడుపుతారు. అంతర్దీనంగా నవలంతా వేదనను వ్యక్తం చేస్తుంది. మనం ఎటుపోతున్నాం. మన పిల్లల్ని ఏం చేయదల్చుకున్నాం అంటూ ప్రశ్నిస్తున్నట్లుంటుంది. ఇన్ని విషాదాల నడుమ మధుమిత పాత్ర పాఠకుడికి ఆనందాన్ని కలిగిస్తుంది. ఆదర్శప్రాయమైన జర్నలిస్టు తండ్రి తన కూతురు మధుమితను ఉన్నతమైన వ్యక్తిత్వం రూపొందించేలా పెంచడం పాఠకుడిని ఆకర్షిస్తుంది. అందరూ మధుమితలా వుంటే ఎంత బావుండును అనిపిస్తుంది. వ్యాపారమయంగా, క్రూరంగా తయారయిన విద్యావ్యవస్థను చీదరించుకున్న మధుమిత తండ్రి వంటి వారు ఆ విధమైన ఆదర్శభావాలు కలిగిన మరి కొందరితో విభిన్నమైన కాలేజీ స్థాపించి ఆదర్శంగా నిలవడానికి పూనుకుంటారు. అటువంటి ప్రయత్నం సరైనదన్నట్లుగా నవల సందేశమిస్తూ ముగుస్తుంది.

మొత్తంగా నవలను చూసినప్పుడు సరళమైన శైలితో, ఈనాడు మనచుట్టూ వున్న కాలేజీల వ్యవస్థను అత్యంత సహజంగా చిత్రించింది. కార్పొరేట్ కాలేజీల పట్ల విముఖత ఏర్పడుతుంది. అయితే ఈ పరిణామాలకు, ఈనాటి విద్యారంగ విధానాలకు మూలకారణాలను రచయిత సృశించలేదు. గత రెండు దశాబ్దాలుగా మనదేశంలో అమలవుతున్న విద్యారంగ విధానాలు దీనంతటికీ కారణమన్న అంశాన్ని రచయిత చెప్పడు. విద్యను ప్రైవేటీకరించి పెట్టుబడిదారులకు విద్యాలయా లను లాభాలతోటలుగా మార్చిన వైనంపై విమర్శ కనపడదు. కేవలం దుష్ఫలితాలను చెప్పివదిలేయడమే చేసారు. ఆ మూలాలను చెప్పకపోవడం వల్ల నవలకు సమగ్రత చేకూరలేదు. కేవలం కొందరు వ్యక్తులు మానుకుని ఆదర్శవంతమైన విద్యను అందించగలగడమనేది అమాయకత్వంగా కనపడుతుంది. గ్లోబలైజేషన్ కాలంలో ప్రతీదాన్నీ మార్కెట్ చేయడానికి ప్రయత్నించే విధానాలు అన్ని రంగాలనూ ప్రభావితం చేస్తున్నాయి. ఆ తానులో ముక్కే ఈనాటి విద్యావ్యవస్థ కూడా. ఆ విధానాలను పరిశీలించకుండా నేటి కాలేజీలలోని అపసవ్య పరిస్థితులకు కారణాలను అర్థం చేసుకోలేం. ప్రపంచీకరణ విధానాలను ఎదుర్కోకుండా పరిష్కారాలను సాధించలేం. ఏదేమైనా ఆ విధానాల కారణంగా విద్యారంగ వ్యవస్థలో ఏర్పడుతున్న దుష్ఫలితాలను 'పడగనీడ' నవల శక్తివంతంగా చెప్పడం గమనార్హం. ఇటీవలనే కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు అందుకున్న 'సలిం' సామాజిక అంశాలను ఇతి వృత్తంగా ఎన్నుకోవడాన్ని అభినందించాలి. ఈనాటి తల్లితండ్రులు, విద్యార్థులు, విద్యార్థినులూ తప్పక చదవాల్సిన నవల 'పడగనీడ'.

అంతులేని కరుణకు నిలువెత్తు సాక్ష్యం చేగువేరా

- డా॥ రాయదుర్గం విజయలక్ష్మి

వ్యక్తికి, సమాజానికి మధ్య పరస్పర సంబంధాలున్నా. ప్రతి వ్యక్తి తనదైన ఒక సమాజానికి కేంద్రమే అవుతారు. కాని కొందరు వ్యక్తులు మాత్రమే చరిత్ర నిర్మాతలు కాగలరు. నిరంతర ప్రవాహశీలత గల ఉత్సాహం, నిజాయితీతో కూడిన పట్టుదల, రాజీలేని పోరాట పటిమ, నిర్భాగ్యుల స్థితికి చలించే కరుణాంతరంగం, ఇవన్నీ గల విప్లవకారుడు, 'ప్రవహించే ఉత్తేజం' చేగువేరా కూడా అటువంటి చరిత్ర నిర్మాతే!

లాటిన్ అమెరికాలోని అర్జెంటీనాలో రోజూరియో పట్టణంలో 1928 జూన్ 14న జన్మించిన చేగువేరా - సెలియాదలాసిర్నా, ఎర్నెస్టో గెవారాలింఛెల్ తొలి చూలు సంతానం. ఎర్నెస్టో గువేరా దలాసిర్నా అనే పేరు, అమెరికన్ సామ్రాజ్యవాదాన్ని ఎదిరించి సాగిన పోరాట నేపథ్యంలో 'చేగువేరా'గా మారింది. అర్జెంటీనా భాషలో 'చే' అనేది పలకరింపు పదం. ఎర్నెస్టో ఎవరితో మాట్లాడినా, 'చే' అనే పలకరింపు మాటతో ప్రారంభించేవాడట! అందుకే అందరూ అతనిని 'చేగువేరా'గా అని పిలుచున్నారు.

'ప్రవహించే ఉత్తేజం చేగువేరా' కాత్యాయని రాసిన పుస్తకం ఇటీవల చదివిన మంచి పుస్తకాల్లో ఒకటి. చదువుతున్నంతసేపే కాదు, తర్వాత కూడా చేగువేరా వ్యక్తిత్వం మనల్ని ఆలోచింపజేస్తుంది. మూడేండ్ల ప్రాయం నుంచీ ఆస్తమాతో బాధపడే చేగువేరా చిన్నతనం నుండి అరుదైన, విలక్షణమైన వ్యక్తిత్వంతో ఎదిగాడు. తల్లి నుంచి స్ఫూర్తిని పొందిన 'చే' ఎవరైనా తన మీద జాలి చూపితే సహించేవాడు కాదు. సరైన బట్టలు, బూట్లు లేకుండా అడవుల్లో ప్రయాణించేటప్పుడు కూడా యీ గెరిల్లా యోధుడు, ఒకవైపు తీవ్రమైన ఆస్తమాతో బాధపడుతూనే, ఎవరి సాయమూ తీసుకోక తన ఆయుధ సామాగ్రి వగైరాలను తానే మోస్తూ, దళ కమాండర్ గా తన దళాన్ని ఒక్కత్రాటిమీద నడిపించగలిగిన సున్నిత మనస్కుడు. కొన్ని విషయాల్లో ఎంత మొండిగా, దురుసుగా నిర్లక్ష్యంగా ప్రవరిస్తాడో, మరికొన్ని విషయాల్లో చాలా సున్నితంగా స్పందించే లక్షణం గలవాడు.

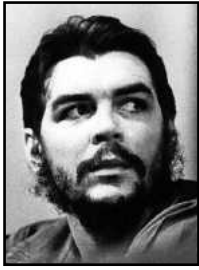
అసాధ్యమనుకున్న పనిని సాధించేవరకు పట్టువదలని తత్వం గల 'చే' పన్నెండేళ్ళ వయస్సులోనే అల్తా గ్రాసియా (కార్డోబా ప్రాంతంలోనిది)లో నివసిస్తున్న జర్మన్ దగ్గరికెళ్ళి, నాజీల దురాక్రమణల

గురించి వ్యతిరేకంగా ప్రచారం చేసినవాడు. ప్రజలకు సేవ చేసేందుకని ఇంజనీరింగ్ కోర్సులో చేరినా, పక్షవాతానికి గురైన అమ్మమ్మ మరణవేదనా, ఆస్తమాతో చాలాకాలంగా తను అనుభవిస్తున్న బాధా - ఎర్నెస్టో చేగువేరా దృక్పథాన్ని మార్చివేశాయి. ఇంజనీరింగ్ చదువును మానేసి, వైద్య విద్యలో చేరేందుకు అతనిని ప్రోత్సహించాయి.

వెల్లువెత్తే కరుణాశీలతను స్వభావంగా కలిగిన గొప్ప విప్లవోద్యమ నాయకుడు చే. క్యూబా విముక్తోద్యోమ పోరాట కాలంలో గాయపడినవారు తమవారైనా. శత్రు సైనికులైనా వారికి కావలసిన వైద్యసేవల్ని అందించేవాడు చేగువేరా. కాంగో విమోచనోద్యమ కాలంలో కాంగోయిన్న పిప్పి పళ్ళను పీకే కార్బుక్రమాన్ని కూడా ఉద్యమ స్థాయిలోనే చేయగలిగాడు. ఇంతెందుకు? బోలీవియన్ పోరాట కాలంలో తాను బందిగా దొరికిపోయి శత్రు స్థావరానికి తీసుకుపోబడుతున్న సమయంలో కూడా గాయపడిన శత్రు సైనికులకు చికిత్స నందించగలిగిన కరుణాశీలి.

పేదరికంలో మగ్గుతూ, సామ్రాజ్యవాదుల చేతుల్లో, పెట్టుబడిదారుల చేతుల్లో ఘోరంగా మోసగింపబడుతున్న ప్రజలకు విద్య అవసరాన్ని గుర్తించినవాడు చే. గెరిల్లా శిక్షణా కాలం నుంచి కూడా. తానెక్కడికి వెళ్తే అక్కడి అట్టడుగు ప్రజలకు చదువు నేర్పడం, వారికి వైద్యసేవల్ని అందించడం, క్రమశిక్షణ నేర్పడం - అనే పనుల్ని ఎప్పుడూ మరిచిపోని మానవతావాది చే.

మెడిసిన్ చదువుతున్న రోజుల్లోనే మోటారు సైకిలుపై చేసిన లాటిన్ అమెరికా యాత్ర, రెండుసార్లు తిరిగిన దాదాపు 5,000 మైళ్ళ ప్రయాణం చేగువేరాకు ఎన్నో సత్యాలను ఆవిష్కరించింది. కజేకో ప్రాంతపు ప్రకృతి సౌందర్యం, చారిత్రక విశేషాలు 'చే'ను ఎంతగా ఆకర్షించాయో అంతకన్నా ఎక్కువగా, ఇండియన్ తెగల జీవన గతులు అతనిలో ఆవేదనను కల్గించాయి. శ్రామికుల దుర్భరమైన జీవితం, నియంతల నీతిబాహ్య పరిపాలన, నరక కూపాల వంటి రాగి గనులు. ఆ కార్మికుల దయనీయమైన జీవితాలు, కనీస అవసరాలకు కూడా నోచుకోని తెగల ఆవాసాలు, కుష్టువ్యాధి పీడితుల కాలనీలూ, రైతాంగం మీద సాగుతున్న దోపిడీలు, విద్యావంతులు, ధనికులు - మోసగాళ్ళుగా దళారీలుగా మారి దోపిడీదర్లకు ఊడిగం చేయటం, కన్నబిడ్డలు

రోగాలతో మరణిస్తున్నా నిర్లిప్తంగా, నిస్సహాయంగా చూస్తుండి పోతున్న నిరుపేద తల్లిదండ్రులూ - పేదరికం మానవ సహజమైన స్పందనల్ని కూడా చంపేస్తోందని గ్రహించి చలించి పోయాడు చేగువేరా. “ఘనత వహించిన అమెరికా యాత్రల వల్ల నేను గతంలో అనుకున్న దానికన్నా ఎంతో మారి పోయాను” అని డైరీలో రాసుకున్న ‘చే’ లాటిన్ అమెరికా రాజకీయ పరిణామాలను శ్రద్ధగా అధ్యయనం చేశాడు.

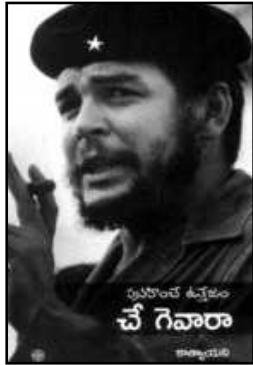
ఎక్కడకి వెళ్ళినా పుస్తకం జేబులో వేసుకెళ్ళే నిరంతర పాఠకుడు చేగువేరా పుస్తకాల నుండి, యాత్రల వలన కలిగిన ప్రత్యక్ష సాక్ష్యానుభవాల నుంచి కూడా, సమాజాన్ని తన మేధతో కొలవడం నేర్చుకున్నాడు. తన భవిష్యత్తు కార్యక్రమాల్ని ప్రణాళికా బద్ధంగా నిర్ణయించుకున్నాడు. మెడిసిన్ పూర్తికాగానే, వెనిజులాలో ప్రాక్టీసు చేస్తానని ఇంట్లో చెప్పి ‘అమెరికా పోరాట యోధుడు మీకు వీడ్కోలు చెబుతున్నాడు’ అని బయలుదేరిన చేగువేరా బొలీవియాను చేరుకున్నాడు. గ్యాటిమాలాలో కుప్పకూలిన ప్రజాస్వామ్యపు విషాదాన్ని మోసుకుంటూ మెక్సికో చేరిన చేగువేరాకు మెక్సికోలో ఫైదల్ కాస్ట్రో పరిచయం లభించింది.

చేతిలో చిల్లిగవ్వ లేకుండా, దొరికిన చిన్న చిన్న ఉద్యోగాలు చేసుకుంటూ, వదిలేస్తూ, లాటిన్ అమెరికా బడుగు వర్గాల జీవితాల్లో చైతన్యాన్ని నింపాలని పెద్ద పెద్ద ప్రణాళికలు వేసుకుంటూ, నిరంతరం పరితపించే ‘చే’ - యీ కాలంలోనే కొన్ని పరిశోధనా పత్రాలు రాశాడు. చదరంగం, బ్యాట్ మింటన్ బాగా ఆడగల్గిన చే, ఫిట్ గ్రఫీలో కూడా కృషి చేశాడు. ఒక్క క్షణం కూడా వృధా కానీయకుండా జీవించగల కళను సొంతం చేసుకున్నాడు ‘చే’. 1956 నవంబర్ 26న ‘గ్రాన్ మా’ నావలో క్యూబాకు చేరుకున్న చేగువేరా ఫైదల్ నాయకత్వంలో సాగిన గెరిల్లా పోరాట ఫలితంగా 1958లో అమెరికా సామ్రాజ్యవాదం నుండి క్యూబాకు విమోచనను కలిగించగల్గిన కృషిలో గణనీయమైన పాత్రను పోషించాడు.

విదేశీ రాయబారిగా, పరిశ్రమల శాఖ మంత్రిగా పదవులను నిర్వహించిన చేగువేరా తన శాఖలో ఎన్నో సంస్కరణల్ని అమలు చేశాడు. ప్రజలకు విద్యనందించే ప్రణాళికలు, నిరుద్యోగ సమస్యను పారద్రోలే ప్రయత్నాలు, ఆర్థిక విధానాల్ని మెరుగుపరచేందుకు తగిన నిర్మాణాత్మక కార్యక్రమాలు - ఎన్నిటిలో నిర్వహించారు. ఎన్నో వ్యాసాలు, ఉపన్యాసాల ద్వారా నిర్మోహమాటంగా అభిప్రాయాల్ని వ్యక్తీకరించే చేగువేరా వ్యక్తిత్వం ప్రజల ఆదరాభిమానాలను పొందింది.

కాని ప్రవాహం ఒకేచోట ఆగిపోవడం కుదరని పని. కాంగో విముక్త్యోద్యమంలో పాలుపంచుకోవాలన్న కోరికలో క్యూబా నుండి 1965 ఏప్రిల్ లో బయలుదేరి వెళ్ళిన చే 1965 నవంబర్ లో కాంగో పోరాట విరమణ తర్వాత, 1966 జూలైలో మారువేషంతో తన దళ సభ్యులతో పాటు మళ్ళీ బొలీవియాను చేరుకున్నాడు.

బొలీవియా ప్రజల నిర్లిప్తతతో కూడిన భాగస్వామ్య రాహిత్యం, గెరిల్లాలలో క్రమశిక్షణా రాహిత్యం - వంటి కారణాలు యోధుడు చేగువేరా పనిని క్లిష్టతరం చేశాయి. ఎన్నో విపత్కర పరిస్థితుల్ని ధైర్యంగా ఎదుర్కొంటూ, నిరంతరం తన వెన్నంటి వుండే అస్తమాను లెక్కవేయక, ఒకవైపు యుద్ధాలు చేస్తూ, కొత్త ప్రణాళికలు నిర్మించుకుంటూ ప్రజల ఆరోగ్యాన్ని రక్షించే వైద్య సేవనందిస్తూ, వారి ఆలోచనల్ని ప్రేరేపిస్తూ, ఎప్పటికప్పుడు ఉత్సాహాన్ని నింపుకుంటూ దళ సభ్యులకు ఉత్తేజాన్నిస్తూ, కొత్త సభ్యుల్ని చేర్చుకోవటం శిక్షణ నివ్వటం చేస్తూ, నిర్మాణాత్మకంగా సాగుతూ చేగువేరా 1967లో అక్టోబర్ 8వ తేదీకి, ‘యూరో’ లోడు ప్రాంతానికి చేరుకున్నాడు. ఆ సమీపంలో పొలంలో పనిచేసుకుంటున్న రైతు అందించిన సమాచారం మేరకు సైనికులు చుట్టుముట్టారు. దాదాపు మూడుగంటల పోరాటం తర్వాత బొలీవియా సైనికులకు బందీగా దొరికాడు చేగువేరా. తాము చేగువేరాను బంధించామని తెలిసిన బొలీవియన్ సైనికుల ఉద్వేగం ఊహాతీతం.

హైకమాండ్ ఆదేశానుసారించి 1967 అక్టోబర్ 9 మధ్యాహ్నం 1.10 కి చేగువేరాను కాల్చి చంపారు. గుర్తింపు కోసం చేగువేరా చేతులను మణికట్టుదాకా అక్టోబర్ 10వ తారీఖున తొలగించి 11వ తేదీ వేకువ జామున భవన నిర్మాణపు పునాదుల కోసం తీసిన గోతుల్లో పడేసి, మట్టితో పూడ్చేశారు. అప్పుడు సైనికాధికారిగా వుండి రిటైర్ అయిన కెప్టెన్ వర్గస్ సెలినన్ వలన దాదాపు 28 సం॥ల తర్వాత విమానాశ్రయంలో చే శరీరాన్ని పూడ్చి పెట్టారన్న సత్యం లోకానికి తెలిసింది. 1995 నవంబర్ - డిసెంబర్ నెలలో ఫోరెన్సిక్ నిపుణుల పరిశోధనల తర్వాత చేగువేరా, అతని సహచరుల అస్థి పంజరాలను క్యూబాకు తీసికెళ్ళి సమాధి చేసి జ్ఞాపక చిహ్నాలు నిర్మించారు.

చేగువేరా జీవితం మనలో అంతులేని ఆలోచనల్ని, ఆవేదనల్ని ఆశ్చర్యాన్ని కూడ కలిగిస్తుంది. నిరాడంబరంగా బ్రతికిన ‘చే’ తన కుటుంబానికి ఆస్తిని కూడబెట్టలేదు. కాని చే మరణానంతరం అతనికి సంబంధించిన ప్రతి వస్తువు, ఆ వస్తువులకు ఏర్పడిన బోలెడన్ని నకళ్ళూ కూడ ఎంతో ధనాన్ని సామ్రాజ్యవాదులకు సంపాదించి పెట్టాయి. అతని వస్తువులు ప్రజలకు ఆరాధనీయ వస్తువులయ్యాయి.

ఆస్తమాతో పోరాటం సాగిస్తూనే చెక్క చెదరని మనోదారుడ్యంతో చివరి నిమిషం వరకు బ్రతికిన చేగువేరా క్యూబా విప్లవ చరిత్రలో, ప్రజల సంస్కృతిలో వేసిన ముద్ర సాటిలేనిది. నిజాయితీ రూపుదాల్చిన ‘చే’ను క్యూబాకో, బొలీవియాకో పరిమితం చేయలేం. “ప్రపంచంలో ఎక్కడ ఎవరికి అన్యాయం జరిగినా మనం గాఢంగా ప్రతిస్పందించడం చాలా అవసరం.” - అని తన పిల్లలకు రాసిన ఉత్తరంలో పేర్కొన్న చేగువేరా రాజకీయాల్లోని మంచి చెడులకు, పరిమితులకూ, అతని ఉత్తరాలు నిదర్శనాలు.

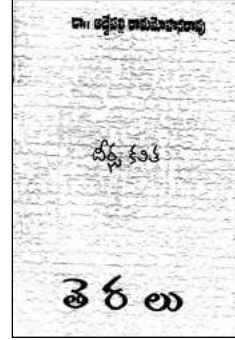
రచయిత్రి మాటల్లోనే చెప్పాలంటే, “... చావంటే భయం లేక పోవటమూ, జీవితం మీద ప్రేమలేక పోవటమూ వొకటి గాదని...” చెప్పిన గొప్ప మనీషి చేగువేరా. చే ఉద్యమ చరిత్రను స్ఫూర్తిదాయకంగా చెప్పడంలో కాత్యాయని కృతకృత్యులయ్యారు.

సెల్ : 9866769390

జ్వాల నుంచి “తెరలు” దాకా

- మధునాపంతుల సత్యనారాయణమూర్తి

జ్వాల నుంచి తెరలుదాకా సుదీర్ఘమైన సాహిత్యప్రయాణం అద్దేపల్లిది. అలుపెరగని ఈ పదేళ్లు (10x7=70) పైబడిన యువకుడు తన ఖాతాలో ఎన్నో మైలురాళ్ళు సమోదు చేసుకొన్నాడు. ఆంధ్రదేశం అంతటా ‘నిరంతరం’ సంచారం చేస్తూ పల్లిపాలెంలాంటి మారుమూల గ్రామాలు కూడా అనేకమార్లు పర్యటించిన సాహిత్యవేత్త. గొప్ప విమర్శకుడుగా, వ్యాసకర్తగా, ఉపన్యాసకుడిగా బహుముఖీనమైన ప్రజ్ఞగల అద్దేపల్లి కవిగా మాత్రమే తనని ప్రకటించుకోవడానికి ఇష్టపడతాడు. తన లోతుల్లో తనని వెతుక్కోగలిగిన వాడు మాత్రమే తన చుట్టూ ఉన్న సమాజంతో మమేకం కాగలడని నమ్మే అద్దేపల్లి ఆ దిశగా పరిశ్రమిస్తూ పరిశ్రమిస్తూ పోతున్నాడు. పద్యం రాయగలిగిన సత్తా, ఒడుపు గల కవి, మినీ కవిత వేపు మళ్ళడం, దాన్ని ఉద్యమ స్థాయికి తీసుకువెళ్ళడం ఆయన ప్రగతిశీలతని తెలియజేస్తాయి. సామాజిక చైతన్యాన్నీ, అభ్యుదయ భావాన్నీ కవిత్వీకరిస్తూనే గాఢమైన అనుభూతిని ప్రకటించడానికి వాహిక ఐన గజల్ ప్రక్రియనీ ఆశ్రయించాడు. దానిలో కూడా తన స్వంతమూద్రని వదలలేదు. ‘అద్దేపల్లి గజల్స్’ తెలుగువారికి అందించాడు.

తిలక్ లోని అభివ్యక్తి సౌందర్యం, కుందుర్తిలో సామాజిక బాధ్యత తనని కదిలించాయని చెప్పుకోనే అద్దేపల్లి. వర్తమానంలో ఏ కవి సమ్మేళనానికి అధ్యక్షత వహించినా, ప్రధానవక్తగా వ్యవహరించినా ‘గ్లోబలైజేషన్’ వల్ల వస్తున్న అసర్దాలూ, సాంస్కృతిక పతనం వల్ల కలుగుతున్న దుష్పరిణామాలు ఎత్తిచూపుతూ అద్దేపల్లి భావావేశంతో ప్రసంగిస్తారు. ఒక్క చిన్న మెరుపు ఉండి సామాజికాంశాలను స్పృశించిన కవులను అభినందించి, ప్రోత్సహిస్తారు.

ఇప్పుడు “తెరలు” దీర్ఘకవితతో తనని తను ఆవిష్కరించు కొంటున్నాడు కవి. కలుషిత సంధ్యా సందర్భాన్ని బీభత్స, బీభత్స సందర్భంగా, సిగ్గులేనితనాన్ని లాలసాతిలాలన అంటూ నొక్కి పలకడంలో కవి తన అసహనాన్ని తెలియచేయడానికి భాషని ఉపయోగించుకొంటూనే వేరు వేరు భాషల్లో వేరు వేరు పదాలు సంస్కృతిని ఎలా ప్రతిబింబిస్తాయో ఈ ఇరవై పేజీల సుదీర్ఘ కవితలో ఎత్తి చూపుతున్నాడు. ఒకే నాణేనికి బూతు, శృంగారం బొమ్మా, బొరుసులు అంటున్నాడు. అనుభూతి విలువలు పడిపోయి మార్కెట్ విలువలు ఎలా పచ్చి వాస్తవాలవుతాయో తెలుపుతున్నాడు. చేతిలో ఇమిడిపోయే చిన్న తెరలు మొదలు హాలంతా అక్రమించే 70ఎమ్ఎమ్ తెరల వరకూ విలువల్ని ఎలా తొలిగిస్తున్నాయో, గీతం దృశ్యమై మనసుకు హత్తుకుపోవలసింది పోయి ప్రసార మాధ్యమాల ద్వారా

వికృత సంస్కృతి ఎలా వికటాట్టహాసం చేస్తోందో చెప్పన్నాడు కవి. వికృతి కూడా కొన్నాళ్ళకి సంస్కృతిగా పరిణామక్రమం పొందడాన్ని నిరసిస్తున్నాడు. మొత్తం దీర్ఘకవిత అంతా అంతసూత్రంలా ఈ నిరసన, వేదన మనకి కనిపిస్తుంది.

ఒక ప్రమాదం, ఒక అలజడి, ఒక అల్లరి. ఒక అసందర్భం తెరమీద చూపించేటప్పుడు ఛానళ్ళ కెమెరాకన్ను స్త్రీల ఎత్తు పల్లాల మీద ఎలా ఫోకస్ అవుతుందో చెప్తూ సాంస్కృతిక దర్పణం ఎలా ముక్కలవుతుందో రసవత్తానికి విషఫలాలు ఎలా పండుతున్నాయో, ప్రవాహం ముందుకు పోతున్నా పడవ మాత్రం సుడిగుండాలలో సున్నాలు చుడుతోందని ఆవేదన చెందుతున్నాడు. కళారూపాలన్నీ దోపిడికి గురైతే ఏం జరిగి, ఎవరు సమాజనిర్మాతలౌతారు! తద్వారా సామాజిక విలువలన్నీ ఎలా పతనావస్థకి చేరుకొంటాయో వెండితెరలు బంగారు సంపాదన ఎన్ని వెర్రి తలలెత్తుతోందో చెబుతున్నాడు. తను చెప్ప దలచిన దానికి భాషాపరమైన ఇబ్బంది లేకపోవడం వల్ల దీర్ఘకవిత అంతా నజాపుగా సాగిపోయింది. ఒక ప్రవాహ వేగాన్ని సంతరించుకొంది.

వివాహవ్యవస్థ మౌలిక లక్షణాలేమిటి? ఉద్దేశ్యాలేమిటి అది ఎలా భ్రష్ట పట్టిపోతోందో చివరికి మన దేశాన్ని దిగంబరంగా ఎలా నిలబెడుతుంది? చెయ్యిచాపడం మొదలుపెట్టాక వివేకభ్రష్టసంపాతాలు ఎలా ఉంటాయి. వాడిచ్చే సహాయంతో బాటు వాడిచ్చే సంస్కృతికి ఎలా ద్వారాలు తెరుస్తాయో కృత్రిమ జీవితాలుగా ఎలా మారిపోతాయో వాపోతున్నాడు కవి. ఐతే కవి తానుకానీ, సమాజం కానీ నిరాశా నిస్పృహలతో ఉండిపోవాలని ఆశపడటంలేదు. ఇదీ అద్దేపల్లి మార్కు కవిత్వానికి గల జీవ లక్షణం.

రాజమండ్రి దగ్గర గోదావరి ఒడ్డున నిలబడి నీళ్ళలోకి తొంగి చూస్తే తన ముఖం కాకుండా సంస్కర్త వీరేశలింగం ముఖం కనిపించిన కవికి ఈ దీర్ఘకవితలో గోదావరి కూడా గొప్ప సంస్కర్తలా కనిపించింది. దోప పొడవునా పోరాటాల్ని మోసుకుపోతున్నా ఈ పరమాణు ప్రవాహం సాంస్కృతిక విధ్వంసకర మూలాల్ని కూడా దూరంగా నెట్టి వేస్తుంది. సూర్యనేత్రం ఎర్రటి జీరలతో ప్రతిఫలించి దేశం నిండా జీవధార ఒక్క విరుచు కొంటుంది. అద్దేపల్లి ఎక్కవలసిన మెట్లు ఇంకా చాలా ఉన్నాయి. తనని నమ్ముకొన్న రైతుని కానీ, కవని గానీ గోదావరి ఎప్పుడూ అన్యాయం చెయ్యదు. తనని ప్రతిబింబంగా మార్చుకొన్న కవికి ఎన్ని తెరలు కట్టినా, పొరలు అడ్డుతగిలినా అద్దేపల్లి కవిత్వంలా నిరంతరం ప్రవహిస్తూనే ఉంటారు.

ఫోన్ : 9949163770

కొత్త పుస్తకాలు

రాతి కెరటాలు (కవితా సంపుటి)
- డా॥ ఎన్. గోపి
వెల : రూ.60/- పేజీలు : 82
ప్రతులకు : 040-270 37585

రాతి గుండెను మించిన
నవనీతం మరొకటి లేదు
తీగై సాగినప్పుడూ
పువ్వు సన్నటి రేకులుగా
విచ్చుకున్నప్పుడూ
అలవిగాని భంగిమతో
అమెగా రూపొంది నర్తించినప్పుడూ
ఎవరు ఎట్లా స్పందించారో తెలియదు
కాలం గాలిలో
ఎన్నెన్ని రసప్రపూర్ణ సరోవరాలు
ఇంకిపోయాయో కానరావు

- డా॥ ఎన్. గోపి

పురివిప్పిన నెమలి (నవల)
- ఎస్.ఎమ్. ప్రాసాద్
వెల : రూ.40/- పేజీలు : 112
ప్రతులకు : 9848787284

సరైన సామాజిక గౌరవం -
సమానత్వం ఇచ్చి మనకంటే శారీరకంగా
- మానసికంగా భిన్నంగా వుండే వ్యక్తులను
మనలో ఒకరిగా చూసుకుని వారికి తగిన
జీవన విధానాన్ని సమకూరిస్తే మన
సమాజం మానవీయంగా - సామాజికంగా
ఉన్నత స్థాయిలో వున్నదనుకోవాలి.
“మనుషులందరూ చెడ్డవాళ్ళు కాదని, మానవత్వం నింపుకున్న వారు
వుంటారని, దాన్ని ఇతరుల జీవితాలలోకి వంపుతూ వాటిని వెలిగిస్తూ
వుంటారని” యమూర్ అనుభవరీత్యా తెలుసుకున్నాడని రచయిత
వ్యాఖ్యానించినపుడు, ఈ నవల అంతరార్థం మనకు మరింతగా
బోధపడుతుంది.

- నిఖిలేశ్వర్

అంతర్వాహిని (నానీలు)
- ఎన్.ఎస్. రఘువీర్ ప్రతాప్
వెల : రూ.45/- పేజీలు : 48
ప్రతులకు : 7569962065

“కలం, కాగితం
కౌగిలింతలతో కవిత్వం
కవిత్వం
పురుడు పోసుకుంది”
కాగితం పైన కలం మోపగానే దానికి
కవిత్వం మొదలయ్యాయి. ఇక్కడ కలమూ,
కాగితమూ పొందిన నంయోగాన్ని
ధన్యాత్మకంగా ఉద్ఘోషిస్తున్నాడు కవి. ‘కలం - కాగితం’ ఈ రెంటి కలయికతోనే
కదా కవిత్వం ఉదయించేది.

- డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి

మానవత జిందాబాద్
(వచన కవితా సంకలనం)
- అంకిత కేళవులు
వెల : రూ.50/- పేజీలు : 91
ప్రతులకు : 9440849463

ఈ కవికి కొన్ని దృశ్య మాలికల్ని
జాబితాలాగా ఇవ్వడమనే శైలి బాగా
పట్టుబడింది. ఇది శ్రీశ్రీ తన కవిత్వంపై
పాశ్చాత్య ప్రభావంతో చెప్పిన అంశం.
దీనివల్ల భావానికి ఉద్దీపన కలుగుతుంది.
ఉదాహరణకి ‘దివి నుండి భువికి’ అనే
కవితలో యూనివర్సిటీలోని అత్యంత
ఉల్లాసకరమైన జీవితాన్ని, తర్వాత జీవితంలోని విఫల స్వప్నాల వాస్తవికతని
చెప్పారు.

- డా॥ అద్దేపల్లి రామ్మోహనరావు

**పాలస్త్ర్య హృదయం
దాశరథి విజయం**
- శోభిరాల బాలా త్రిపురసుందరి
వెల : రూ.120/- పేజీలు : 260
ప్రతులకు : 8897177409

అలవాటు కొద్ది కొన్ని దశాబ్దాల
నాడు నేను చదివిన హిందీ సాహిత్యంలో
తటస్థపడిన ఆచార్య చతుర్సేన్ నవల
‘వయంకర్ ఖామః’ నన్నెంతగానో
ఆకట్టుకుంది. అందులో ఎన్నెన్నో విషయాలు
- విశేషాలు, వాని వెలితీతలో చతుర్సేన్ చేసిన విస్తృత పరిశోధన -
అధ్యయనాలు అబ్బురపరిచాయి. అపూర్వంగా తోచాయి. ఉత్పకత కొద్ది
తెలుగులోకి అనువదించే పని ప్రారంభించాను.

- శోభిరాల బాలా త్రిపురసుందరి

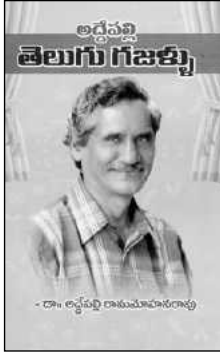
**తొలి మహామంత్రిశి
నాయకురాలు నాగమ్మ**
- వై.పెచ్.కె. మోహన్ రావు
వెల : రూ.60/- పేజీలు : 68
ప్రతులకు : 9440154114

చరిత్ర పరిశోధన కష్టం.
ప్రాంతాల చరిత్ర మరీ కష్టం. కాని చరిత్రలో
నిజా నిజాలు వెలికి తీయటం చాలా
అవసరం. ఆ పని చేసేవారు నిష్పక్ష
పాతంగా, శాస్త్రీయంగా పరిశీలించాలి.
సమాజంలో బలంగా ప్రాచుర్యంలో ఉన్న
వాటిని తప్పు అని చెప్పడానికి కొంత
సాహసం అవసరం. అది మోహన్ రావుగారికి ఉంది. ఒక చక్రీకరణ పట్ల
ఉండే న్యాయమైన కోపంతో ఆయన ఈ రచన చేశారు. స్త్రీగానో,
పురుషునిగానో వాటి తాలూకు భావజాలంతోనో కాక ఒక మనిషిగా ఆయన
స్పందించారు. అది ఈ రచన విశిష్టత.

- దేవి

కొత్త పుస్తకాలు

అద్దేపల్లి తెలుగు గజళ్ళు
 - డా॥ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు
 వెల : రూ.75/- పేజీలు : 48
ఫ్రతులకు : 9908789405

మట్టిలోన తపస్సు చేసిన విత్తనానికి వందనం నేల చీల్చి తలెత్తి లేచిన లేత మొక్కకు వందనం అన్ని దిక్కుల వలకరిస్తూ పచ్చ ఊపిరి పంచుతూ ఆకసమునే తలను మోసే అమ్మ చెట్టుకు వందనం మేడలన్నీ తరిమి వేస్తే సెగను పీల్చిన పేదకూ చల్లగా తన ఒడిని చూపే చెట్టు నీడకు వందనం మనసు తెలుపగ నోరు లేదని మౌన రాత్రి సమాధిలో పట్టకూతల వేకువయ్యే చెట్టుకొమ్మకు వందనం

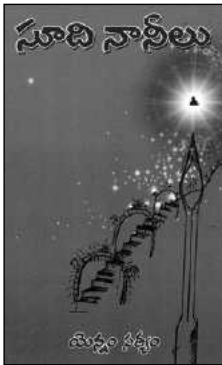
- డా॥ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు

నిమజ్జనం (కథానికలు)
 - డా॥ జి.వి. కృష్ణయ్య
 వెల : రూ.35/- పేజీలు : 109
ఫ్రతులకు : 98663 81977

“క్షేమం అవిభాజ్యం” అన్న శ్రీశ్రీ వాక్కు ప్రజా రచయితలకు మార్గదర్శకసూత్రం, డా॥ కృష్ణ రాసిన ఈ కథాసంపుటిలో బాధిత ప్రజల పట్ల సహానుభూతి ఉంది. గొప్ప మానవీయత ఉంది. నిజాయితీ వుంది. కష్టజీవులను బాధలపాలు చేస్తున్న వ్యవస్థాగత అన్యాయాల పట్ల న్యాయమైన ఆగ్రహం వుంది. అందువల్లనే డా॥ కృష్ణ రాసిన ఈ కథలు సామాజిక ప్రాధాన్యత కలిగినవి.

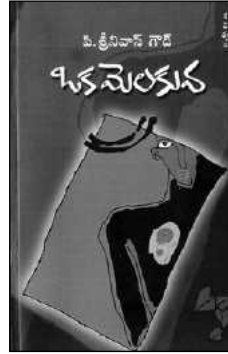
- డా॥ బి. సూర్యసాగర్

సూది నానీలు (కథ)
 - యెన్నం సత్యం
 వెల : రూ.60/- పేజీలు : 124
ఫ్రతులకు : 8978272969

యెన్నం సత్యం స్వతహాగా దీర్ఘకావ్య ప్రస్థ ‘సుదీర్ఘ జ్ఞాపకం’, ‘శిలాఘోష’, ‘బొంగరం’, కవితా కావ్యాలు ఆయనలోని దీర్ఘకావ్య నిర్మాణాన్ని, శైలీ శిల్పాన్ని అపూర్వంగా తెలియజేస్తాయి. కథా కథన రీతితో పాటు అద్భుతమైన కవితాత్మకత ఆయన కావ్య నిర్మాణ రహస్యం. ఆయన రాసిన నానీలు కూడా దేనికదీ ప్రత్యేకంగా స్వయంప్రకాశంగా భాసిస్తూనే అన్నీ కలిపి ఒక దీర్ఘకావ్యంగా ఒక సమగ్రతను సంతరించుకున్న క్రమం ఆయన రచనా శైలిలో కనబడుతుంది.

- బి.ఎస్. రాములు

ఒక మెలకువ (కవిత్యం)
 - పి. శ్రీనివాస్ గౌడ్
 వెల : రూ.75/- పేజీలు : 110
ఫ్రతులకు : 9949429449

వస్తువును ఎన్నుకోవటం - దాన్ని కవితగా మలిచే క్రమంలో - ఈసారి గౌడ్ అనుసరించిన విధానం అంతకు ముందు లేనిది. పూహోలు, ఎత్తుగడలు, కొత్త కొత్త అవిష్కరణలూ ఒక కవి ఎక్కడి నుంచైనా పొందొచ్చు. సొంతం చేసుకున్నాడా! అనేదే ముఖ్యం. తోటి కవి కావచ్చు. అంతకుముందున్న కవి గావచ్చు. పరిభాషా, పరదేశ కవిగావచ్చు. తిరిగి తిరిగి జీవితాన్ని కొత్తగా ఎలా దర్శించాలో చెబుతారు. ఒక నూతన కోణాన్ని, తాజాదనాన్ని, పాతబడకుండా వుండటాన్ని నేర్పుతారు. బహుశా గౌడ్ నిశ్శబ్దంగా యివన్నీ చేస్తున్నాడని చెప్పడానికి ఈ కొత్త కవితా సంపుటి ‘ఒక మెలకువ’ దాఖలా.

- శివారెడ్డి

ఆమె గెలిచింది (కథలు)
 - ఎం.ఆర్.వి. సత్యనారాయణమూర్తి
 వెల : రూ.100/- పేజీలు : 118
ఫ్రతులకు : 98486 63735

కవిగా, కథకునిగా, గాయకుడిగా, నటుడిగా, ప్రయోక్తగా, జర్నలిస్టుగా, సాహిత్య సాంస్కృతిక సంస్థల నిర్వాహకుడిగా లబ్ధ ప్రతిష్ఠలు సత్యనారాయణమూర్తిగారు. అనేక అవార్డులూ, రివార్డులూ, బహుమతులు పొందిన అక్షరస్ఫూర్తి. రేడియోల్లో, టీవీల్లో అనేక కార్యక్రమాల్లో పాల్గొన్న వీరు బహుముఖీనమైన వ్యక్తిత్వంతో, ప్రతిభా వ్యుత్పత్తులతో జాతీయ సమైక్యవాదిగా చైతన్యయాత్రని కొనసాగిస్తున్నారు మూర్తిగారు. కథకుడిగా మూర్తిగారు ఆకాశవాణిలో అత్యధిక కథల్ని వినిపించి శ్రోతల్ని అలరించారు. వీరి కథల్లో క్లుప్తత ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది.

- విహారి

వేకువ రేకలు (రెక్కలు)
 - కొట్టి రామారావు
 వెల : రూ.75/- పేజీలు : 48
ఫ్రతులకు : 9908789405

రామారావుగారి ‘వేకువ రేకలు’ రెక్కల్లో సామాజికం, తాత్వికం, ప్రకృతి, సంగీత వైభవం, శ్రుతి సౌరభం, ఆధ్యాత్మికం - ఇలా శీర్షికలతో విభాగాలున్నాయి. ప్రతిదానికో ఉదాహరణ ఇవ్వచ్చు కాని అందులో కవి చాతుర్యానికి, సామర్థ్యానికి సంబంధించిన ఉత్తంర పాఠకులకు దూరమయ్యే అవకాశముంది. అంచేత నేరుగా చదువుకుంటేనే ఆనందం. ఆ మకరందాన్ని ప్రశాంతంగా అనుభవించాలి.

- ఎం.కె. సుగమ్ బాబు

అవినీతి - అశ్రిత పక్షపాతం

అక్టోబర్ 4న విజయనగరం సాహితీ ప్రవంతి 'మెరుగు' సభ "అవినీతి - అశ్రిత పక్షపాతం" అనే అంశంపై విజయనగరంలో గురజాడ స్వగృహంలో జరిగింది. పి.ఎస్. శ్రీనివాస్ మాట్లాడుతూ ప్రపంచాన్ని, భారతదేశాన్ని, ఆంధ్రరాష్ట్రాన్ని పట్టి పీడిస్తున్నటువంటి అవినీతి ఎప్పటి నుండో ఉన్నప్పటికీ, ఈ రోజున ప్రజలు ఏడులోకి వచ్చి పోరాడేంత ఉధృతంగా ఉందని, కవులు గాయకులు తమ కలాలను, గళాలను ఎక్కువెట్టి అవినీతిపై పోరాడాల్సిన అవసరం ఎంతైనా వుందన్నారు.

చీకటి దివాకర్ మాట్లాడుతూ ఈ రోజున భారతదేశంలో అవినీతిపై పెద్ద చర్చ జరుగుతుందని, 90కి ముందర ప్రభుత్వ ఆస్తులతో వ్యాపారం చేయలేదని, 90 తరువాత అవినీతి పెరగడానికి నూతన ఆర్థిక విధానాలు, గ్లోబలైజేషన్ కారణమన్నారు. భారతదేశ ఆర్థిక విధానాలకు అనుగుణంగా కుంభకోణాల విస్తరణ వుందని అన్నారు. అవినీతికి గల కారణాలను అన్ని కోణాల నుండి పరిశీలించి మూలాలను తెలుసుకొని, దీని వెనుక నడిపించే వారి గురించి తెలుసుకొని అందరి బాధ్యతగా నిర్మూలనకు ప్రతినబూనాలని కోరారు. సీనియర్ రచయిత్రి చాగంటి తులసి సమన్వయం చేస్తూ ఏ ప్రయోజనాన్ని ఆశించి గురజాడ ఇంట్లో జరుపుకుంటున్నామో దానికి సార్థకత లభించినా, ఇంకా బలంగా వినిపించాల్సిన అవసరం మనకు ఉందన్నారు. ఇక్కడ తరతమ భేదాల వయస్సుల వారు వున్నప్పటికీ అందరిది ఒకటే లక్ష్యంగా ఉండాలని, అర్జునుడిలా గురి తప్పకుండా శరాన్ని ఎక్కువెట్టాల్సిందేనన్నారు. కవితలు వ్యంగ్యంగా, సూటిగా, నిగూఢంగా ఉన్నాయన్నారు.

విజయనగరం సాహితీ ప్రవంతి 'మెరుగు' వేదికపై "అవినీతి - అశ్రిత పక్షపాతం" అనే అంశంపై ప్రసంగిస్తున్న సీనియర్ రచయిత్రి చాగంటి తులసి

మొయిద శ్రీనివాస్ "కనకపు సింహాసనమున..." చెళ్ళపిళ్ళ శ్యామల "రంగు వెలియాల్సిందే", జి. విజయలక్ష్మి 'గుడ్డి ప్రభుత్వం - గడ్డిమేస్తుంది', మానాపురం రాజా చంద్రశేఖర్ "మాట్లాడే పచ్చనోట్లు", జక్కు రామకృష్ణ "కబడ్డార్ అవినీతి", డా|| భైరవభట్ల విజయాదిత్య "మంచివాడు", బేబీ శ్రేయ "నాకర్థం కాలేదు", రాజశేఖర్ "అవినీతి - అశ్రిత పక్షపాతం", పి.ఎస్.ఎస్. లక్ష్మి "అవినీతి", బి. విజయేశ్వరరావు "లోకపాల్" ఆర్.కె. చౌదరి "ఆరాటం", పి. లక్ష్మణరావు "శిశిర చైతన్యం", రెడ్డి శంకరావు "పోరాట పరిమళం" అనే కవితలు, నిర్మల "మాయమై పోతున్నాడమ్మా మనిషన్న వాడు" పాటను ఆలపించారు. ఇల్ల ప్రసన్నలక్ష్మి, హృషీకేశం, పాయల మురళి, పి.ఎస్. శ్రీనివాస్ తదితరులు ఈ సమావేశంలో పాల్గొన్నారు. హైస్కూల్ విద్యార్థులు లఘు నాటికను ప్రదర్శించారు. చంద్రకాణి దేశభక్తి గేయంతో ప్రారంభమైన 'మెరుగు' సమావేశం, ఎస్.వి.ఆర్. కృష్ణారావు వందన సమర్పణతో ముగిసింది.

'అవినీతి'పై జనకవనం

కవికి ఆలోచన శక్తి కావాలి, అధ్యయనం చేయాలి. మనస్సును, మనిషిని కదిలించే శక్తి కవిత్వానికి లేకపోతే అది సజీవ పదార్థం వంటిదని, "ఇవాళ వస్తువు కింద పడి మరణించాడు" లాంటి బలమైన వ్యక్తికరణలు చెప్పాలి కవి అంటూ ప్రముఖ కవి రాధేయ కవిత్వానికి ఉండవలసిన లక్షణాలను, కవిత్వ ప్రయోజనాలను సోదాహరణంగా వివరించారు.

అనంతపురంలో సాహితీ ప్రవంతి నిర్వహించిన "అవినీతిపై కవితా సమరం" కవి సమ్మేళనంలో జనకవనం ప్రారంభానికి ముందు రాధేయ ప్రసంగించారు. ఈ కార్యక్రమం జిల్లా గ్రంథాలయంలో సెప్టెంబర్ 5 "ఉపాధ్యాయ దినోత్సవం" సందర్భంగా నిర్వహించారు. ఈ సందర్భంగా నిర్వహించిన 'కవిత, కథల' పోటీలలో గెలుపొందిన వారికి బహుమతులు ప్రధానోత్సవం చేశారు. కవిత్వం పోటీలో ముకుందాపురం పెద్దన్నకు ప్రథమ బహుమతి రాగా, ఆకుల రఘురామయ్య ద్వితీయ బహుమతి పొందారు. అలాగే కథల పోటీలలో ఆవుల జయప్రదకు ప్రథమ బహుమతి రాగా, శేషగిరి రాయుడుకు ద్వితీయ బహుమతి వచ్చింది.

ఈ బహుమతి ప్రధానోత్సవం తర్వాత ఈ కార్యక్రమానికి ముఖ్య అతిథిగా వచ్చిన చిలుకూరి దీవెన మాట్లాడుతూ మొదటి కథ 'దిద్దుబాటు' అనే తెలుగు కథ గురజాడ రచించారని, ఇప్పటికీ ఈ కథకు 100 ఏళ్ళు నిండాయని, అప్పటి నుండి ఇప్పటి వరకు

సెప్టెంబర్ 5 "ఉపాధ్యాయ దినోత్సవం" సందర్భంగా అనంతపురంలో జరిగిన "అవినీతిపై కవితా సమరం" కవి సమ్మేళనం చిత్రంలో చిలుకూరి దీవెన, కుమారస్వామి, డాక్టర్ రాధేయ

తెలుగులో ఎన్నో కథలు వెలువడ్డాయని, వర్ణమాన రచయితలు మంచి ఇతివృత్తాన్ని, అభ్యుదయ భావాలను కలుగజేసే కథలను రాస్తున్నారని, కాలక్షేపానికి సంబంధించిన కథలుగా కాకుండా వాస్తవిక కథలను ఆవిష్కరించాలని ఆమె కోరారు. ఈ సమావేశానికి కవులు మిద్దె మురళీకృష్ణ, తగరం కృష్ణయ్య, మధురశ్రీ, అంకె రామలింగయ్య, శ్యామసుందర్ శాస్త్రి, ఏలూరి ఎంగన్న, ఆవుల జయప్రద, సంగమ్మ, ముకుందాపురం పెద్దన్న, రఘురామయ్య, నాగేశ్వరరావు తదితరులు పాల్గొని అవినీతిపై తమ గళాలను బాణాల్లా ఎక్కువెట్టారు.

హిందీ దివస్ రోజు సెప్టెంబర్ 14న సెక్రటేరియట్ హాల్లో జరిగిన సభలో డాక్టర్ దేవరాజు మహారాజు కవితా సంపుటి “రాజముద్ర”కు హిందీ అనువాదం “సమయ్ పర్ హస్తాక్షర్”ను ఆవిష్కరిస్తున్న ఉప ముఖ్యమంత్రి దామోదరం రాజనర్సింహ. వారిద్దరితో పాటు చిత్రంలో హిందీ అకాడమీ చైర్మన్ యార్లగడ్డ, అకాడమీ డైరెక్టర్, ట్రినివల్, సెక్రటరీ మొదలగు ప్రముఖులు

అరసం జిల్లా శాఖ అధ్యక్షుని సెప్టెంబర్ 5వ తేదీ గుంటూరులో జరిగిన అరసం నేత కొండేపూడి శ్రీనివాసరావు 87వ జయంతి సభలో అమరజీవి కొండేపూడి శ్రీనివాసరావు సాహితీ సత్కారాన్ని స్వీకరిస్తున్న ప్రముఖ సాహితీవేత్త డాక్టర్ వేదగిరి రాంబాబు, వేదికపై డాక్టర్ పాపినేని శివశంకర్, విహారి, పెనుగొండ లక్ష్మీనారాయణ, శ్రీమతి కొండేపూడి రాజేశ్వరి

త్యాగరాయ గానసభ, హైదరాబాద్ లో సెప్టెంబర్ 10న జరిగిన జివిఆర్ ఆరాధన కల్చరల్ ఫౌండేషన్ నిర్వహించిన సాహితీ కార్యక్రమంలో పి. వెంకటదాసు, దూర్జటి, షరీఫ్ రచించిన ‘త్రివేణి రెక్కల శతకం’ గ్రంథాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న ముఖ్య అతిథి డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి, పొత్తూరి సుబ్బారావు, దుగ్గిరాల సోమేశ్వరరావు, గుదిబండి వెంకటరెడ్డి, కళా వెంకట దీక్షితులు, డా॥ తిరునగిరి, ఎం.కె. సుగమ్ బాబు తదితరులు

సెప్టెంబర్ 24న బెంగుళూరులో తెలుగు విజ్ఞాన సమితి ప్రాంగణంలో జరిగిన దివాకర్ల వెంకటాచార్య శత జయంతి ఉత్సవ సభలో ‘వాగర్థ ప్రతిపత్తి’ పుస్తకావిష్కరణ. చిత్రంలో ఆచార్య వేటూరి ఆనందమూర్తి, సత్యమూర్తి, మేడిశెట్టి తిరుమల కుమార్, రమేష్ కుమార్, జె.ఎస్. రెడ్డి, ఎ. రాధాకృష్ణరాజు, శ్రీమతి రాజేశ్వరి దివాకర్ల తదితరులు

సెప్టెంబర్ 25న అనకాపల్లి విజయ రెసిడెన్సీలో ప్రముఖ కవి బద్ది నాగేశ్వరరావు సంస్కరణ సభలో స్మృతి కవితను వినిపిస్తున్న అజీజ్ భాగవతార్, వేదికపై ప్రముఖ కవి డాక్టర్ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు

ఆంధ్రప్రదేశ్ హిందీ అకాడమీ, హైదరాబాద్ లో సెప్టెంబర్ 14న “హిందీ దినోత్సవం” సభలో వెన్నా వల్లభరావుకు పురస్కారం అందజేస్తున్న ఉప ముఖ్యమంత్రి సి. దామోదర రాజనర్సింహ మరియు పలువురు ప్రముఖులు

కవితలతో మానసికోల్లాసం

కవితలు చదవడం ద్వారా మానసికోల్లాసం పొందవచ్చని ప్రముఖ వైద్యులు, ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్న డా॥ జి. రమణ యశస్వీ అన్నారు. గుంటూరు జిల్లా రచయితల సంఘం ఆధ్వర్యంలో నిర్వహించే 'ప్రతి మాసం రచన కోసం' కార్యక్రమంలో భాగంగా అక్టోబర్ 16న "మళ్ళీ అమ్మ ఒళ్ళోకి" అంశంపై జిల్లా స్థాయి కవితా గోష్ఠి జరిగింది. బ్రాడీపేటలోని యుటిఎఫ్ హాలులో జరిగిన ఈ కార్యక్రమానికి అధ్యక్షత వహించిన గుంటూరుజిల్లా రచయితల సంఘం అధ్యక్షులు సోమేపల్లి వెంకట సుబ్బయ్య మాట్లాడుతూ సంఘం తరపున ప్రతి నెలా సాహితీ సమావేశాలు నిర్వహిస్తున్నామని, ఇకపై జిల్లా వ్యాప్తంగా ఉన్న ఔత్సాహిక రచయితలు, సాహితీవేత్తలను సమన్వయ పరచి కార్యక్రమాలు రూపొందిస్తామని చెప్పారు.

సంఘం ప్రధాన కార్యదర్శి కోసూరి రవికుమార్ మాట్లాడుతూ వర్ధమాన కవులు, రచయితలను ప్రోత్సహించడమే

“ప్రతిమాసం రచన కోసం” కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ మాసం కవితాగోష్ఠిలో ముఖ్య అతిథి డా॥ జి. రమణ యశస్వీని సత్కరిస్తున్న సంఘం అధ్యక్షులు సోమేపల్లి వెంకట సుబ్బయ్య, అరసం అధ్యక్షులు పెనుగొండ లక్ష్మీనారాయణ. చిత్రంలో డా॥ వి. నాగరాజ్యలక్ష్మి, కోసూరి రవికుమార్, బొమ్మ ఉమామహేశ్వరరెడ్డి, ఎస్.ఎం. సుభాని

‘యువకథ’కు ఆహ్వానం

తెలుగు తొలి కథా వైతాళికుడు గురజాడ అప్పారావు 150వ జయంతి ఉత్సవాలు పురస్కరించుకొని కడపజిల్లా నందలూరు కథా నిలయం ఆధ్వర్యంలో యువ రచయితల కథలతో ‘యువకథ’ కథా సంపుటాన్ని తెస్తున్నట్లు నందలూరు కథా నిలయం అధ్యక్షులు, అరసం రాష్ట్ర కార్యదర్శి అబ్బిగారి రాజేంద్రప్రసాద్ ఒక ప్రకటనలో తెలియజేశారు. అందుకోసం యువ రచయిత(త్రు)లు తాము రాసిన కథలతో పాటు వారి వారి ఫోటో, చిరునామా, సెల్ నెంబర్ తో కథలను అబ్బిగారి రాజేంద్రప్రసాద్, అధ్యక్షులు నందలూరు కథా నిలయం, గురజాడ నగర్, నందలూరు-516150, కడపజిల్లా అనే చిరునామాకు పంపాల్సి వుంటుంది. ఇతర వివరాలకు సెల్ నెంబర్ : 9441056159తో సంప్రదించవచ్చు.

కవితల పోటీ

మచిలీపట్టణం “సాహితీ మిత్రులు” సంస్థ 31వ వార్షికోత్సవాల సందర్భంగా కవితల పోటీ నిర్వహిస్తుందని ఆ సంస్థ తరపున రావి రంగారావు ఒక ప్రకటనలో తెలిపారు. పద్య కవితల పోటీకి ఆరు పద్యాలకు మించకుండా, వచన కవితల పోటీకి 30 పాదాలకు మించకుండా, మినీ కవితల పోటీకి ఏ లఘుకవితా ప్రక్రియ లైనా ఆరు మించకుండా పంపించవచ్చు. విజేతలకు సన్మానం, సర్టిఫికేట్లతో పాటు, ప్రతి పోటీలోనూ మొత్తం రెండు వేల రూపాయల విలువైన బహుమతులు అందించబడతాయని తెలిపారు.

కవితలను జనవరి 10లోగా “రావి రంగారావు, 20/151-1, మోనికా రెసిడెన్సీ, కొబ్బరితోట, చిలకలపూడి, మచిలీపట్టణం-521 002” అనే చిరునామాకు పంపించవలసిందిగా కోరారు. ఇతర వివరాలకు సెల్ : 9247581825 ద్వారా సంప్రదించవచ్చు.

సంఘం ప్రధానోద్దేశమని అన్నారు. అత్యయ అతిథిగా పాల్గొన్న అభ్యుదయ రచయితల సంఘం రాష్ట్ర అధ్యక్షులు పెనుగొండ లక్ష్మీనారాయణ మాట్లాడుతూ అధ్యయనం ద్వారా సాహిత్యంలోని మెళకువలు గ్రహించవచ్చునని తెలిపారు.

జిల్లాలోని వివిధ ప్రాంతాల నుంచి కవులు, కవయిత్రులు పాల్గొని తమ కవితలను వినిపించారు. ప్రముఖ రచయిత్రి డా॥ వి. నాగరాజ్యలక్ష్మి ఈ కార్యక్రమానికి సమీక్షకులుగా వ్యవహరించారు. సంఘం ఉపాధ్యక్షులు డా॥ సిహెచ్. కళావతి, కోశాధికారి బొమ్మ ఉమామహేశ్వరరెడ్డి, కార్యదర్శి సయ్యద్ జానీ బాష, ఎస్.ఎం. సుభాని కవితాగోష్ఠి ఏర్పాట్లను పర్యవేక్షించారు. ఎస్.ఎం. సుభాని వందన సమర్పణతో కార్యక్రమం పరిసమాప్తమైంది.

హైదరాబాద్ లో పాటి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ ప్రాంగణంలో సెప్టెంబర్ 28న స్టేజి పైన్ ఆర్ట్ థియేటర్స్ నిర్వహించిన ‘గురు దేవో భవ’ అవార్డుల ప్రధానోత్సవ కార్యక్రమంలో అతిథులు డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి, సుమన్, బాబూమోహన్, గుడిబండి వెంకటరెడ్డి, సౌమ్యరాయ్, వి.వి.అప్పారావుల ద్వారా పురస్కారాలందుకున్న బ్యాలగ్రేసి, సుగుణ చింప, దేవమ్మ, విజయలక్ష్మి, జయశ్రీ, లారెన్స్, రిచన్ జ్యూజి, విజిత, భ్రమరాంబదేవి, సంస్థ ప్రధాన కార్యదర్శి, వి.ఆర్. కుమార్

మాడపాటి హనుమంతరావు

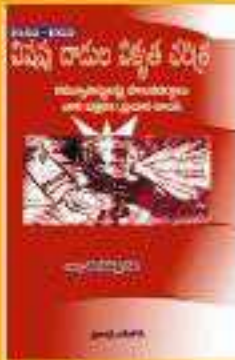
22.01.1885 - 11.11.1970

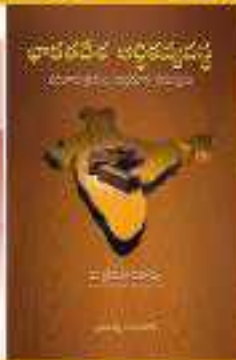
'ఆంధ్ర పితామహ' హనుమంతరావు తెలంగాణ ఆంధ్రోద్యమ నిర్మాతలలో ప్రథమ గణ్యుడు. ఆంధ్ర పితామహ జరుదాంకితుడు. రచయిత, వ్యాసకర్త, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర విధానమండలి తొలి అధ్యక్షులు, ప్రజాహిత కార్యసేవా తత్పరుడు

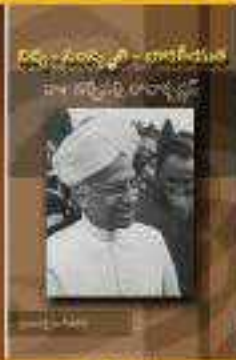
ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ ప్రచురణలు

పేజీలు: 120/-

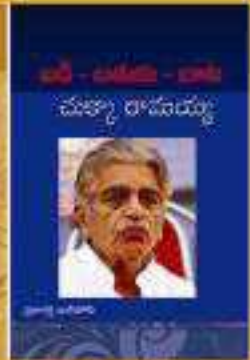
పేజీలు: 300/-

పేజీలు: 200/-

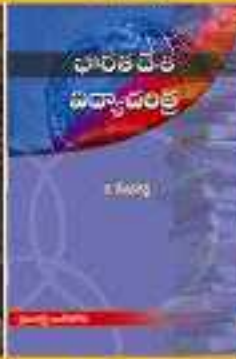
పేజీలు: 300/-

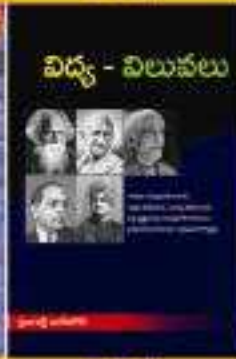
పేజీలు: 300/-

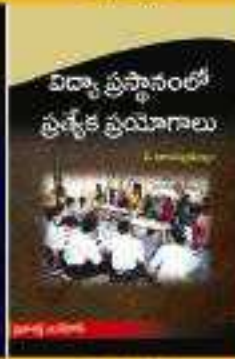
పేజీలు: 120/-

పేజీలు: 300/-

పేజీలు: 200/-

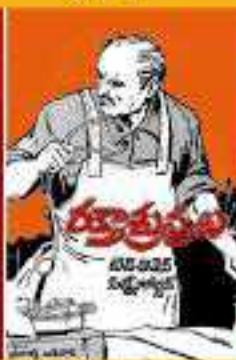
పేజీలు: 100/-

పేజీలు: 300/-

పేజీలు: 120/-

పేజీలు: 100/-

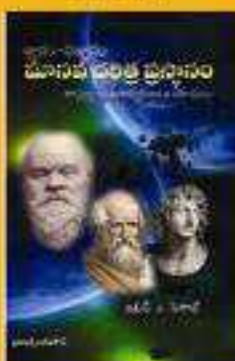
పేజీలు: 300/-

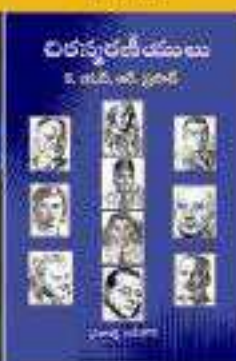
పేజీలు: 300/-

పేజీలు: 200/-

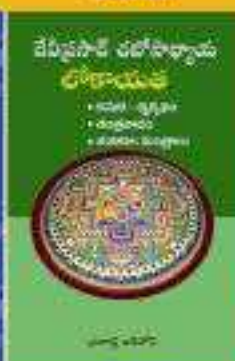
పేజీలు: 300/-

పేజీలు: 300/-

పేజీలు: 300/-

పేజీలు: 300/-

పేజీలు: 300/-

ప్రతులు: ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్, ఫోన్: 040-27660013 27608107, ఫ్యాక్స్: 04027635136

If Un delivered please return to : Prasthanam, C/o M.H Bhavan, Plot No. 21/1, Azamabad Near RTC Kalyanamandipam, Hyderabad - 500 020 (A.P). Ph: 040-27660013, Cell: 9490099059